

Jisas Ri Himache Le Wui Tau

Jisas Gotri Himamwale kipe humbwewa tano tini mwanji funda ri bwani ri mendiro

¹ Se'e, Tiofilas, ka imbihumbwa a kairo chengi oti Jisas to wosiro ele sumbu ga ele hima ni ri ondiyakandiyandaro mwanji tini a kairo. ² A kaini ani ambwero mwanji jipe naha ti, oti Gotri Himamwale Jisas ni sawesiwani ele ri himache rihi naro leni wu rano tau tini kwambu tiki wunu ri sawero. Wosiwani Gotri rini rani hewen ko tiki ya rini rakau. ³ Jisas metengei naha amwaka ti ri mendini me yapweke tiki ri haro. Wosinumbwa ele ri himache mu tiki gumwa kumbwa ya ri sukwa. Ri sukwasini sumbu miyafu ya ri wosi, wowa apa wu hambwa kinani, rini ri haro ti ri ai sairo. Ete ri dawani gisi ti 40 ki rini wu heiwani, Gotri kwambu ni ya wunu ri sawe. ⁴ Rini wunu ga ete ri dani kwambu tiki ya wunu ri sawe, "Apa kunu Jerusalem ko ti ku hanja'ai kei. Ma ku dani ai yapai kunu ha kinani ri kwasiro mwa'ambwe ti ku nikisinda. Ani okwe ka imbihumbwa kunu a sawe to, ⁵ 'E, Jon to ele himiyama hurahama ni fwa minde tiki uku o wunu ri yasiro. Woro gisi miyafu i hinga Gotri Himamwale kipe ki kunu yasino."

⁶ Ka gisi ki ele ri himache funda ete wu wausini ya rini wu sili, "Apukolaka, do gisi kumbwa mini Isurel hima kupu lei king apukolaka mi wa'aisini funda nunu mi aulino'o?" ⁷ Ete wowani mwanji wasa ti ya wunu ri sawe, "O kui tau mina. Ai

Yapai ri owero gisi ti kunu ku hikisandau. Rin-jenga o sumbu sukwanu gisi tini ri hambwandau. ⁸ Woroti, ma ku mendi, gisi miyafu i hinga Gotri Himamwale kipe kunu tambwa sikawambwa apa kwambu ti ku toro sindau. Wosinumbwa ai mwanji ti Jerusalem ko tiki ku bwani, e, ele Jutiya mapwa ku bwani, ele Sameriya mapwa ku bwani ini do nuwe laka hinga ete fundu ku chikino.”

Jisas hewen ko tokwe ri rauro

⁹ Ele mwanji hinga ri bwani ri humbusiwani ele hima miya rini numbwa wu misindawani ya ri rau. Ri rauwani niri wamwa ti hiki hinga tito sikani ya rini rakau. Ete wowani wunu ya rini wu hei ki heifu. ¹⁰ Ri rausiwani wunu niri tini ete wu maundawani o gisi naha kumbwa hima fopi fisi wunu ga ya fi eti. Hima mwe pi fini nika'ari wamwa tini fi injiro. ¹¹ Woro findo ya fi sawe, “Kunu Galili pe hima le, hinde wowani ku etisini niri tini ku maundau? O ku heiwani raundau Jisas, oti Yapai Gotri to hewen ko tokwe ai rini rakaundau. Ichai, do ri rauwani ku heiro hingambwa o ri ai takonda.”

Jutas tau wa ti hima forini rini wu esiro

¹² O hinga fi bwasiwani ele hima o kimba, hi ti Olif, oti wu hanja'aisini Jerusalem ko tokwe ya wu i. Ka kimba hi ti Olif, oti Jerusalem ko tini takaisini dau, himati gisi tiki Juta hima kupu leni ohounawani wu indau numbo fai hinga wu iro. ¹³ Ele hima wu ini Jerusalem ko laka ti wu raruni wui me aka ki kiheiye aka tipa wuhi tiki ya wu rau. Hi wuhi le kale: Pita, Jon, Jemis, Anduru, Filip hima pi Tomas, Batolomiyu hima pi Matiyu,

Jemis yapai rihi Alafiyas, Saimon Jutiya ko keke gangambanindau hima, Jutas yapai rihi Jemis. ¹⁴ Kale hima tiya hinga wunu sembe funda naha wu hambwani Gotri ni wu uchahambwandani ya wu da. E, himiyama le, Mariya Jisas ri nuwai, Jisas ri hipache le, wunu okwe funda wu wausini Gotri ni ya wu uchahambwanda.

¹⁵ O gisi ki Pita ri saini ele ri hiparakambwe lei nindo tiki ri etisini mwanji fo ya ri bwakonda. Hima mwe le wu wausini wu daro ti 120 hinga.

¹⁶ Pita ya ri sawe, “Ai hiparakambwe le, mwanji foti Gotri chengi tiki dau ti, imbihumbwa Gotri Himamwale kipe tito Defit takisopo tiki bwaro. Rini Jutas ni ri bwaro. Kari hima to Jisas ni toroni injiro hima leni numbo tini ri mekusiro. Woroti apa o sumbu chengi tiki kaisiro hinga siraro.

¹⁷ Imbihumbwa Jutas nunu ga ichi'uchandaro hima. Rini okwe doha'a tau funda nunu ga ri raro.” Pita o hinga ya wunu ri sawe. ¹⁸ Kari hima Jutas nuwe tipa foti ri raro ti ya mwe ti kapwa sumbu tini wungwa ri jiro. O nuwe tipa ri rasini ri onjohokinani mwarimwari nuwe tiki ri raiwani sembe rihi ti fikakoni setuwapu hinga tinda ete nuwe tiki ya sika. ¹⁹ O hinga rini wosiwanumbwa Jerusalem pe hima le o sumbu ni ya wu hambwa. Wosini ka nuwe tipa wui mwanji tiki ka hinga wu uchandau, Akeletama. O mwanji jamekowa ka hinga, “Hima fi sikaro nuwe.”

²⁰ Wosini Pita ya ai sawe, “Doha'a mwanji imbihumbwa Sam chengi tiki kairo ti ka hinga:

“Aka rihi ti sa nimba da.

Hima fori apa o aka rihi ki da kei.”

Sam chengi tipa fotiki kairo mwanji fo ka hinga ai sawero:

“Hima forito ri tau wa tiki sa eti.”

²¹ “O keke apa hima forini nui nindo tiki nu wakini Juta ri tau wa tiki nu esino. Jisas Apukolaka ga ichi'uchandani ri wosindaro sumbu hinga ni heiro hima forini nu esino. ²² Jon imbihumbwa ele himiyama hurahama ni uku ti yasindawani Jisas tau mu ti ri rasaisini ete ri ra ra ri ta tani Gotri Jisas ni rakauro gisi tiki ya ri ambwe. O sumbu hinga tinda heiro hima forini apa nu esino. Wosiwambwa apa do tau nu randau tau hinga ri rani ai sairo Jisas hi tini ri saweno.”

²³ Pita o hinga ri bwani hima fisi ya wu esi. Fori Josep, Basapas hi ba fo rini uchandau, hi rihi foti Jasitas. E, hima fori Mataiyas. ²⁴ Wosini Gotri ni ka hinga ya wu uchahambwa, “Apukolaka, mindombwa ele hima i sembe mi hambwandau. Apa ma nunu mekusi, hinde na hima ni nunu mi ondiyasino, ²⁵ wosiwa Jutas wa tiki ai etisini do mi himache tau hinga ri rano? Jutas doha'a tau mihi hanja'aisini ri hani ri iro.” ²⁶ Wosini Gotri ni wu uchahambwasini fini keke tapa wuhi wu rasaiwani Mataiyas to Gotri okokona ya ri eti. Wowani ele tapa'angi tapa'angi hatachi funda himache lenga ya ri eti.

2

Gotri Himamwale kipe sikaro

¹ Ete wowani Pendikos gisi tawani o gisi okwe aka laka fokumbwa wunu tinda ya wu wau.

² Wosiwani metengei ete ata laka foti hewen ko tiki ausuwa laka sindau hinga ya gi. Wokoni o ata

gale wu linindaro aka laka ki ete raru. ³ Wowani hi ti tarukwe hinga sirakoni huwa huwa ele hima wui tape tenge tiki funda funda ya wunu liti. ⁴ Wosiwani Gotri Himamwale kipe funda wunu talesini wunu okulandawani mwanji ba fo ba fo hinga ya wu bwanda.

⁵ O gisi ki, Jerusalem ko tiki Juta hima kupu fwele ele mapwa ele mapwa tokwe tasini ya wu da. Wunu Gotri ni akindau hima. ⁶ Ka ata giwani ele hima miyafo wu tani ya wu wau. Wosini wu mendiwani Jisas ri himache le ele hima i mwanji minde hinga wu bwawani ete wu apapana. ⁷ Wokoni inaka miyafo wu wohamb-wakahambwakoni ya wu sawe, “Hinde na hinga? Do mwanji bwandau hima le wunu Galili kipe hima lembwa. ⁸ Hinde wowani nui mwanji hinga funda funda wu bwandau? Nu mendiwani nui nuwai yapai bwandau mwanji gale hinga! ⁹ Nunu ele ko ele ko ki nu taro, nunu fwele Patiya kipe, fwele Mitiya kipe, e, fwele Ilam kipe. Nunu fwele Mesopotemiya mapwa tokwe nu taro, fwele Jutiya, fwele Kapatosiya, fwele Pondas, e, fwele Esiya, ¹⁰⁻¹¹ e, fwele Firisiya, fwele Pamufiliya, fwele Isip, e, fwele Lipiya, Sairini takai ki dau. Nunu fwele Rom ki nu dau Juta hima kupu ga wui sumbu torosindau hima lenga, nu tasini aha'a ki nu dau. Nunu fwele Kuwit kipe, fwele Arepiya kipe. Nunu tinda ete ma nu mendi, nui mwanji ba fo ba fweleki ele Gotri wosiro sumbu laka tini wu bwandau.” ¹² Wokoni ele hima wu apapanani inaka miyafo naha ya wu hambwanda. Wondani wunjenga ka hinga tini ya wu anambwa, “Doha'a bwele sumbu hinga?” ¹³ Ete wondani hima fwele

ka hinga ya wunu saweholiya, “Waini uku ako miyafu naha asini wu ambwatinambwatindau.”

Pita Gotri mwanji bwaro

¹⁴ Ete wowani Pita ele tapa'angi tapa'angi hat-achi funda lenga ri etisini hapa tinga ri uchani ele himiyama hurahama miyafu leni ka hinga ya ri sawe, “Kunu ele Juta hima kupu, kunu ele hima fwele Jerusalem ku tasini ku dau okwe, kunu wasamba ma ku owesini mwanji ahi ti ku mendini doha'a sumbu ku hambwa. ¹⁵ Kunu hinde ku hambwandau, dele himako ambwatinambwatindau'u? Mina. Hinde wowani apambwa nurumbu, 9 kilok ya iu. ¹⁶ Gotri mwanji bwarakarandaro hima Jowel imbihumbwa ri chengi ki ele sumbu ni ka hinga sawero:

¹⁷ “Gotri ka hinga ya sawe, ‘Gisi jipe takaiwa ai Himamwale kipe ele himiyama hurahama ni humbweno.

Wowo ele kui himiyama hurahama che Gotri mwanji wu bwarakarandano.

Wosini ele kui hima wapa leni a wosiwa wunu tukuyaneheindau hinga ele sumbu ambwe wu heino.

Wosini ele kui mekupu le wu tukuyaneheiwa sumbu fwele wunu a mekusino.

¹⁸ O gisi kumbwa Himamwale kipe ahi ti ai tau ra himiyama hurahama le okwe a humbweno. Wosiwa Gotri mwanji wu bwarakarandano.

¹⁹ Wosini kari kau niri ni a wosiwa sumbu ba fo hinga sirano. E, kari kai nuwe ni a wosiwa sumbu ba fo hinga sirano.

O hinga a wosiwa ka nuwe ki fi tinga hi tinga hiki omwesika laka tinga o sirakonda.

²⁰ Wosini nika ti a jamekowa o hundukonda. Niliki nika ti a jamekowa naro o sirakonda.

Wowambwa Apukolaka ri gisi ti o sirakonda. O gisi rihi omwesika laka kwambu naha.

²¹ Wosiwa hima fwele Apukolaka hi tini mwe naha uchawa wunu okulani ra'aikonda.” ’

Gotri mwanji bwarakarandaro hima Jewel o hinga sawero.

²² Wosini Pita tombwa ya ri ai sawe, “Kunu Isurel hima kupu le, kunu doha'a mwanji ma ku mendi. Ani Nasaret pe Jisas ni kunu a sawekondau. Kunu ku hambwandau, ka kui nindo tiki ri dasini Gotri kwambu tiki ba fo ba fo sumbu kwambu ri wosindaro ti. O sumbu hinga ri wosindaro ti, oti ku heini ku hambwa kinani, rini Gotri to rini humbwewani ri taro.

²³ Imbihumbwa kapwa Gotri to rinjenga ri hambwani funda bwani mendiro mwanji hinga ori hima ni kui tapa tenge ki ri owero. Wosiwani ele kapwa hima wui tapa tenge tiki rini ku hasini ku sawewani me yapweke tiki rini wu yeni wu siro.

²⁴ Wosiwani ori hima amwaka mendini ri haro ti, Gotri oti ni rani humbwesini rini ai rasairo. Hinde wowani, o rini eini siro wa ti hinde apa rini toronambusi kumbwa. ²⁵ E, Defit okwe o hingambwa rini numbwa imbihumbwa ri chengi Sam ki sawero:

“Ani ani heiwani Apukolaka ri ani ni takaisini ete ri dau.

Rini ani takaisini dani kwambu ti ani handau. Wosiwa sumbu foti hinde ani yetupwa kumbwa.

²⁶ Wondawani sembe ahi ti kipe naha sukwandawani kipeheki mwanji tumbwa a bwandau. Wosini anjenga mwa'ambwe kipe tini a nikisindau.

²⁷ Apa ambusuwa lei ko tiki mi ani hanja'aisiwa a da hinga.

Hima kipe naha mihi ti mi ani hanja'aisiwa wa tiki apa ai tape ti kupwa'ai hinga.

²⁸ E, himamwale ako torono numbo ti mi ani mekusihiro.

Mini ani ga ete mi dawa, apa ete ani eripendano.”
Defit o hinga ri sawero.

²⁹ “Ai hiparakambwe le, ma ku mendi. Defit sawero mwanji oti rinjenga ri sawe nambwe. Hinde wowani, rini imbihumbwa ri haro. Wosiwani rini wu eini wu siro. Ri wa mwe ti nui nindo tiki ete da dani apa ya ete da. ³⁰ Woroti, Defit rini Gotri mwanji bwarakarandaro hima. Rini Gotri rini ga mwanji funda mwe naha fi bwani fi mendi ka tini ri hambwandaro, “Ichai mi anitafenita forini mini hinga king apukolaka rini ani esikonda.” ³¹ Defit o sumbu ni Gotri wosiwa ichai sirano ti rini ri hambwandaro. Wosini Kurais ri ai saino sumbu tini ete ya ri sawe, “Gotri apa rini hanja'aisiwa ambusuwa ko tiki ete ri da hinga. Wosiwa hima tape rihi ti apa kupwa'ai hinga.” ³² O mwanji hinga keke Jisas mwe Gotri ai rini rasairo. Nunu tinda ete nu heisini ka hinga nu sawendau. ³³ Apa Jisas hewen ko tiki ri rausini Gotri tapa mama tokwe ya ri dau. Ri Yapai Gotri to Himamwale kipe rihi rini ha kinani sawero hinga ya rini ha. Woro hinga apa o Himamwale ri humbwewani sikawani ka ku mendisini ku heini ku hambwahito. ³⁴ Defit rini hewen ko tiki ri rau

nambwe. Woroti rinjenga imbihumbwa ri chengi Sam ki ete ri sawero:

“Apukolaka ai Apukolaka ni ka hinga ri sawero:

‘Mini ai tapa mama tokwe mi linindawa

³⁵ ichai ele mi miho hima a sawewa mi seke tako tiki wu dano.’”

³⁶ “Apa kunu Isurel pe hima le, ka tini ya ma ku hambwa. Ka me yapweke ki ku yero Jisas Gotri rini ni Apukolaka esisindau. Rini Kurais.” Pita o hinga ya wunu ri sawe.

Himiyama hurahama miyafu sembe wu hawani uku wunu yasiro

³⁷ O mwanji hinga tini wu mendini sembe amwaka ya wunu a. Wowani Pita ga ele himache fwelenga wunu ni ya wu sawe, “Nui hiparakambwe le, apa hinde hinga nu wosino?”

³⁸ Wowani Pita ya wunu ri sawe, “Kunu tinda ete funda funda sembe kuhi ti kapwa sumbu kuhi gumwa ma ku sisini Jisas Kurais ri hi tiki uku ti ma ku yawa, Gotri kapwa sumbu kuhi ti sa rani sa rumbwe. O hinga ku wosiwambwa apa Gotri Himamwale kipe rihi ti kunu ri hano. ³⁹ Imbihumbwa Gotri Himamwale kipe ti kunu ri ha kinani ri sawero ti apa kunu ga kui chehehimache lenga ele himiyama hurahama apahime dau le okwe wunu ri hakondau. Gotri to wunu uchawani rini tambwa wu tawambwa Himamwale kipe rihi ni wunu ri hakondau.”

⁴⁰ Wosini Pita ele mwanji fwelenga wunu ri sawesini mwanji kwambu fonga ya wunu ri sawe, “Kunu hambwafwa'ai, apa ele kapwa hima lenga walambe funda kunu ino keke sembe kuhi ti ma ku ha.” ⁴¹ Wowani ele hima Pita i mwanji ni

wu mendini wu sirinawani uku ti ya wunu yasi. Wowani o gisi ki Gotri ele sembe haro hima hinga ra'aiwani 3,000 hinga ya sukwa.

Jisas ni sembe haro hima anandi lei sumbu kipe

⁴² Wosini wunu ele Jisas himache lei mwanji ni kipe naha wu mendini ele hiparakambwe leni wu okulani a fundu wu ani, Gotri ni ya fundu wu uchahambwanda. ⁴³ Wondawani ele sembe haro himako Gotri ni wu akindawani Gotri ele himache lei tapa tiki ba fo ba fo sumbu ya ri wosi. ⁴⁴ Ete wowani ele himiyama hurahama sembe ti Kurais numbwa wu hasini ya fundu wu da. Wosini ele mwa'ambwe wuhi wu hambwawani fundu ete wui mwa'ambwe hinga. ⁴⁵ Wosini ele wui nuwe tipa fwelenga mwa'ambwe wuhi fwelenga ele hima ga wungwa wu jindaro. Wosini o ya wu torosini wu ratani, ele bwarichape hima, e, ahirahi nambwe hima leni wu humwasini ya wu ha'i hata. ⁴⁶ Wunu sembe fundu ete wu dani gisi gisi Gotri aka laka tokwe fundu wu indaro. Wunu ele aka ele aka ki wu wausini ahirahi ti fundu wu andani sembe kipe naha wu hambwandani ya wu eripenda. ⁴⁷ Gisi gisi wunu Gotri hi tini ete wu rasaindawani ele himiyama hurahama wunu heini sembe wuhi ti wunu ni wu eripendaro. Ele gisi hinga Gotri hima fweleni ri ai ratawani sembe ha himako miyafu naha ya inda.

3

Seke kapwa hima forini kipe ai wosiro

¹ Gisi fo nika raini 3 kilok iwani Pita hima pi Jon Gotri aka laka tokwe Gotri ni uchahambwa

kinani ya fi i. Juta hima kupu le Gotri aka laka ki o amwa hinga gisi gisi Gotri ni wu uchahamb-wandaro. ² O Gotri aka laka takai ki seke kapwa hima fori o ki ya ri lininda. Ri nuwai o hinga ete rini raro. Gisi gisi ele hima rini ratani Gotri aka laka lengenumbo foriki, hi ti, Kipe Naha, tiki ya rini lisisi. Wosiwani ele hima miyafu naha o Gotri aka laka ki rarundawani ya mwa'ambwe keke ete ya ri uchanda. ³ Woro ori hima to Pita hima pi Jon Gotri aka laka ki fi rarukowani ya ete fini ri heikoni ya keke ya fini ri ucha. ⁴ Wowani Pita hima pi Jon miya kwambu tiki ya rini fi misi. Fi misini Pita ya rini sawe, "Mini sini ni ma hei." ⁵ Wowani miya ri jamekoni fini ni ya ri hei. Rini ete ri hambwaro, "Mwa'ambwe fwele o fi ani hakonda." ⁶ Wowani Pita ya rini sawe, "Ani ya nambwe. Do mwa'ambwe ani ga dau ti, mini ani hakondau ti, Nasaret ko kipe Jisas Kurais hi tiki mini a sawekonda. Mini ma saini ma i!" ⁷ Wosini Pita tapa mama rihi tiki rini toroni ya rini rasai. Wowani metengei ba tatumbu rihi ti ri mendi-wani kwambu naha ti ya i. ⁸ Wosini ri sipikinani ri etini ya ri i. Sipikilepikini ri ichi'uchandani Gotri hi tini ri rasaindani Gotri aka laka we tiki fini ga ya funda wu raru. ⁹ Wowani ele himiyama hurahama rini heiwani ri ichi'uchandani Gotri hi tini ya ri rasainda. ¹⁰ Wowani ya wu hambwa, "Do hima Gotri aka laka lengenumbo foriki, hi ti, Kipe Naha, uchandau tiki linindaro hima, wosini ya mwa'ambwe ti keke uchandaro hima." Woroto rini wu heiwani kipe naha ya ri ai ri wosi. Wowani wu apapanani inaka wuhi ti endiki naha ya wunu i.

Pita Gotri aka laka ki Gotri mwanji ri bwaro

¹¹ Wosiwani ori hima Pita hima pi Jon ni torosini sirina sirina ri indawani ele apapanaro himiyama hurahama miyafo rini ni wu hei kinani wu namani wu ini Juta hima kupu lei king apukolaka fori Solomon imbihumbwa kiro, Solomon Tapa Aka, nandau tiki ya wu wau. ¹² Wowani Pita wunu heifuni ele himiyama hurahama ni ka hinga ya ri sawe, “Kunu Isurel hima kupu le, hinde wowani inaka tenge miyafo ku hambwandau? Bwele keke sini ni miya ku misindau? Kunu ka hinga ete ku hambwandau'u, o sumbu hinga ti, si kwambu, e, Gotri ni hambwandau sumbu sihi tiki si wosiwani kipe ri wosini ri indau'u, oto? Minambwe naha! ¹³ O sumbu sukwaro ti, nui metele Epuraham, Aisak, Jekop hima i wui Gotri to ri tau ra himache ri, Jisas hi tini ri rasairo. Hima mwe ri kale miho hima lei tapa tenge tiki o ku ha to. Woro Pailat ri inaka ti rini hanja'aiwa ri i ki. Wowani kunu, mina. Kunu rini ni gumwa ku siro, Pailat mwakambe tiki. ¹⁴ Wosini kunu kari hima kipe naha, sumbu kipe naha wosindau hima rini gumwa ku sisini hima yeni siro hima ori ni Pailat ni ku uchani ya ku sawe, hanja'aiwa sira kinani. ¹⁵ Wosini ori numbo kipe naha ki nunu ra'aino hima rini ya rini ku yeni ku si. Woroti ori hima Gotri ai rini ri rasairo. Wowani sini o sumbu si miya tiki si heisini si bwandau. ¹⁶ Sini Jisas ni sembe sihi ti si hasindau hima. O keke Jisas to ri hi tiki dori hima ni okulasiwani kipe naha rini wosisiwani apa o sumbu ni ku heini ku hambwandau. Jisas tombwa sini okulasiwani si sembe ti rini ni si

haro. O sembe ha sumbu keke do kwambu kui miyaningisopo tiki rini wosiwani ku heihito.

¹⁷ “Ai hiparakambwe le, mwe naha ani hambwanda. Kunu ku hambwa nambwe ka sumbu hinga ti ku wosiro. Kui apukolaka le okwe wunu o hingambwa wu hambwa nambwe.

¹⁸ Ka mwanji hinga ti, Gotri imbihumbwa ri mwanji bwarakarandaro hima lei wui takisopo ki sawero, ri Che ri Kurais to nomo rano. O sumbu hinga ku wosiro ti, oti o Gotri sawero mwanji hinga ni ete ku sirinaro.

¹⁹ “Woroti, apa o kui kapwa sumbu gumwa ma ku si. Wosini sembe kuhi ti ma ku hawa, Gotri kapwa sumbu kuhi ti sa ri rani ri rumbwewa hima kipe naha ku sira. ²⁰ O hinga ku wosiwa apa Apukolaka to kwambu ako ti sa kunu ha. Wosini Jisas ni ri humbwewa kunu tambwa sa ai ta. Hima mwe ri imbihumbwa Gotri to ondiyasiro hima ri, hi rihi ti Kurais. ²¹ Hima mwe ri apa hewen ko tiki ri dani mwa'ambwe tinda ete ako naha sira kinani Gotri to sawesiro gisi tini ri nikisinda, imbihumbwa ka Gotri mwanji bwarakarandaro hima kipe naha lei wui takisopo ki ri sawero hinga.

²² “Moses ka hinga ri sawero, ‘Kui Apukolaka Gotri, apa'ichai kui hiparakambwe forini kui nindo tiki ani hinga ri mwanji bwarakarano hima hinga o ri esikonda. Wosiwa kunu ori hima i mwanji ti ma ku mendini kunu ele ri bwano mwanji hinga tinda ma ku sirina. ²³ E, ele hima hinga o Gotri mwanji bwarakarandau hima ni wu mendini wu sirina nambwe ti nawa apa Gotri tinda wunu yewa wu humbuno. Wowa apa wunu

Gotri hima kupu hinga hinde wu da kumbwa.’
²⁴ Imbihumbwa Gotri mwanji bwarakarandaro hima ri, Samiyel ga ri gumwa ki taro Gotri mwanji bwarakarandaro hima lenga bwaro ti apa mwe naha sukwa sukwa ya inda.

²⁵ “Kunu ele mwanji bwarakarandaro hima lei anitafenita. Kunu Gotri to mwanji ti kui atei hima ga funda wu bwani wu mendiro mwa'ambwe tini o ya ku toronda. Imbihumbwa Epuraham ni ete ri sawero, Mi anitafenita keke dele nuwe kipe hima hinga wunu okulano mwanji ahi ti wunu ani hakondau. ²⁶ Gotri ri tau ra himache ai rini ri rasairo. Wosini rini humbwewani rindo metengei kunu tambwa ya ri ta, wosiwa Gotri kunu okulawa kunu funda funda kapwa sumbu kuhi gumwa ku sisini kipe naha ku sira kinani.”

4

Pita hima pi Jon ni kalapus tiki wu rawaruro

¹ Ele himiyama hurahama ni mwanji fi bwan-dawani puris hima fwele, Gotri aka laka aulindau hima laka ri, e, Satiyusi hima le okwe ya ete wu ta.

² Wosini fi mwanji wu mendini ya wu hambwa, opi hima ele himiyama hurahama ni mwanji fi bwandau ti, Jisas hasini ai sairo hingambwa ele haro hima le okwe tinda ai saino. O keke fini ni sembe amwaka laka wu mendikoni fini toroni kalapus tokwe ya fini ra'ai. ³⁻⁴ Wosini o gisi sunduya kumbwa ele hima fini toroni kalapus fini wosiwani niliki fi tukuyawani ya lindana. Ele himiyama hurahama miyafu o fi mwanji ni wu mendini sembe wuhi wu haro ti, hurahama lembwa wu gendiwani 5,000 hinga sukwaro.

Kanisol hima i miyanningisopo ki fini kotimworo

⁵ Dani lindanawani ele Juta hima kupu wui kanisol lenga, ele wui mekupu ga ele Gotri lo mwanji hambwandau hima laka lenga Jerusalem ko tiki ya wu ta. ⁶ Wosini puris hima i apukolaka ri Anas, Kaiyafas, Jon, Alekisanda, e, puris hima i apukolaka ri hima kupu lenga ya funda wu wau. ⁷ Wosini opi Jisas himache ni wui miyanningisopo tiki fini wu esisini ka hinga ya fini wu sili, “Kunu bwele kwambu hinga tini ku torosini namoi hi hinga tini ku uchandani ka sumbu hinga ku wosindau?”

⁸ Wowani Pita Gotri Himamwale kipe rini ki talesindau tiki ya wunu ri sawe, “Kunu Isurel hima kupu wui kanisol lenga mekupu lenga, ⁹ apa kunu kari seke kapwa hima ni kipe si wonorukwero ti keke sini ku sili ki ku hambwandani, e, kari hima ni hinde hinga kipe si wonorukwero tini ku mendi kinawa, ¹⁰ kunu tinda ete ma ku hambwawa Isurel hima kupu le okwe sa wu hambwa. Ka Nasaret pe Jisas Kurais hi rihi tiki dori hima kipe wosiro. Wosini apa kui miyanningisopo ki ori eninda. Kunu Jisas ni me yapweke tiki rini ku yero ti, Gotri to wa we tiki ai rini rasairo. ¹¹ Hima mwe ri Jisas imbihumbwa Gotri chengi tiki rini ni kaisini ka hinga sawero, ‘Ele aka tau randau hima leto o worumbo ni kapwa wu nani wu humbwero tito apa o aka ni kipe naha ekikinasindau.’ Woro kunu kale aka tau randau hima hinga. Hinde wowani, kunu Jisas ni kapwa ku nani ku yeni ku siro. ¹² Hinde na hima forito apa nunu ri okula kumbwa. Dele mapwa laka hinga Gotri nunu ai ri ratano hi ti

hima hi anandi foni ri meku nambwe, O Jisas hi numbwa.”

¹³ Wondawani wunu Pita hima pi Jon ni wu heiواني fini fi aki nambwe, kwambu tinga ya fi bwanda. Wowani ya wu hambwa, fini imbihumbwa sukul fi wo nambwe, fini chengi hambwa hima mina. Fini hi nambwe hima. O hinga keke inaka tenge miyafu ya wu hambwanda. Woroti wunu hambwanda, imbihumbwa fini Jisas ga fi ichi'uchandaro. ¹⁴ Wokoni wu heiواني fi sawewani kipe wosiro hima ori fini ga ri etiwani wunu mwanji fori wu ai fini wu bwa nambwe.

¹⁵ Wofunu fini sawewani kanisol aka fi hanja'aisini hoko tokwe ya fi raru. Fi raruni fi indawani wunu mwanji ti ka hinga ya wu anambwa, ¹⁶ “Apa kapi hima fisi hinde hinga nu wosino? Fini sumbu kwambu foti fi wosiwani Jerusalem ko pe hima hinga tinda o sumbu wu hambwasinda. Apa nundo hinde nu yani kumbwa. ¹⁷ Apa o mwanji ete dawa ele mendi nambwe hima leki o ichi'uchakonda. O keke apa fini ni kwambu tiki ya nu sawekonda. Wowa apa fini hima fweleni Jisas hi ki fi ai sawe hinga.”

¹⁸ Wosini wu uchawani fi ai tawani kwambu tiki ya fini sawe, “Apa do Jisas hi ki ai saweni ele hima ni o hi ki ondiyakandiya kei.”

¹⁹ Ete wowani Pita hima pi Jon mwanji wasa ti ka hinga ya wunu fi sawe, “Wo Gotri mwanji si hanja'aisini kui mwanji tini si mendini si sirina ki'i? O sumbu hinga ti Gotri miyaningisopo tiki kipe'e? Kunjenga ma ku hambwanehei. ²⁰ Sini apa hinde si gaina kumbwa. Sini si heiواني

ele ri wosindaro sumbu ti, e, ri bwawani si mendindaro mwanji ti ete si bwandano.”

²¹ Ete wowani ele hi'ucha hima mwanji kwambu foti wu ai autangini fini wu sawesini wu hanja'aiwani ya fi i. Wunu ele himiyama hurahama keke wu akindaro. Ele himiyama hurahama wunu Gotri hi tini ya wu rasainda, Gotri ka sumbu hinga ni wosiro ti keke. Wosiwani ele hi'ucha hima laka nomo fini hano numbo ti wu simiyafuro. ²² Ka Gotri kwambu ki fi okulawani kipe ri wosiro hima ori, ri daro asama rihi ti 40 hinga.

Jisas ni sembe haro himako kwambu wu torosini Gotri mwanji ti wu bwa ki Gotri ni wu uchahambwandaro

²³ Kanisol hima fini wu hanja'aisiwani fi hima tipa le tambwa fi ini ele puris hima i apukolaka lenga ele mekupu lenga fini bwaro tini tinda ete ya wunu fi sawenda. ²⁴ Wowani o mwanji wu mendisini sembe funda wu hambwandau tinga Gotri ni hapa tinga ka hinga ya wu ucha-hambwa, “Apukolaka, mindo niri tinga nuwe tinga mi wosini, Soluwara ti okwe mi wosini, e, mwa'ambwe hinga tinda dele ki dau ti mi wosiro. ²⁵ Imbihumbwa mi Himamwale kipe ti mi himache ri, nui metele, Defit, ri takisopo tiki mwanji fori ka hinga Sam chengi ki mi sawero. Himamwale kipe mihi ti ete sawe,

‘Hinde wowani ele hima kupu ba fwele sembe enge wu andau?

Hinde wowani ele hima hinga kapwa inaka wu hambwandau?

²⁶ Ele nuwe laka kipe king apukolaka le wunu au keke wu saini wu ini ele kanisol hima ga Apukolaka ri tau ra kinani uchasiro hi ti, Kurais, ni wu rakai kinani ya wu wau'i wauta.” ’

²⁷ “Mwe naha, Herot hima pi Pondiyas Pailat ga ele hima kupu ba fwelenga Isurel hima kupu le okwe wunu funda wu wausini Jisas hi tini ya wu sawesiya'ai. Rini mi tau ra himache kipe naha mihi, imbihumbwa ka mi ondiyasi to.

²⁸ Wunu wu wauro ti ka sumbu imbihumbwa mi inakahambwa ni mi woni kwambu tiki mi ondiyasiro tini wundo wu wosiro. ²⁹ Apukolaka, apa ma hambwanehei to, dele aki mwanji wu bwandau ti. Wosini nunu mi tau ra himache mihi le ma nunu okula. Wosiwa nunu nu aki hinga kwambu tiki mi mwanji ti nu bwa. ³⁰ Wosini mi tapa ti ele hahungondau hima leni mi torowa kipe sa wu wosisini Jisas mi tau ra hima kipe naha hi rihi tiki sumbu kwambu miyafu ti sa sira.”

³¹ O hinga wu uchahambwani humbuwani, o aka wu wausiro ti ete ya ra'ichi'ucha. Ete wokowani Gotri Himamwale kipe ti wunu talesiwani Gotri mwanji ti ya wu bwa. Wunu wu aki nambwe mwanji ti au laka hapa tinga wu uchani ya wu bwanda.

Jisas ni sembe haro himako wunu sembe funda naha

³² Wunu ele sembe ha himako wunu inaka funda ya wu hambwanda. Hima fori ri mwa'ambwe ti ri heini ete ri sawe nambwe, “Doha'a mwa'ambwe ahi naha.” Mina. Ele mwa'ambwe wuhi funda ete wuhi tumbwa. ³³ Ele Jisas himache wunu ai sairo Jisas hi numbwa wu

sawendau ti, kwambu tinga ya inda. Wowani Gotri hima keke wono sumbu ti omwesika naha ki ya wunu ri rawaka. ³⁴ Wui nindo tiki daro hima forito a keke mwa'ambwe keke ri heifu nambwe. Wunu fwele nuwe chele, aka chele. Wosini ele biya hima fweleki ya wungwa wu jindaro. Wosini o wungwa wu jiro ya ti wu ai ratani ³⁵ ele Jisas himache lei mu tiki wu owesiwani wunu ga ele heifundau hima leni ya wu ai ha'i hata.

³⁶ Hima fori wui nindo riki daro hima, ri hi ti Josep. Wowani ele Jisas himache lenga hi foti Banapas ya rini wu uchasi. O hi mwanji mu mwe ti ka hinga: “Hima i sembe tini okulandau.” Rini Lifai hima kupu fo, Saipuras kipe hima. ³⁷ Rindo nuwe tipa rihi foti ya wungwa hima foringa ya ri ji. Wosini o ya ete ri ra ra ele Jisas himache le tambwa ri ratani wui mu tiki ya ri andosi.

5

Ananaiyas ga Sapaira ga

¹ Hima fori o da, hi rihi ti, Ananaiyas. Humwe rihi, hi tihi ti, Sapaira. Ananaiyas hima foringa ri nuwe tipa fotini ya wungwa ya ri ji. ² Wosini ri humwe ga fi anambwasini o ri tororo ya tipa ti finje ya fi torosi. O hinga fi wosini Ananaiyas ya tipa tunumbwa ri ra'aini Jisas himache mu tiki ya ri owe. ³ Wowani Pita ya sawe, “Ananaiyas, hinde wowani Saiten mi sembe ki talesiwani Gotri Himamwale ni mi gambondau? Hinde wowani o nuwe ki mi tororo ya tipa ti mi yanisindau? ⁴ Imbihumbwa do nuwe tipa ni wungwa mi ji nambwe dawani o mi nuwe tipa

tumbwa. Apa wungwa mi jisini mi raro ya ti tinda mihi tumbwa. Hinde hinga mi wono, o mi inaka. Woro, hinde wowani do sumbu mi inaka ki mi hambwaro? Mini hima ni mi gambonda nambwe, mina, do Gotri ni mi gambosindau.”

⁵ Wowani Ananaiyas o mwanji ni ri mendikoni ri raini ete ya ri ha. Ete wowani ele hima o mwanji ni wu mendikoni aki omwesika laka ya wu aki.

⁶ Wowani hima wapa fwele wu tani hima dinga rihi nika'ari tiki wu injisini wu kichani wu ra'aini ya wu eini si. ⁷ Ete wowani kamindache hinga dani ikowani ri humwe Sapaira ya ti sira. Tini o sumbu siraro ti hambwa nambwe. ⁸ Wowani Pita ya tini sawe, “Do ya nuwe kihi chikini kini haro ya tinda ki rataro'o?” Wowani ya ti sawe,

“Ei, tinda si rataro.” ⁹ Ete wowani Pita ya ai tini sawe, “Hinde wani mwanji funda ki bwani ki mendisini Apukolaka ri Himamwale kipe tini ki simiyaneheindau? Ma mendi, ni hurache ni eini siro hima le tani lengenumbo takai ki ele kwai eninda. Apa o nini kichani wu ra'aikonda.” ¹⁰ Ete wowani metengei ete Pita seke mu tiki ti raini ete ya ti ha. Wowani ele hima wapa wu sirani wu heiwani o humwe haro. Ete wowani wu kichani wu ra'aini ti hurache takai ki tini ya wu eini si.

¹¹ Wowani ele lotu wondau himako ga ele hima fwelenga o mwanji wu mendikoni wunu tinda ete aki ti omwesika naha ki ya wu aki.

Ba fo ba fo sumbu hinga sukwaro

¹² Ele Jisas himache ba fo ba fo sumbu kwambu hinga le miyafu naha ele himiyama hurahama nindo tiki ete wu wondaro. Wosiwani ele sembe

haro hima le sembe funda naha wu dani imbi-humbwa Solomon kiro tapa aka tiki funda ete ya wu waunda. ¹³ Ete wondawani ele hima fwele wu akindani ele sembe ha himako ga wu wau nambwe. Woroti ele sembe ha himako i wui hi tini ya wu rasainda. ¹⁴ O hinga wondawani ele himiyama hurahama miyafu naha Apukolaka ni sembe ti wu hani ele sembe ha himako ga ya funda wu inda. ¹⁵ Wondani ele Jisas himache wosiro sumbu kwambu wu heisini himiyama hurahama miyafu hahungo hima leni wu kichani hoko tokwe wu rasirani numbo tiki owesiro ba fo ba fo tei tenge tiki ya wunu andosinda. Wunu wui inaka ti hahungo hima walefo naha heifuni ka hinga ya wu hambwa, “Apa Pita ri tani ri tapa nunu funda funda ri torosini kipe hinde ri wosi kumbwa. Minambwe nawa nika sa rini yewa himamwale rihi tito nui tenge ki iwa sa nunu kipe wosi.” ¹⁶ Wondawani Jerusalem ko laka takai kipe hima le okwe ele wui hahungo hima le, himamwale kapwa wosiwani walambe indau hima le wu ra ra wu tani funda ya wu wau. Wosiwani ele hahungo hima hinga tinda ete kipe ya ai wunu wosi.

Gotri ensel Jisas himache leni kalapus ki toroni rawararo

¹⁷ Wosiwani puris hima i apukolaka ringa rini ga tau funda randau hima tipa le, Satiyusi hima tiya ga, wunu sembe amwaka laka ti Jisas himache leni ya wu mendi. ¹⁸ Wosini wu saini Jisas himache leni wu toroni ele kapwa hima ga kalapus laka tiki ya wunu rawaru. ¹⁹ Wosiwani

Apukolaka i ensel fo niliki tani lengenumbo tukwasini Jisas himache leni hoko tokwe ya wunu ri rasira. Wosini ya ri sawe,²⁰ “Kunu ma ini Gotri aka laka we tiki ma ku rarusini ele himiyama hurahama ni himamwale ako torono mwanji tini ma ku sawe.”²¹ Wowani ele Jisas himache o tini wu mendini nurumbumbwa Gotri aka laka tokwe ya wu i. Wosini Gotri mwanji tini ele hima ni ya wu bwanda.

Wondawani ele puris hima i apukolaka lenga wui hima tipa lenga wu wausini kanisol hima lenga Isurel hima kupu wui mekupu ga wunu uchawani wu tani ya funda wu wau. Wosini ele kalapus aulindau himako ni mwanji ya wu ra'ai, ele Jisas himache leni wu rata kinani.²² Wowani apungwandai kichandau hima le o mwanji ra'ai kinani kalapus aka tokwe ya wu i. Wu ini wu heiwani Jisas himache le da numbwa. Wowani wu ai wu ini mwanji ka hinga ya wu sawe,²³ “Ka kalapus aka lengenumbo nu heiwani kwambu naha tiki dimisiro. Wosiwani aulindau hima le ele aka tipa lengenumbo hinga funda funda ete ya wu eninda. Wosiwani nunjenga ele aka tipa nu tukwasini nu heiwani hima fori kwai da nambwe.”

²⁴ Wowani Gotri aka laka aulindau hima laka ori ga ele puris hima i apukolaka lenga o mwanji ni wu mendini inaka miyafo naha ya wu hambwa. Wokoni ya wu sawe, “Bwele sumbu hinga to sukwakondau?”²⁵ Wosiwani hima fori sirani ya wunu sawe, “Ma mendi, ele kalapus aka ki ku rawaruro hima le, apa Gotri aka laka we ki wu enindani himiyama

hurahama leni Gotri mwanji tini ele kaka wu bwanda.” ²⁶ Wowani Gotri aka laka aulindau hima laka ga ele ri tako tokwe dau himache lenga wunu toroni rata kinani ya wu i. Woroti wu ini wunu ye nambwe, mina. Wunu ele himiyama hurahama keke wu akindaro. Wofunu wunjenga ya wu hambwa, “Foki dele himiyama hurahama humokuto humbweni nunu yeno.”

Jisas himache le kanisol hima leni Gotri mwanji bwa ki aki nambwe

²⁷ Wosini fini wu ratani kanisol hima lei mwakambe tiki ya fini wu esi. Esisiwani puris hima i apukolaka ri ya wunu sawe, ²⁸ “Nunu mwanji kwambu tiki kunu nu sawero to sa, ka hi ni apa ele himiyama hurahama ni ai ku saweno keke. Woroti, do Jerusalem ko laka hinga o kui mwanji tombwa ini talesindau. Ete wosini kunu nunu ni ku sawendau, ori hima nundo nu yero nani.”

²⁹ Wowani Pita ga ele Jisas himache lenga mwanji wasa ya wunu sawe, “Nunu Gotri mwanji ni nu sirinandau sumbu to sa mwase. Nunu hima i mwanji tunumbwa nu sirina hinga. ³⁰ Kundo Jisas ni me yapweke tiki rini ku yewani ri haro. Wosiwani nui atei Gotri to rini ai rasairo. ³¹ Wosiwani Gotri rini rakauni ri tapa mama tiki rini lisisinda. O keke rini apa nunu ni numbo ri mekusini nunu ra'aindau hima. Nunu Isurel hima kupu leto kapwa sumbu nuhi gumwa nu sisini rini ni sembe nu hawa, kapwa sumbu nuhi ti ri rani ri humbwekonda. ³² Nunu ele sumbu nu heisinimbwa mwanji nu bwandau. Wondawani Gotri Himamwale kipe okwe nunu ga dani o

hingambwa o bwanda. Gotri mwanji ni sirinandau himiyama hurahama leni Himamwale kipe rihi ti wunu ri handau.”

Gameliyel sawero, kanisol hima sembe wahapi wuhi Jisas himache leni ha ki

³³ Wowani o mwanji ni wu mendini sembe wuhi enge ya wunu a, Jisas himache leni wu yewa ha ki. ³⁴ Ete wosini kanisol hima forito ya ri eti. Rini Farisi hima fori, ri hi ti Gameliyel. Rini Gotri lo mwanji tini ondiyakandiyandau hima. Wosiwani ele himiyama hurahama ri hi tini wu rasaindau. Woro o hima to etisini ya wunu sawe, “Ma wunu sawewa sa wu raruni biya hinga wu ini sa wu eninda.” ³⁵ Ete wosini ele kanisol hima fweleni ya ri sawe, “Kunu Isurel hima kupu le, kunu dele hima ni sumbu fo ku wosi kinawa kunu hambwafwa'aisitoni. ³⁶ Kunu ku hambwandau, injelebwa hinga Tiutas ri saini ete ri sawero ti, ‘Ani hi chele hima laka.’ Wosiwani 400 hima hinga rini ni sirinandaro. Ete wowani gapiman au anaye himako rini yewani ya ri ha. Wowani rini ni sirinandaro hima le wu akini wu ichi'uchawani o tau ete humburo. ³⁷ Wosiwanumbwa dani ini gapiman ele himiyama hurahama ni hi wuhi ti kaindawani, Galili pe Jutas ori hima to himiyama hurahama fwele wui inaka tini ya ri rasai, wowa rini ga wu ini ele gapiman hima lenga wu anayeni wunu humbwewa wu i ki. O hinga ri wowani rini wu yewani ya ri ha. Wowani sembe rini ni handaro hima le wu akini ya wu ichi'ucha. ³⁸ Woroti o hinga keke kunu a sawendau, kunu dele hima ma wunu hanja'aisiwa sa wu da. E, wui inaka ki do

tau wu randau nawa apa'ichai o humbukonda. ³⁹ E, Gotri ki siraro tau nawa apa hinde wunu ku ichaki kumbwa. Foki Gotri ga o ku anayekonda.”

Jisas himache le wunu ki Jisas hi keke huruhumba sumbu sukwanu tini wu eripe

⁴⁰ Ete wowani Gameliyel mwanji tini ya wu sirina. Wosini Jisas himache ele ni wu uchawani wu tawani ya wunu yemwakuto. Ete wosini mwanji kwambu ki ya wunu sawe, “Apa Jisas hi tini ku bwa kei.” O hinga wunu kwasini wunu hanja'aiwani ya wu i. ⁴¹ Wowani Jisas himache le kanisol aka wu andosini hoko tokwe ya wu raru. Wosini ya wu eripe, hinde wowani, Jisas hi keke huruhumba sumbu wunu ki sukwaro. ⁴² Wosini ele gisi hinga Gotri aka laka ki, e, himiyama hurahama lei aka tiki ya wunu ondiyakandiyanda. Wondani ya wu sawenda, Jisas rini Kurais, Gotri ri tau ra kinani humbwero hima.

6

Tapa'angi hatachi fisi hima le Jisas himache leni wu okula kinani wunu esiro

¹ Ka gisi ki Gotri ni sembe haro himako miyafonaha ya sira. Wosini Girik mwanji ki bwandau sembe haro hima fweleto Hipuru mwanji ki bwandau sembe haro hima fweleni sembe nomo hinga ya wu hambwa. Wosini ya wu sawe, “Ele gisi laka hinga kunu ele ahirahi heifundau himiyama hurahama numbwa ku yakwandani, nui nindo ki dau himanguto le kipe ku yakwanda nambwe.” ² O hinga wu bwawani ele tapa'angi tapa'angi hatachi fisi Jisas himache le ele Gotri

ni sembe haro himako ni wu uchawani ya wu ta. Wowani ya wu sawe, “E, Gotri mwanji ti nu hanja'aisini ahirahi tini nu humwasino ti o hinga kipe mina. ³ O sumbu hinga ti nawa, nui hiparakambwe le, kunu tapa'angi hatachi fisi hima fwele kui nindo tiki ma ku wakinehei. Ele himiyama hurahama miyaningisopo ki sumbu kipe wosindau hima le, Gotri Himamwale kipe raini talesiwani hambwa kipe hambwandau hima leni ma ku esi. Wosiwa ele hima apa do tau ki wunu nu esisiwa sa wu aulindani sa wu randa. ⁴ Wowa nunjenga Gotri ni nu uchahambwandani ri mwanji ti nu bwanda.”

⁵ Wowani ele himiyama hurahama wunu o mwanji ni ya wu ohouna. Wosini Sitifen ni ya wu esi, rini sembe rihi ti Gotri ni kwambu naha ri haro hima. Wosiwani Gotri Himamwale kipe ti rini ki talesindau. Rini wu esini, Filip wu esini, Porokoras, Naikena, Taimon, Pamenas, Nikolas ya wu esi. Nikolas, rini Andiok ko pe hima. Imbihumbwa rini Juta hima kupu lei sumbu tini torosiro hima. ⁶ Wosini Jisas himache lei miyaningisopo ki dele hima ni wu esisiwani Gotri ni wu uchahambwasini tapa wuhi ti ya wunu owe.

⁷ Ete wosiwani Gotri mwanji ya ichi'ucha. Ete wowani hima miyafu naha wu mendini Jerusalem ko tiki Gotri ni wui sembe ti ya wu ha. Ete wowani puris hima fwele okwe sembe wuhi ya wu ha.

Juta hima kupu le Sitifen ni kotimworo

⁸ Gotri Sitifen keke ri wondani kwambu rini hasiwani rini ba fo ba fo sumbu kwambu ti ele

himiya hurahama nindo tiki ya ri wosinda. ⁹ Ete wowani hima fwele wu saine mwanji ti Sitifen ga ya wu anambwa anambwa. Hima mwe le wunu Juta hima kupu lei lotu wo sumbu fotini wu sirinandau. Wu lotu wondau aka mwe hi ete wu sawendau, Lalaunasindau Hima. Hima mwe le wunu Sairini, Alekisandiriya, Silisiya, e, Esiya kipe. ¹⁰ Ete wowani Gotri Himamwale kipe ti Sitifen ni hambwa kipe naha ti rini hasiwani ele hima ri mwanji ti wu diki ki heifuro. ¹¹ Wofunu mwanji gambo foti hima fweleni yanini wu sawesiwani ele hima wu ini ya wu gambo, “Nunu nu mendiwani rini Gotri ga Moses ga ri saweholiyaro.” ¹² Ete wu bwakoni ele himiyama hurahama i sembe ti wu rasaini, ele mekupu, e, ele Gotri lo mwanji hambwandau hima lei sembe ya wu rasai. Ete wokoni wu ini Sitifen ni wu toroni kanisol hima tambwa ya wu ra'ai. ¹³ Wosini ele mwanji rini gambono hima fwele wu esisiwani ya wu sawe, “Gisi gisi dori hima Moses kaisiro Gotri lo mwanji ga Gotri aka laka ga ri saweholiyandau. ¹⁴ Nu mendiwani ete ri sawe, Nasaret pe Jisas to do Gotri aka laka lendosini Moses nunu haro lo mwanji ti ri humbusini sumbu anandi ri ai ri oweno.” ¹⁵ Ete wowani ele kanisol hima wu linindaro ti, Sitifen ni miya kwambu tiki rini misini wu heiwani ri miyaningisopo ti Gotri ensel hinga naha.

7

Sitifen kanisol hima ni mwanji ri sawero

¹ Ete wowani puris hima lei wui apukolaka ya ri sawe, “Ka mwanji mwe naha'a?”

² Ete wowani Sitifen ga mwanji wasa ya ri sawe, “Ai hiparakambwe lenga ai yapai hima ga, ma ku mendi. Imbihumbwa nui metele, Epuraham, Haran mapwa tokwe ri i nambwe dani rini Mesopotemiya ki ete ri daro. Woro o gisi ki lindana ga dau Gotri rini tambwa ya sika. ³ Wosini ya rini sawe, ‘Mini do mi nuwe ga mi hiparakambwe lenga ma andosini ma saini nuwe tipa fo mini a mekusino tokwe i.’ ⁴ Wowani Epu-raham ri saini Kalatiya lei nuwe ti ri hanja'aisini ri ini Haran ki ya ri liti. Wondawani ri yapai hasiwanimbwa Gotri rini ai sawewani ri tani apa do ku linindau nuwe tiki ya ri da. ⁵ Woroti, Gotri Epuraham ni nuwe tipache foti rihi naha wa'ai kinani rini ha nambwe, mina. Woroti, Epuraham rini che nambwe ri daro gisi tiki Gotri mwanji ka hinga funda bwani mendiro: Ani Gotri do nuwe mini ani hasiwa mi anitafenita le ichai o torosikonda. ⁶ Wosini Gotri ka hinga ai sawero: ‘Mi anitafenita le do nuwe hanja'aisini hima kupu ba fwelei nuwe ki wu dano. Wowa mi anitafenita ele wui tau ra himache hinga wu sirawa tau kwambu ti 400 asama hinga o wunu hakonda. ⁷ Wosiwa ichai ele himiyama hurahama o wunu a kotimwokonda, mi anitafenita leni amwaka omwesika tinga kapwa tau tinga wunu haro ti keke. Wosiwambwa mi anitafenita le o nuwe wu hanja'aisini wu tani hi ahi ti doha'a nuwe ki wu rasaindano.’ Gotri o hinga ri sawero. ⁸ Wosini Epuraham ri hima tape kupu ri kuto kinani Gotri rini sawero ti, ka hima i tape kupu kutondau sumbu ti Gotri funda bwani mendiro mwanji ichai mwe naha sirakonda.

Wosiwanumbwa dani Epuraham Aisak ni ri rasiwani gisi ti tapa'angi hatachi namili iwani o hima tape kupu ya ri kuto. Wosiwani Aisak ga Jekop ni ya ri ra. Wowani Jekop ga kale tapa'angi tapa'angi hatachi fisi che leni ya ri ra. Woroti wunu apa Isurel hima kupu lei wui metele.

⁹ “Kale nui metele wunu wui hipache, Josep, ni sembe kapwa wu hambwaro. Wokoni ele hima kupu ba fwelenga ya wungwa ya rini wu ji. Wowani rini wu rani Isip ko laka tokwe ya rini ra'ai. Wondawani Gotri rini ga ete ya da.

¹⁰ Gotri rini okulasiwani ele nomo rihi ete ya humbu. Wosini Gotri hambwa kipe naha rini handawani Isip pe king apukolaka ga mwanji ti ri bwandawani king apukolaka rini keke ya wonda. O keke Isip leni torosino hima hinga, e, king apukolaka aka pe mwa'ambwe aulindano hima hinga ya rini esisi.

¹¹ “Da hinga woni Isip ko ga Kenan ko ga iche laka wunu hawani nomo laka ya wu randa. Ete wondawani nui metele ahirahi hinde hinga apa wu wakino? Ahirahi wuhi tinda humburo.

¹² Wondawani Jekop mwanji ya ri mendi, ahirahi Isip ko ki dawani. Wowani ri che leni metengei naha ya ri hambwe. ¹³ Dani ini gumwa ki wu ai iwani Josep ri hiparakambwe leni ya ri sawe, ‘Ani Josep.’ O hinga ri sawewani Isip ko kipe king apukolaka ya ri hambwa, ‘Dele Josep hima kupu.’

¹⁴ Ete wowani Josep mwanji ya ri hambwe, ri yapai Jekop rini tambwa ta ki. Wowani rini ga ele ri hima kupu lenga wu saine ya wu i. Wunu tinda ete 75. ¹⁵ Wu ini Isip ko ki ya wu raru. Wosini Jekop o ki ri dani ya ri ha. Wowani ri che le okwe

ya wu ha. ¹⁶ Ete wowani hima tape dinga wuhi ti wunu kichani Sekem wa we ki wunu si kinani ya wu ra'ai. O matimat imbihumbwa Epuraham Sekem ko ki Hamo i che lenga ya wungwa ri jiro nuwe tipa ki dau. Woro o ki ya wunu eini si.

¹⁷⁻¹⁸ “Dani ini Gotri imbihumbwa Epuraham ni mwanji funda bwani mendiro o mwanji mwe naha sirano gisi takai tandawani Isurel hima kupu le hima miyafu naha wu sirasini Isip ko ki ya wu da. Dani ini hima anandi fori king apukolaka Isip ko tiki ya ri eti. Woro rindo Josep ni ri hikisandau. ¹⁹ Rini kapwa inaka ri hambwasini nui metele leni tau kwambu ri hawani ele nui metele amwaka miyafu ya wu mendi. Wowani mwanji kwambu tiki ya ri sawe, ele wui che hoko tiki wu hanja'aisiwa wu ha kinani. ²⁰ O gisi ki Moses ri nuwai ya rini ra. Rini che kipe naha, Gotri rini keke wondau. Wowani nuwai yapai rihi aka we tiki rini enepesiwani nika namili ya i. ²¹ Wosiwani dani inumbwa hoko tiki rini andosiwani, king apukolaka i himiyama che tindo rini heini ra'aini ti che hinga ya rini enependa. ²² Wondawani Moses Isip ko ki dau hambwa kipe hinga tinda ete ri hambwasini mwanji ri bwandau ti, e, tau rihi ti okwe, rini hima kwambu naha ya ri sira.

²³ “Wosini Moses asama rihi ti 40 hinga isiwani ri hiparakambwe, Isurel hima kupu leni ri okula kinani ri i ki ya ri hambwanda. ²⁴ Gisi foki ri ini ri heiwani Isip fori Isurel hima kupu forini walambe naha ya rini wosinda. Wowani o hinga ri heifuni o Isurel hima kupu ni ri okulani rini yero wasa keke Isip hima o rini ri yeni dinga ya ri

wosi. ²⁵ Wosini ya ri hambwa, foki ri hima kupu le ka hinga wu hambwano, Gotri to Moses tapa ki o nunu okulakonda. Woro, wunu o hinga wu hambwa nambwe. ²⁶ Wowani gisi fonga ai iwani Moses heiwani ri hima kupu fisi ya fi anayenda. Wondawani ri ini au fihi tini ri toro kinani ya fini ri sawe, 'Ei, kini hiparakambwe, hinde wowani kinjenga walambe ki wondau?' ²⁷ Ete wokowani ri hiparakambwe ni walambe wosindau ori forito Moses tapa ti ri yetupwani ya ri ai ri humbwe. Wosini ya ri sawe, 'Namoto ete mini sawe, mini aha'a ki nui apukolaka, koti mendindau hima hinga mi dano?' ²⁸ Woro mini ani ni mi ye ki'i, injele Isip pe hima forini mi yero hinga?' ²⁹ O hinga ri sawewani Moses akini ya ri i. Ri ini Mitiyan le nuwe tiki hima kicha hinga ri dasini humwe ti ri hopweni hurahama che fisi ya ri wosi.

³⁰ "Wosini dani ini asama ti 40 iwani Gotri ensel hima da nambwe michi ki Moses mu tiki ya ri sika, Sainai hi uchandau kimba takai ki. Wosini o ensel meche foki hi saindawani o hi nindo ki ya ri eninda. ³¹ Wowani Moses o sumbu sukwaro tini ri heisini inaka miyafu ya ri hambwanda. Wosini takai ri hei kinani ri iwani Apukolaka ya rini sawe, ³² 'Ani mi atei hima i Gotri. Ani Epuraham, Aisak, e, Jekop hima i Gotri.' Wowani Moses rikirikinani ri heino tini ya ri aki. ³³ Ete wowani Apukolaka ya rini sawe, 'Seke mihi ki dau su ti ma dango. O michi mi enindau nuwe ti kipe naha, hinde wowani ani Gotri to a dau. ³⁴ Ai himiyama hurahama leni Isip ko ki ele kapwa sumbu wunu wosiwani wui ichaka ti a mendiro. Apa wunu ni

ani okulani nomo wuhi a rani a humbwe kinani a sikaro. O keke mini ma saini Isip ko tokwe mini a humbwewa i.’

³⁵ “Moses mwe ri, imbihumbwa wunu ri mwanji ti wu yetupwasini ete wu sawero hima, ‘Namoto mini sawesiwani apa mini nunu ni mi aulini koti nuhi mi mendindau?’ Woro ori hima to Gotri rini humbwewani rini wunu ai ratano hima hinga wunu aulino hima hinga ya ri i. Gotri tau rini ondiyasiro ti ensel foni ri humbwewani ka meche foki hi hinga saindawani sikani Moses ni Gotri mwanji ri sawero. ³⁶ Wosiwani 40 asama hinga Moses wunu rani ra'ai ra'ai ba fo ba fo sumbu kwambu ti Isip ko ki, ka Fwa Naro ki, e, hima da nambwe nuwe tiki ri wosindaro. ³⁷ O Moses tombwa Isurel hima kupu leni sawe, ‘Apa'ichai Gotri kui hiparakambwe forini ani hinga ri mwanji bwarakarano hima hinga o ri esikonda.’ ³⁸ Wosiwani dani inumbwa hima da nambwe nuwe ki wu wausini ori Moses tombwa wunu ga ete ya ri da. Wosini ka mwanji rini sawero ensel ga nui metele lenga Sainai kimba ki ya ri da. Ri dasini Gotri mwanji ti ya ri toro. Mwanji mwe ti, tini himamwale tinga dau. Wosini nunu ni ri haro.

³⁹ “Wosiwani nui metele le wunu o mwanji ni wu mendi nambwe. Mina. Wunu ya rini wu yetupwa. Wosini sembe okokona wuhi ti Isip ko tini ya wu ai hambwa. ⁴⁰ Wokoni Eron ni ya wu sawe, ‘Mini nui inakahambwa gotri fo ma nunu wosisiwa, rindo sa ri mwaseni nui apukolaka hinga sa ri i. Ka Isip ko tiki nu dawani nunu rataro Moses rini soriki ri isindau? Nunu nu hikisandau.’ ⁴¹ Ka gisi ki mwa'ambwe kipe naha

ki bulumakau che hinga ya wu wosi. Wosisini o nimba gambo gotri ni omwe wu yesini ya wu handa. Wosini o wui tapa tiki wu wosiro mwa'ambwe tini ya wu eripenda. ⁴² Ete wowani wui sumbu keke Gotri ga gumwa wunu ri sisini wunu ri hanja'aisiwani wunu nikahako tini, isangi tini, tapwaki nika tini, e, ele mwa'ambwe hinga tini wu uchahambwani ya wu lotu wonda, Gotri mwanji bwarakarandaro himako i chengi tiki sawero hingambwa:

'Kunu Isurel hima kupu, imbihumbwa kunu hima da nambwe nuwe tiki 40 asama hinga ku daro.

Wosini bulumakau ti ku yendani sipisip ti ku yendani ku handaro ti, o sumbu hinga ani ni ku wosindaro'o? Minambwe naha!

⁴³ Kunu kui gotri Molok keke nika'ari ba kiro akache ti ku kisini ku kicha kicha ratani, e, isangi hinga ni ku wosiro kui gotri, Refani, ni ete ku kichani ya ku rata.

Deleha'a mwa'ambwe kui tapa tiki ku wosiro ti kunu o tini ku lotu wo ki ku wondau.

O hinga ti keke apa kunu a rani Bapilon mapwa tokwe kunu a humbawesiwa ku dano.'

⁴⁴ "Imbihumbwa nui meloko'atei hima wunu hima da nambwe nuwe tiki wu dasini o gisi ki wunu nika'ari ba kiro aka tiki wu lotu wondaro. O aka wu kiro ti Gotri wunu ga dau tini wu heini wu hambwa kinani. O nika'ari ba wu kiro lotu wondau aka ti Gotri to Moses ni ri mekusiwani ri heiro himamwale hingambwa tini wu ai wosiro.

⁴⁵ Wosiwanumbwa nui atei hima wunu o sumbu hinga tini ete wu ra ra wu ta tawani Josuwa ga wu raruni hima ba fwelei nuwe ti keke wu yenii wu

ginasini o nuwe wu tororo. O gisi ki o nika'ari ba kiro lotu wondau aka wu ratasini doha'a nuwe ki wu owesiwani ete da dawani Defit siraro gisi ya sukwa. ⁴⁶ Wosiwani Gotri ri inaka ti Defit ni ri hasiwani Defit ri metele, Jekop, lotu wondaro Gotri keke aka foti ri ki kinani Gotri ni ya ri uchahambwanda. ⁴⁷ Woro rindo ri ki nambwe, ri che Solomon to aka ti Gotri keke ya ri kisi.

⁴⁸ “Woroti, kari kau hewen ki dau Gotri rini hima to kindau aka tiki hinde ri da kumbwa. Ri mwanji bwarakarandaro hima kari to sawero hinga:

⁴⁹ ‘Apukolaka ete sawero, Niri oti a linindau tei. E, nuwe ti seke a yitindau.

Bwele aka hinga tini ani keke ku kisiwa a litini a himatino?

⁵⁰ Ai tapa tiki dele mwa'ambwe hinga tinda ete a wosiro.’

⁵¹ “Kunu Gotri ni sawesiya'ai hima tiya. Kunu kui sembe ti emendiki naha, Gotri ni hikisasi ini dau hinga. Kui wasamba ti kitisindau. Gisi gisi kunu Gotri Himamwale kipe ni ku yetupwandau, kui atei metele wosindaro sumbu hingambwa. ⁵² Gotri kui meloko'atei hima tambwa ele ri mwanji bwarakarandaro hima ni ri humbwewani wunu forini kapwa sumbu wu wosi nambwe'e? Mina, wunu tinda ete kapwa sumbu wunu wu wosiro. Wunu ori hima kipe naha to tano mwanji tini bwandaro hima leni wu yeni wu sindaro. Wosiwani apa kunu ga ele rini omwemendindau hima lei tapa tenge tiki rini ku hasiwani ya rini wu yeni wu si. ⁵³ Kunu Gotri lo mwanji ensel to sawehambwaro tini ku torosini

o tini ku sirina nambwe.” Sitifen o hinga ya ri sawe.

Sitifen ni humokuto leki wu yewani ri haro

⁵⁴ Wowani ele kanisol hima o mwanji wu mendiwani wui sembe ni yewani amwaka naha. Ete wowani fu wuhi ti wu tanginginani Sitifen ni sembe enge ya wu a. ⁵⁵ Wowani Sitifen Gotri Himamwale kipe rini talesindau ki niri tiki ya ri mau. Ri mauni lindanasini dau ko ti ri heini Gotri tapa mama tokwe enindau Jisas ni ya ri hei. ⁵⁶ Wosini Sitifen ya sawe, “Ma ku mendi. Ani a mauni ani heiwani niri ti tukwasiwani Hima ri Che Gotri tapa mama tokwe enininda.”

⁵⁷ O hinga ti ri bwawani wu mendikoni ata ti au laka wu gindani wasamba wuhi ti ya wu yekiti. Ete wokoni wu saini wu namani wu ini Sitifen ni ya wu toro. ⁵⁸ Wosini o ko laka hoko tokwe rini rawarasini humokuto ti ya rini wu ekehenda. Ele metengei rini kotimwondaro hima leto siyoti wuhi wu hungosini hima wapa fori mu tiki ya wu owesi, hi rihi ti Sol. ⁵⁹ Wosini wunu Sitifen ni humokuto tiki wu ekeheni ya fiya rini wu yenda. Wondawani Sitifen Apukolaka ni ka hinga ya ri uchahambwa, “Apukolaka Jisas, mini ai himamwale ti ma rakau.” ⁶⁰ Ete ri bwakoni tatumbu ti ri ombungwesini au laka uchani ya ri sawe, “Apukolaka, mini apa do kapwa sumbu wasa ai wunu wosi kei.” Sitifen o hinga ri bwakoni ya fiya ri ha.

8

¹ Sitifen ni wu ye kinani wu bwandaro mwanji ti Sol o tini ohounandaro.

Sol sios hima leni walambe sumbu ri wosiro

Sitifen ni yero gisi kumbwa Jerusalem pe sios hima leni walambe sumbu naha wunu wosino sumbu ti ete ya sira. O hinga wowani Jisas ni sembe haro hima ele akini Jutiya, Sameriya mapwa tokwe ya wu i. Wondawani Jisas himache letombwa Jerusalem ko tiki ete ya wu da. ² Wosiwani ele Gotri sumbu mwe tini sirinandau hima fweleto Sitifen ni wu ra'aini rini eini sisini rini keke moko wu andani ichaka omwesika naha ya wu ichakanda. ³ Ete wondawani Sol ele sios hima leni walambe sumbu ya ri wosinda. Ele aka ele aka ri raruni himiyama ga hurahama ga ri toroni ra'aini kalapus wondau aka tiki ya wunu ri rawaru.

Sameriya mapwa tokwe Gotri mwanji ti wu bwaro

⁴ O hinga wosiwani Jisas ni sembe haro hima le akini ele ko ele ko wu isini Gotri mwanji ti ya wu bwanda. ⁵ Wondawani Filip Sameriya mapwa tokwe dau ko laka fotiki ri ini Jisas rini Kurais, Gotri ri tau ra kinani humbwero hima, o mwanji ni ya ete wunu ri bwanda. ⁶ Ete wondawani ele himiyama hurahama miyafu Filip ni wu heiwani, ele Gotri wosindau ba fo ba fo sumbu leni ri wosindawani wasamba wuhi ti wu owesini ri mwanji tini ya wu mendinda. ⁷ Wondawani ele himiyama hurahama fwele himamwale kapwa wunu ga daro ti, ata laka gini wunu andosini ya i. Wondani talihapa dinga ba hima fwelenga seke kapwa hima fwelenga o ki kipe ya wunu ai ri wosi. ⁸ Wosiwani ele himiyama hurahama eripe'aripe omwesika naha tiki o ko laka ki ya wu eripenda.

⁹ O ko laka ki hima fori ya da, hi rihi ti Saimon. Imbihumbwa ete ta tani apa okwe rini ele saya wosi, e, humwe wapi wosindau mwa'ambwe ri wondawani ele Sameriya pe himiyama hurahama le inaka miyafu naha ki wu hambwandawani rini ka hinga ri sawendau, “Ani hima apukolaka.” ¹⁰ Wowani ele hi chele himiyama hurahama lenga, hi nambwe hima le okwe wunu tinda ete inaka tenge tiki rini wu hambwandani ya wu sawe, “Dori hima ka, Omwesika, hi tini uchandau Gotri kwambu tini torosindau.” ¹¹ Ele himiyama hurahama au wunu saini Saimon sumbu tini wu hei kinani ete wu dau. Hinde wowani ori hima to gisi miyafu naha ele ba fo ba fo sumbu hinga le ri wondawani inaka miyafu ete wu hambwandaro. ¹² Da hinga woni Filip Gotri kwambu wunu aulino mwanji kipe tinga Jisas Kurais hi tinga ya wunu ri sawe. Wosiwani ele himiyama hurahama miyafu sembe hawani uku ti ya wunu yasi. ¹³ Saimon okwe sembe ri hani uku ti rini yasiwani Filip ga funda ya ri da. Wondawani Filip ba fo ba fo sumbu ri wosindawani ri heindani inaka miyafu ya ri hambwanda.

¹⁴ Ete wondawani Jisas himache le Jerusalem ko ki wu dani wu mendiwani Sameriya pe hima le Gotri mwanji ya wu toro. O hinga wu mendini Pita hima pi Jon ni wu humbwewani wunu tambwa ya fi i. ¹⁵ Fi ini fi raini Gotri ni ya fi uchahambwa, Gotri wunu okulawa Gotri Himamwale kipe wu toro ki. ¹⁶ Hinde wowani Gotri Himamwale kipe wunu ki sika nambwe. Jisas hi tiki uku tini nimba wunu yasiro. ¹⁷ Wosiwani

apambwa tapa fihhi tape tenge wuhi ki owewan-imbwa Gotri Himamwale kipe ya wunu rai.

¹⁸ Ete wowani Saimon Jisas himache pini ri hei-wani tapa fihhi tape tenge wuhi ki wunu owewani Gotri Himamwale kipe ya wunu rai. Wowani ya rihi ti fini tambwa ri ratasini ya ri sawe, ¹⁹ “Kapi che, kindo ki torosindau kwambu fo ma ki ani ha. Wosiwa hima foi tape tenge ki tapa ahi ti ani owewa Gotri Himamwale kipe sa rini rai.”

²⁰ Ete wowani Pita ya rini sawe, “Gotri ni ya mihi ti mi hawa Gotri mini okulawa tapa mihi hima i tape tenge ki mi owewa Himamwale kipe o hima ki raino hinga mi hambwandau'u? Minambwe naha. O hinga mi hambwandau nawa ya mihi ga mini ga walambe ete mini i sindau.

²¹ Gotri tau si randau hingambwa hinde apa mi ra kumbwa. Minambwe naha. Sembe mihi ti Gotri miyaningisopo ki chikinda nambwe. ²² O hinga keke kapwa sumbu mihi gumwa ma sisini Gotri Apukolaka ni ma uchahambwanehei, sembe mihi ki dau kapwa inaka o tini ri rani ri humbweno umo. ²³ Mini ani hei-wani sembe mihi ti si tau ni mi okokonandani sembe amwaka laka mi andau. Wondani mini chikinda nambwe kapwa sumbu to mini ichakisindau.”

²⁴ Ete wowani Saimon mwanji wasa ka hinga ya ri sawe, “Gotri Apukolaka ni ma ki uchawa sa ri ani okula. Wosiwa ele sumbu ki ani sawero ti apa ani ki ai sira hinga.”

²⁵ Ete wowani Jisas himache pi ele himiyama hurahama ni Gotri Apukolaka i mwanji tini ya fi bwarakaranda. Fi bwasini dani inimbwa Jerusalem ko tokwe ya fi ai i. Numbo fi indani

Sameriya mapwa ki dau ele ko ele ko hima leni Gotri mwanji kipe tini fi bwa bwa ya fi inda.

Filip Itiyopiya pe hima forini Gotri mwanji ri bwarakararo

²⁶ Wosiwani Apukolaka ri ensel Filip ni ya ri sawe, “Mini ma saini ini Jerusalem ko hanja'aisini Gasa ko tokwe raindau numbo mapwa tokwe ma raru.” Do numbo indau mapwa hima nambwe. ²⁷ Ete wowani Filip saini ya ri i. O numbo ki ri ini Itiyopiya pe hima fori ya ri hei. Ori hima Itiyopiya pe kwini humwe apukolaka, hi ti Kandesi, ti tako tokwe dau hima laka. Rini Kandesi ya mwa'ambwe hinga rindombwa aulindau. Ori hima Jerusalem ko ki taro, Gotri ni lotu wo ki. ²⁸ Wosini Gotri ni lotu woni ri humbusini apa numbo ki ya ri ai inda. Hosi longondau kari rihi tiki ri litisini Gotri mwanji bwarakarandaro hima Aisaiya kairo chengi ni ri hambwa hambwa ya ri inda. ²⁹ Wondawani Gotri Himamwale kipe Filip ni ya sawe, “Mini ma ini ka biya hosi longondau kari tinga takaini i.” ³⁰ Ete wowani Filip namani takai ri ini ri mendiwani ori hima Gotri mwanji bwarakarandaro hima Aisaiya chengi tini ya ri hambwanda. Wondawani Filip ya rini sawe, “Do mwanji mu mwe mi hambwasini mi hambwandau'u, mina?”

³¹ Wowani ori hima ga mwanji wasa ka hinga ya rini sawe, “E, hima fori numbo ani meku nambwe nawa, apa bweleni ani hambwano?” Wosini Filip ni ya ri sawe, “Mini ma sukwani ani ga liti.”

³² O hima hambwandaro Gotri mwanji tipa foriki ka hinga sawe:

“Sipisip hinga ya rini wu rata, rini wu yewa ri ha kinani.

Sipisip che sembi wu kutowani ata ginda nambwe hinga kari hima o hinga takisopo rihi hauna nambwe.

³³ Hi rihi wu rakaisini norukweni rini wu koti wo nambwe.

Hima fori ri anitafenita lei mwanji ni hinde apa ri sawe kumbwa.

Hinde wowani, rini wu yewani himamwale rihi do nuwe andosini iro.”

³⁴ Wowani ori hima Filip ni ya ri sawe, “Ani mini a silindau. Gotri mwanji bwarakarandaro hima ori namoni sawesiwani ka mwanji hinga ni ri bwaro? Rinjenga ri bwaro'o, hima forini ri bwaro?”

³⁵ Ete wowani Filip takisopo haunani Aisaiya ri chengi ki kairo Gotri mwanji o tini ri bwandani Jisas ni wosiro sumbu tini ya rini sawekawenda.

³⁶ Wondani o numbo fi i ini fwatoroche foti ya fi hei. Fi heini kwini apukolaka tako tokwe dau ori hima laka to ya ri sawe, “Ma hei, fwa o bai da. Bwele sumbu to ani ichakisiwani uku mi ani yasi nambwe a dau?”

[³⁷ Wowani Filip ya rini sawe, “E, sembe mihi ti mwe naha mi hawambwa o sumbu hinga ti mi wono.” Wowani rini ga ya ai rini sawe, “Ani Jisas Kurais Gotri Che ni sembe ani haro.”]

³⁸ O hinga fi anambwakoni ori hima hosi longondau kari ni ri sawewani ya eti. Wosiwani Filip ga ori hima laka ga fwa tokwe ya fi rai. Fi raini Filip ori hima ni uku ya ri yasi. ³⁹ Wosini fwa oti

fi andosini fi sukwani fi etikowani metengei ba ete Apukolaka ri Himamwale sikani Filip ni ya ra'ai. Wowani ori hima Filip ni ai hei nambwe. Wofunu ri kipehekini ri ikondau numbo ki ya ri i. ⁴⁰ Wondawani Filip Asitot ko tiki ya ri sukwa. Wosini ele ko laka hinga tinda ete Gotri mwanji ti ya ri bwanda. O hinga ri wo wo Sisariya ko tokwe ya ri ai i.

9

Sol sembe hasini Jisas ni sirinaro

¹ Wondawani Sol rini ele Gotri ni sembe haro hima leni ri yeni ri si kinani mwanji kwambu tiki ri bwandani puris hima i apukolaka tambwa ya ri i. ² Ri ini ri sawewani ori hima chengi fori Damasukas kipe Juta hima kupu lei lotu wondau aka fweleni aulindau hima leni ya ri kaisinda. Wosini o ri kairo chengi Sol ni ya ri ha. Chengi mwe ti ka hinga ri kairo: “E, dori hima Sol himiyama hurahama fweleni heiwa wunu do sembe ha numbo hinga tini ete wu sirinandawa, wunu ri toroni kalapus tiki wunu ri owesini sa wunu ri ra ra Jerusalem ko tokwe sa wunu rata.” ³ Wosiwani Sol ya ri i. Ri ini Damasukas ko ti ri takaindawani hewen kipe hi hinga ti okuni lepakinakoni miyaningisopo rihi tini ya oku. ⁴ Wowani Sol nuwe tiki ri raini ri tukuyandani ri mendiwani tumwa foti ka hinga ya sawe, “Sol, Sol, hinde wowani walambe sumbu mi ani wosindau?” ⁵ Ete wowani Sol ga mwanji wasa ya ri sawe, “Apukolaka, mini hinde na hima?” Ete wowani ya ri sawe, “Ani Jisas, ka

walambe sumbu ete mi ani wosindau. ⁶ Woroti apa ma saini ko laka tokwe ma ini raruni mi dawambwa hima forito ri tani mi rano tau ti o mini ri sawekonda.”

⁷ Wondawani Sol ga wu iro hima ele mwanji nambwe ya wu eninda. Wunu o bwandau mwanji ni wu mendindani hima mwe ri wu hei kinani ya wu wakitekinda. ⁸ Wosiwani Sol ri saini miya ti ri ripasini ri hei kinani, mina. Miya rihi halinja naha. Wowani ele rini ga wu iro hima leto tapa tiki rini wu toro toro wu ini Damasukas ko ti ya wu raru. ⁹ Wosini gisi namili ri heinda nambwe ri dani a nambwe uku sumbwe nambwe ya ri da.

¹⁰ Wondawani Jisas ni sirinandau hima fori rini o Damasukas ko kumbwa ya ri da. Hi rihi ti Ananaiyas. Rini tukuyaneheisini ri heindau hinga mwa'ambwe fo amwei ri heiwani Apukolaka to ya rini sawe, “Ananaiyas.” Ete wowani ri huwesini ya ri sawe, “Apukolaka, ani do a da.” ¹¹ Ete wowani Apukolaka ya rini sawe, “Mini ma saini do numbo, hi ti Dachikina, uchandau tiki i. Mi ini Jutas aka tiki Tasas ko pe hima fori o ri da. Ma rini hei, hi rihi ti Sol. Gotri ni ori kaka uchahambwanda. ¹² Ori hima okwe tukuyaneheindau hinga mwa'ambwe fo amwei ri heiwani hima fori, ri hi ti Ananaiyas, rini tambwa tani tapa rihi ti ri mwa tenge tiki ya ri owe, kipe rini wosiwa ri ai ma'aika'ai kinani.” Apukolaka o hinga ya ri sawe.

¹³ Ete wowani Ananaiyas ga mwanji wasa ka hinga ya rini sawe, “Apukolaka ani a mendiwani hima fwele ete wu sawendaro, rini mini ni sembe haro hima fweleni Jerusalem ko tiki

kapwa sumbu wunu ri wosindaro hima. ¹⁴ Ri tororo kwambu ti puris himako i wui apukolaka leki ri tororo. Ri tororo kwambu ti rini mini ni wu lotu woni mini ni wu uchahambwandau hima leni ri toroni kalapus tiki owe kinani.”

¹⁵ O hinga ri bwawani Apukolaka ka hinga ya ri sawe, “Mini ma saini ete i. Kari hima, Sol, rini ai tau ra himache. Rini ani ondiyasiro tau rihi ti, rini hi ahi tini ri rani ele hima ba fwele tambwa, king apukolaka le tambwa, e, Isurel hima kupu le tambwa ri ra'ichi'uchandano. ¹⁶ Ani rini a mekusiwa tau ahi ri randawa nomo tinga amwaka tinga ete rini ki sirandawa rini mwanji ahi tini ri bwani ri indano.”

¹⁷ Ete wowani Ananaiyas ri ini o aka ki ri raruni ri tapa ti Sol tenge tiki ri owesini ya ri sawe, “Ai apwai Sol, Jisas Apukolaka to mini tambwa numbo tiki ri sikaro. Wosini rindombwa dori ani humbwewani mini tambwa a tasinda, miya mihi ti mi ai ripasiwa Gotri Himamwale kipe ti apa mini ki tale kinani.” ¹⁸ Ete wowani Sol miya ki ichakisiro mwa'ambwe ti fese ari hinga tito metengei naha dungwani ya sika. Wosiwani ri ma'aika'aindau tinga ri saini ri iwani uku ti ya rini yasi. ¹⁹ Wosiwanumbwa Sol ahirahi ti ri ani tape rihi ti ya yakina.

Sol Damasukas ko tiki Gotri mwanji ri bwaro

Wosini gisi fwele Sol Jisas ni sirinandau hima lenga Damasukas ko tiki ya ri da. ²⁰ Wosini metengei naha ri saini Jisas hi tini Damasukas ko tiki dau ele Juta hima kupu lei lotu wondau aka hinga tinda ri ini ya ri sawe, “Doriha'a Jisas rini Gotri Che minde naha.” ²¹ Ete wowani ele hima ri

mwanji o tini wu mendindau tinga wu apapanani ya wu sawe, “Dori hima rini ka ri sawendau Jisas hi tini ele himiyama hurahama Jerusalem ko tiki wu uchahambwandawani walambe sumbu wunu ri wosindaro. Wosini apa do ki ri taro ti, ele sembe haro himiyama hurahama ni ri toroni kalapus tiki ri owesini wunu ra ra puris himako i apukolaka le tambwa wunu ra'ai ki ri taro.”

²² Woroti Sol ri mwanji ti ri bwandau ti, kwambu naha ki sirawani ele Damasukas ki dau Juta hima kupu fwele ri mwanji tini wu mendikoni wu apapanani mwanji wasa wu bwa nambwe. Hinde wowani, Sol mwe naha ya wunu sawekawe, “Jisas rindombwa Kurais.”

Juta hima kupu le Sol ni wu omwemendiwani ri akini iro

²³ Dani gisi miyafu iwani Juta hima kupu le Sol ni wu yenii wu si kinani mwanji ti fundu wu bwani ya wu mendi. ²⁴ Ete wowani Sol o wui mwanji ni ya ri mendi. Wunu ele hima niliki tapwaki ko laka kipe lengenumbo leni ya wu aulinda, ri iwa rini wu yenii si kinani. ²⁵ Ete wondawani ele ri himache ele to niliki tiki o humokuto ini ki rini rakausini hala laka fotiki rini wu warosini hoko tokwe ya rini wu rawai.

Sol Jerusalem ko tiki ri daro

²⁶ Wosiwani Jerusalem ko tokwe ri ini Jisas ni sirinandau hima lenga fundu wu wau ki ri iwani wunu rini ni ya wu aki. Wunu ete wu hambwaro, rini Jisas ni sirinandau hima, mina. ²⁷ Ete wowani Banapas to Sol ni ra ra Jisas himache le tambwa ya rini ra'ai. Wosini Sol to

Apukolaka ni numbo tiki ri heiwani Apukolaka to mwanji ti rini sawekawero sumbu o ni ya wunu ri sawe. Wosini Banapas tombwa Sol Damasukas ko tiki ri etisini Jisas hi ti au laka ri sawendaro tini ya wunu ri ai sawenda. ²⁸ Wosiwanumbwa Sol Jerusalem ko tiki ri dani wui nindo tiki ya funda wu ichi'uchanda. Wondani Apukolaka i hi ti au laka ri bwandani ri akitiwo ti nambwe ya ri da. ²⁹ Wosini rini ele Juta hima kupu Girik mwanji wu bwandau lenga ya wu anambwa anambwanda. Wondawani wunu rini wu yeno numbo tini ya wu wakinda. ³⁰ Dani inumbwa, ele ri hiparakambwe wu mendifuni Sisariya ko tokwe rini wu rakaisini Tasas ko tokwe ya rini humbwewani ya ri i.

³¹ Ete wowanumbwa Jutiya pe, Galili pe, Sameriya pe, sembe ha himako kipe tumbwa ya wu da. Wui nindo tiki mwanjiche fori wu anangiya nambwe. Wunu Apukolaka i tako tokwe wu dawani Gotri Himamwale kipe ti wui sembe ti wunu okulandawani himiyama hurahama miyafu tani sembe wuhi ti ya wu handa.

Pita Iniyas ni kipe ri wosiro

³² Pita ele mapwa hinga Gotri mwanji bwa ki ri isini Lita ko laka okwe ri raini Jisas ni sembe haro himiyama hurahama lenga o ko laka ki ya ri da. ³³ Wosini o ko laka ki hima fori ya ri hei, hi rihi ti Iniyas. Talihapa rihi ti dinga ba. Wosini o siki keke tei tukumbwa ri tukuyandaro asama rihi ti tapa'angi hatachi namili. ³⁴ Wosini Pita ya rini sawe, "Iniyas, Jisas Kurais rindo kipe o mini wosikonda. Mini ma saini tukuya topo mihi

norukwe.” Ete wowani metengei ete ya ri sai.
³⁵ O hinga ri wowani Lita ko pe hima ga Saron ko pe hima ga wunu tinda ete rini ni wu heikoni Apukolaka ni sembe ya wu ha.

Pita Tapita ni ai rasairo

³⁶ Jopa ko laka ki Jisas ni sirinandau humwe fo ya ti da, hi tihi ti Tapita. Girik mwanji tiki tini uchandau hi ti, Dokas. Tini gisi gisi mwa'ambwe keke heifundau hima leni ti okulandani sumbu kipe tini ya ti wosinda. ³⁷ Woro gisi foki ti hahungoni ya ti ha. Wosiwani hima tape dinga tihi ti uku wu yasisini kiheiye aka tipa foki ya tini andosi. ³⁸ Lita ko ti Jopa ko takai ki dau. Ete wowani Jisas ni sirinandau himako ya wu mendi, Pita Lita ko laka ki ri dawani. Wosini hima fisi wu humbwewani rini tambwa fi ini ka hinga ya rini fi sili, “Mini nunu tambwa ma tamata, apa anayiti kei.” ³⁹ Ete wowani Pita saini fini ga funda ya wu i. Ri ini ri raruwani rini ra ra kiheiye aka tipa o ki ya rini rakau. Ele himanguto okwe wu tani Pita takai ki wu etisini ya wu ichakanda. Wu ichakandawani Dokas wunu keke ti wosiro kiheiye nika'ari ele ni ya rini wu mekusinda. ⁴⁰ Wondawani Pita ele hima ni sawewani hoko tokwe ya wu sira. Wowani seke ri ombungwesini Gotri ni ya ri uchahambwa. Wosini miyaningisopo rihi ti o haro humwe tape tini ri hei hei ya ri sawe, “Tapita, nini ma sai.” Wowani o humwe miya ripani Pita ni ti heikoni ti saini ya ti liti. ⁴¹ Wowani Pita tapa tihi ri toroni ri rasaiwani ya ti eti. Ete wowani Pita ele Jisas ni sembe haro hima lenga, e, ele himanguto ga ri uchawani wu tawani hasini sairo Dokas

ni ya wunu ri ai ha. ⁴² Wosiwani o mwanji to Jopa ko laka ki ete ini ya raru. Wowani o ko kipe himiyama hurahama miyafu Apukolaka ni sembe ya wu ha. ⁴³ Wosini Jopa mapwa ki Pita gisi miyafu naha ri daro. Rini bulumakau tupu ki mwa'ambwe wosindau hima ga gisi miyafu ya ri da, hi rihi ti Saimon.

10

Ensel fo Koniliyas tambwa sukwani mwanji ti rini sawero

¹ Ka Sisariya ko laka ki hima fori ya da, hi rihi ti Koniliyas. Rini 100 au anaye himako wui apukolaka. Kale au anaye himako ni wu uchandaro ti wunu Itali mapwa tokwe pe. ² Woroti rini Gotri ni lotu wondau hima. Ele ri aka ki fundu wu dau hima hinga wunu Gotri ni akindau. Wosini ya mwa'ambwe le Jutiya pe bwarichape hima le keke ri handau. O hinga ri wo wo rini Gotri ni ete ri uchahambwandau. ³ Dani ini gisi fo, nika rai amwa 3 kilok hinga iwani mwa'ambwe foti tukuyaneheindau hinga amwei ya ri hei. Ri hei wani Gotri ensel rini tambwa raruni ya rini sawe, “Koniliyas.”

⁴ Wowani Koniliyas rini heini ya aki. Wosini ya rini sawe, “Hima laka, hinde?”

Wowani ensel ga ai Koniliyas ni sawe, “Gotri ni mi uchahambwandaro ti o mini mendi. Ele bwarichape himiyama hurahama leni mi okulandaro ti Gotri o tini ri heini ri eripenda. ⁵ Mini hima fwele ma humbwewa Jopa ko tokwe sa ini hima fori sa waki, hi rihi ti Saimon, e, hi rihi foti Pita. Wu ini sa apa rini ra ra ta. ⁶ Ori hima,

ri hi tipa Saimon aka tiki o kwakwa da, rini bu-lumakau tupu ki mwa'ambwe fwele wosindau. Aka rihi ti soluwara gamba tiki o da.”

⁷ Wosini ensel Koniliyas ni ri sawesini ya ri ai i. Wowani Koniliyas ri tau ra himache fisi ga ri tako tokwe dau au anaye hima foringa ya ri ucha. Ri tako tokwe dau hima ori rini Gotri ni akindani gisi gisi Koniliyas ga funda ete ri dau. ⁸ Wosini Koniliyas ele hima namili ni rini ki sukwaro sumbu ni kipe naha ri sawesini wunu ri humbwewani Jopa ko tokwe ya wu i.

Pita tukuyaneheindau hinga mwa'ambwe amwei ri heiro

⁹ Wu ini numbo tiki ya wu tukuya. Lindanawani wu ai ini ka Jopa ko laka ya wu takai. Wondawani ka gisi Pita Gotri ni uchahambwa kinani aka tuwo ki kau wosiro tei tenge tiki ri rauni ri heiwani nika ti gondi tiki ya da.

¹⁰ Wowani Pita iche tinga rini hawani ahirahi ya ri a ki. Wondawani ahirahi ti ete wu otokunandawani mwa'ambwe foti tukuyaneheindau hinga rini ki ya sira. ¹¹ Wowani ri heiwani niri ti tukwasiwani nika'ari omwesika laka hinga titi ya sira. Mwa'ambwe mwe ti sumbu opuri'opuri torosini hanja'aiwani nuwe tokwe ya sikanda.

¹² Ka mwa'ambwe we ki kwai daro ti kale ba fo ba fo omwe le, hopo le, e, apwe le ete kwai daro. ¹³ Wowani tumwa fori Pita ni ka hinga ya sawe, “Pita, ma saini dele omwe yesini a.”

¹⁴ Ete wowani Pita ya sawe, “Apukolaka, ani apa ani a hinga. Ani mindo minambwe mi naro kapwa omwe leni ani anda nambwe.” ¹⁵ Wowani

o tumwa numbo fisi ka hinga ya ai rini sawe, “Mwa'ambwe ti Gotri to wosiro ti o kipe, doha'a mwa'ambwe mini apa kapwa na kei.” ¹⁶ Ka sumbu numbo namili ya ai sukwa. Ete wosini metengei o mwa'ambwe niri tokwe ya ai rau.

¹⁷ Ete wowani Pita inaka walefo hambwandani ya sawe, “Do tuku hinga ani heiro mu naha ti, ka hinde hinga?” O hinga ete ri hambwandawani Koniliyas wunu humbwero kale hima namili ete ya wu raru. Wunu Saimon aka tini ele hima ni wu sili sili wu i ini lengenumbo rihi tiki wu raruni ya wu eti. ¹⁸ Wosini ka hinga ya wu sawe, “Saimon, hi rihi foti Pita, rini doha'a ki dau'u, mina?” ¹⁹ Wondawani Pita ka tuku hinga tini ete ri hambwandawani Gotri Himamwale kipe ti ya rini sawe, “Ma mendi, hima namili o mini wakinda. ²⁰ Mini ma sai raini wunu ga ma i. Mini apa inaka walefo hambwa kei. Anjenga wunu a humbwewani wu taro.”

²¹ Wowani Pita ele hima tambwa raini ya ri sawe, “O ku wakini ku tandau hima ri, ani sa to. Bwele keke ku taro?” ²² Ete wowani ya wu sawe, “Koniliyas, rini 100 au anaye himako lei apukolaka, rindo nunu humbwewani nu taro. Rini hima kipe naha, Gotri ni ri akindau. Juta hima kupu le ete rini sawendau, Rini hima kipe naha. Gotri ensel forito ete rini sawero, mini ri sawewa mi ini aka rihi tiki mwanji mihi fwele mi bwawa ri mendi kinani.” ²³ Ete wosini Pita wunu sawewani ya wu raru. Wowani o niliki ahirahi wunu ri yakwasiwani rini ga ya wu tukuya. Wosini lindanawani ri saini wunu ga ya ri i. Ete wondawani Jopa ko laka pe sembe ha hima fwele

okwe saini funda ya wu i.

Pita Koniliyas aka tokwe iro

²⁴ Wu i ini nili fo numbo tiki ya wu tukuya. Wosini wu ini Sisariya ko ya wu raru. Wondawani Koniliyas ele ri hima kupu lenga ri nau fwelenga funda ri uchawani wu tani fotukumbwa wu wausini ya wunu nikisinda. ²⁵ Wondawani Pita ini raruwani Koniliyas rini tambwa ya ta. Ri tani Pita seke mu tiki ri ombungwesini hi rihi tini ya rasai. ²⁶ Ete wowani Pita rini rasaisini ya rini sawe, “Mini ma sai. Ani okwe hima minde.” ²⁷ Wosini Pita rini ga mwanji bwa bwa ya fi raruni kwai heiwani himiyama hurahama miyafu le wausini ya wu da.

²⁸ Ete wowani Pita ya wunu sawe, “Kunjenga ma ku hambwa, Juta hima kupu fori hima ba fwelenga apa ri da hinga. Ri ini apa wunu ni takai hinga. Woro, Gotri tukuyaneheindau hinga mwa'ambwe amwei ani ri mekusini ka hinga ani sawero, apa hima forini kipe a nani, hima forini kapwa a na hinga. ²⁹ O hinga keke ani ka kui mwanji a diyaha nambwe. Ani kui mwanji ti a mendini a taro. Woroti ani apa kunu ni a silikonda. Hinde wowani ku ani ucharo?”

³⁰ Wowani Koniliyas ya sawe, “Sumbu fo ani ki sukwasiwani apa gisi opuri'opuri ihiro. Woroti sumbu mwe ti ka hinga: Ani aka ahi tiki a dani nika raini 3 kilok hinga Gotri ni ani uchahambwanda. Do apa nu dau amwa hingambwa, Gotri ni ani uchahambwandawani metengei ete hima fori ai mwakambe ki ya eti, nika'ari mwa'ambwe rihi ti hi hinga okundau. ³¹ Ete wosini ya ri

sawe, ‘Koniliyas, Gotri tumwa mihi ti mendi. Wosini ri hambwanda, ele ya mwa'ambwe mihi fwele heifundau hima leni mi haro ti keke. ³² O keke hima fwele ma humbwewa Jopa ko laka tokwe sa ini Saimon ni sa wu sawe, hi rihi foti Pita. Kari hima Saimon ba fori aka tiki o da. Rini bulumakau tupu tiki mwa'ambwe wosindau hima. Rini soluwara gamba naha tiki o da.’ ³³ O hinga keke metengei hima fwele mini tambwa a humbwewani iro. Wowani mini nunu keke mi woni mi taro. Woroti nunu tinda nu tani Gotri miyaningisopo tiki doha'a ki nu wausindau ti, o Apukolaka to mini haro mwanji ti tinda ete mi bwawa nu mendi kinani.” Koniliyas o hinga ya ri sawe.

Pita Koniliyas aka tiki mwanji bwaro

³⁴ Wowani Pita ka hinga ya sawe, “Mwe naha, apa nu hambwahiro. Gotri Juta hima kupu le nunu keke wondau hingambwa ele hima keke o hingambwa o wonda. ³⁵ Hinde na hima to Gotri ni akindani sumbu kipe naha tumbwa wosindawa Gotri o rini keke wokonda. ³⁶ Kunu ku hambwandau, Gotri ka mwanji nunu Isurel ri anitafenita leni sawero ti. Gotri ele hima i Apukolaka Jisas Kurais ni humbwewani tani do mwanji ni ri sawero. Ri sawero ti nunu ri okulasiwa Gotri ga sembe wahapi ki nu da ki. ³⁷ Kunu ku hambwandau, imbihumbwa Jon ka uku yasindau mwanji tini ri sawesiwani o gisi kumbwa Jisas ri mwanji mwe ti Galili mapwa tokwe sai saimbwa ini Jutiya mapwa tokwe ya tinda raru. ³⁸ Do mwanji oti Nasaret pe Jisas

ri mwanji. Gotri to rini ondiyasini Gotri Himamwale kipe tinga kwambu omwesika tinga rini hasiwani ele ko ele ko ri ini ele himiyama hurahama ni ri okulandaro. Wondawani Gotri rini ga dawani Saiten walambe sumbu wosindaro hima leni kipe wunu ri ai wosindaro. ³⁹ Wosiwani nunu Jisas Jutiya mapwa tokwe, e, Jerusalem ko tiki ri wosindaro ele sumbu hinga tinda ete miya nuhi tiki nu heisini ya nu bwanda. O ri sumbu kipe keke ele hima me yapweke tiki rini yewani ya ri ha. ⁴⁰ Wosiwani gisi namili iwani Gotri ai rini rasaini amwei ya rini wosi. ⁴¹ Woroti Gotri ele Juta hima kupu le tinda wunu meku nambwe, mina. Gotri ri mwanji nu bwa kinani imbihumbwa nunu ondiyasiro hima lenumbwa nunu mekuro. Jisas ri hasini ri ai saini nunu tambwa ri tani ahirahi lenga uku sumbwe ga nunu ga funda ri aro. ⁴² Wosini mwanji ti ya nunu ri sawe, ele himiyama hurahama leni Gotri mwanji nu bwani amwei ka hinga nu sawefika ki, Gotri kari hima Jisas numbwa minga mendindau hima hinga ri esisiwani ele ha nambwe himako ga, e, ele haro himako ga wui mwanji ri mendini wunu ri kilikonda. ⁴³ Imbihumbwa Gotri mwanji bwarakarandaro hima ele ka hinga ya wu sawe, 'Jisas Kurais ni sembe haro hima le hi rihi ki kapwa sumbu wuhi ti rindo ri rani ri humbweno.' '

Hima ba fwele Gotri Himamwale kipe wu tororo

⁴⁴ Pita o mwanji hinga tini ete ri bwandawani Gotri Himamwale kipe sikani ele Gotri mwanji mendindau hima leki ya wunu rai. ⁴⁵ Wosiwani

Pita ga taro sembe haro Juta hima kupu fweleto o sumbu ni wu heini ya wu apapana. Wokoni ya wu sawe, “Gotri Himamwale kipe hima ba fwele keke woni wunu okwe wui tenge ki rairo.”⁴⁶ Hinde wowani ele Juta hima kupu le wu apapana? Wu mendiwani kale hima ba fwele okwe ba fo ba fo mwanji leki wu bwandani Gotri hi tini rasaindawani. Wowani Pita ya sawe,⁴⁷ “Namoto apa dele hima uku wunu yasino tini minambwe nano? Mina. Hinde wowani, nundo nu tororo hinga wunu okwe Gotri Himamwale kipe ni wu tororo.”⁴⁸ Wosini ya wunu ri sawe, “Kunu Jisas Kurais hi tiki uku ma ku ya.” Wosiwani ya rini wu sawe, wunu ga gisi fwele ri da ki.

11

Pita Jerusalem pe sembe ha himako ni sawe-hambwaro

¹ Dani ini ele Jisas himache lenga ele hiparakambwe fwelenga Jutiya mapwa ki wu dani wu mendiwani ele hima ba fwele okwe Gotri mwanji tini wu torohiro. ² Ete wowani Pita Jerusalem ko ki ya rau. Wowani hima i tape kupu kutoro hima le mwanji kwambu tiki ya rini sawe. ³ Ete ya wu sawe, “Mini kale hima i tape kupu kuto nambwe hima lei aka tokwe mi ini ahirahi wunu ga mi aro.”

⁴ Wowani Pita ele sumbu sukwaro hinga tinda ka hinga ya ri sawe, ⁵ “Ani Jopa ko laka ki a dani Gotri ni ani uchahambwanda. Won-dani inaka ahi ti ete jamekowani mwa'ambwe foti tukuyaneheindau hinga amwei ya ani hei. Wowani mwa'ambwe foti ya sika, mwa'ambwe

mwe ti nika'ari omwesika laka hinga. Woro o mwa'ambwe to sumbu opuri'opuri torosini hanja'aiwani usariche ani tambwa ya sikanda. ⁶ Wosiwani o tini kipe ani hambwa kinani ani heiwani nika'ari laka we o tiki kale nuwe ki dau ba fo ba fo omwe le, hopo le, e, me pe apwe le ya kwai da. ⁷ Wondawani tumwa foti ya ani sawe, 'Pita, mini ma saini ele omwe ma yesini ma a.' ⁸ Wowani ani ga a sawe, 'Apukolaka, ani minambwe laka a nasindau. Ani mindo minambwe mi naro kapwa omwe leni ani anda nambwe.' ⁹ Ete wowani o tumwa hewen ko ki numbo fisi ai ani uchani sawe, 'Mwa'ambwe Gotri kipe naro ti apa kapwa na kei.' ¹⁰ Ka sumbu hinga numbo namili sukwasiwani ele mwa'ambwe hinga tinda ete niri we ki ya ai rakaru. ¹¹ Ete wowani metengei ete hima namili o nu dau aka ki ete wu tani ya wu sira. Sisariya ko ki dau hima forito wunu humbwewani ani tambwa wu taro. ¹² Wosiwani Gotri Himamwale kipe ya ani sawe, 'Mini kale bai hima ga ma ku i. Mini apa inaka miyafu hambwa kei.' Wosiwani dele tapa'angi hatachi funda hiparakambwe wunu okwe ani ga nu ini o hima i aka ki ya nu raru. ¹³ Wowani ori hima ya nunu sawe, ensel fori aka we rihi ki enindaro mwanji tini. Ensel mwe ri ete ya rini sawe, 'Mini hima fwele Jopa ko ki ma humbwewa sa ini Saimon, hi rihi foti Pita, sawewa sa rini rata. ¹⁴ Wowu mwanji fwele sa mini sawe, Gotri mini ga mi aka kumbwa dau hima lenga tinda ete kunu ra'aino numbo tini.' Kari hima o hinga ya sawe. ¹⁵ Wosiwani aka rihi tokwe ani ini mwanji ti apambwa a bwakondawani

Gotri Himamwale kipe sikani ya wunu rai, ka metengei nunu ki sikaro hingambwa. ¹⁶ Wowani ani ga ai Apukolaka mwanji sawero tini ya ani ai hambwa. Ka hinga ya ri sawe, 'Jon ele himiyama hurahama ni uku minde tiki wunu yasiro. Woro kunu Gotri Himamwale kipe ki kunu yasino.' ¹⁷ Imbihumbwa Jisas Kurais Apukolaka ni sembe nu haro. Wosiwani Gotri Himamwale kipe rihi ti nimba nu tororo. Woro o hingambwa Gotri Himamwale kipe rihi ni wunu haro. Woro ani hinde na hima hinga apa ka Gotri numbo ni ani ichakino?" Pita o hinga ya sawe.

¹⁸ Wowani o Pita mwanji ni wu mendini wui mwanji ya wu hara'ai. Wosini Gotri hi tini wu rasaini ya wu sawe, "Wowani Gotri hima ba fweleto kapwa sumbu wuhi gumwa wu sisini sembe wu hawa Gotri Himamwale wunu ha kinani ya wunu ohounanda."

Andiok ko ki sembe ha himako miyafu siraro

¹⁹ Imbihumbwa Sitifen ni wu yeni dinga wu wosisini walambe sumbu tini sembe haro himako ni wu wosiro. Wowani wunu wu akini Finisiya mapwa tokwe Saipuras mapwa tokwe, e, Andiok ko tokwe wu ini Gotri mwanji ti ele hima ba fweleni wu sawe nambwe, mina. Wunu Juta hima kupu lenumbwa wu sawendaro.

²⁰ Wondawani hima fwele wui nindo tiki ya da. Wunu Saipuras kipe fwelenga Sairini kipe fwelenga wunu okwe Andiok ko tokwe wu ini Girik pe hima leni Gotri mwanji wu bwandaro. Jisas Kurais ri mwanji kipe tini ya wu bwanda.

²¹ Wowani Apukolaka ri kwambu ti wunu ga dawani himiyama hurahama miyafu naha Gotri

ni sembe hani Apukolaka numbwa ya wu siri-nanda.

²² Ete wowani Jerusalem sios hima le o mwanji ni wu mendikoni Banapas ni wu humbwewani ri saini Andiok ko tokwe ya ri i. ²³ O ki ri ini ri heiwani Gotri hima keke wondau sumbu ti omwesika laka wunu ki ya da. Wowani rini ya ri eripe. Wosini Apukolaka ni gisi gisi wu sirinanda kinani ele hima i sembe ti ri yen i ya ri rasainda. ²⁴ Banapas rini hima kipe naha. Gotri Himamwale kipe rini ki talesindau. Rini Gotri ni sembe ti kwambu naha ki ri hasindau. Wosiwani himiyama hurahama miyaf o naha Apukolaka ni sembe wuhi ti ya wu ha.

²⁵ Ete wosiwani Banapas Sol ni wakini Tasas ko tokwe ya ri i. ²⁶ O ko ki rini heisini Andiok ko tokwe ya rini ra'ai. Wosini asama funda o ko ki sios hima lenga funda ya wu da. Wondani himiyama hurahama miyaf o ni Gotri mwanji tini ya fi ondiyakandiyanda. O Andiok ko ki Jisas ni sirinandau hima leni Kurisiten hi ti metengei ya wunu uchasi.

²⁷ Ka gisi hingambwa gisi fo Gotri mwanji bwarakarandau hima le Jerusalem ko ti wu andosini Andiok ko tokwe ya wu sika. ²⁸ Wui nindo tiki hima fori ya da, hi rihi ti ka hinga wu uchandau, Akapas. Gotri Himamwale kipe rini okulasiwani ri etisini kwambu tiki amwei ya ri sawe, dele nuwe pe ko hinga tinda ete iche ha sumbu omwesika suk wano tini. Wosiwani dani ini Kolotiyas to Rom king apukolaka dawani ka gisi o iche ha sumbu ya sukwa. ²⁹ O sumbu hinga keke ele Andiok kipe Jisas ni sirinandau himako

Jutiya mapwa tokwe dau wui hiparakambwe leni wu okulani ya ti wu hambwe kinani mwanji funda wu bwani ya wu mendi. Wosini wunu funda funda inaka wuhi tiki wu hambwasini ya wuhi gamwe ti ya wu hambwe. ³⁰ O hinga wu wosisini Banapas ga Sol ga wu hambwewani ya ti fi rani sios mekupu le tambwa ya fi ra'ai.

12

Herot Jemis ni yeni dinga ti wosisini Pita ni kalapus tiki owero

¹ Ka gisi kumbwa king apukolaka Herot sios hima fweleni kapwa sumbu ti ya ri wosi. ² Mwanji ri sawewani Jon apwai, Jemis, ni gipi huwe tiki wu yekutoni dinga ti ya wu wosi. ³ Wosiwani ri heiwani Juta hima kupu le o sumbu ni wu heini ya wu eripe'aripe. O keke Pita okwe kalapus ki ri rawaru kinani ya ri hambwa. Ka sumbu hinga inaka rihi ki ri hambwaro ti, ele Juta hima kupu bereti hehenandau wo, yis, owe nambwe gisi laka ki ya wu da. ⁴ Wondawani Herot ri sawewani Pita ni toroni kalapus ya rini wo. Wosini Pita ni ele au anaye hima nerimbe opuri'opuri lei tapa tenge tiki hasiwani ya rini wu aulinda. Merimbe funda riki au anaye himako wunu opuri'opuri wu dau. Ete wondawani Herot ya hambwanda, da hinga woni Gotri Isurel hima kupu leni okularo gisi laka, Pasofa, humbuwa Pita ni ri ra'aini ele himiyama hurahama lei miyaningisopo tiki ri rakausini ya rini yewa ri ha ki. ⁵ Wondawani Pita kalapus wondau aka tiki ete ri dawani ya rini wu aulinda. Wondawani gisi

gisi ele sios hima Pita ni okula kinani Gotri ni ete ya wu uchahambwanda.

Ensel Pita ni kalapus aka tiki rasiraro

⁶ Ete wondawani icheki hinga Herot Pita ni koti wo ki ya ra'aikonda. Wondawani ka gisi nili alase takaikondawani Pita opi au anaye hima fisi fi nindo tiki ya ri tukuyanda. Seni kupu hinga pi rini injisiro ti fisi. Wondawani ele au anaye hima lengenumbo tiki etisini kalapus aka tini ete ya wu aulinda. ⁷ Ete wondawani Apukolaka i ensel metengei sukwani kalapus aka we tiki kwai hi hinga ete ya oku. Wowani ensel Pita ni melefai tiki yeni rini yetelesini ya rini sawe, “Ma huwainani sai.” Ete wowani seni fisi opi hungoni nuwe tokwe ya sika. ⁸ Wowani ensel ya sawe, “Leti ti ma sisini su ti seke mihi tiki ma owe.” Ete wowani Pita o hinga ya wosi. Wowani ensel ya ai rini sawe, “Siyoti mihi ma owesini ma ani sirina.” ⁹ Ete wowani Pita o aka tipa andosini ensel ni sirinani ya ri i. Woroti rini hikisa, ka sumbu ensel mwe naha rini wosindaro ti. Pita rini ka hinga hambwaro, o a tukuyaneheindau. ¹⁰ Wosini fi ini metengei naha au anaye hima aulindau lengenumbo tini dikisini fi ini lengenumbo fo fi ai dikisini fi ini aini ba wosiro kalapus aka lengenumbo ti fi andosini ko laka ti ya fi raru. Ka kalapus aka oti fini keke tihitapa ete dungwaro. Ete wowani hoko tokwe fi sirani numbo fo tokwe ya fi i. Wosini metengei ensel Pita ni andosini ya i.

¹¹ Wowanumbwa Pita ri hambwani ya ri sawe, “Apa ani hambwahiro. Apukolaka to ensel rihi ni

humbwewani tani Herot tapa tenge ki a daro ti ani ra'airo. Ele Juta hima kupu ani ye kinani wu hambwandaro tini ani ra'airo.” ¹² Rini o inaka hinga ri hambwasini Mariya i aka tokwe ya ri i. Mariya, Jon nuwai, hi rini foti Mak. Hima miyafo ka aka ki wu wausini Gotri ni wu ucha-hambwandani ya wu da. ¹³ Wondawani Pita ini o aka hoko tokwe etisini duwa tiki ri yendawani tau ra humwe fo, hi ti Rota, tindo o duwa dungwa kinani ya ti ta. ¹⁴ Ti tani ti mendini ya ti hambwa, do Pita i ata gale hinga. Wowani sembe tihi ti ya ti eripe. Wosini o duwa ti dungwa nambwe. Ti ai namani ti raruni kwai ya wunu ti sawe, “Pita do kwai duwa tiki eninda!” ¹⁵ Wowani ya tini wu sawe, “Nini ambwatinambwati humwe.” Ete wowani tini ga kwambu tiki ya wunu ti ai sawe, “Mina. Mwe naha kari kwai eninda.” Wowani ya wu ai sawe, “Oti himamwale rihi.”

¹⁶ Wondawani Pita duwa tini ete ya yenda. Ete wowani duwa oti wu dungwani rini wu heikoni ete ya wu apapana. ¹⁷ Ete wowani Pita tapa ba ya ri akikina, mwanji wu gaina kinani. Wosini ya wunu ri sawe, kalapus aka we tiki ri dawani Apukolaka hoko tokwe rini rasiraro tini. Wosini ya ri ai sawe, “Kunu Jemis ga ele hiparakambwe lenga do sumbu ma ku sawehambwa.” Ete wosini Pita hoko tokwe ai sirani mapwa fo tokwe ya ri ai i.

¹⁸ Da hinga woni nika sukwawani ele au anaye hima wu apapanani ya wu sawe, “Pita soki iro?” ¹⁹ Ete wowani Herot, Pita ni ri hei kinani hima fweleni ri humbwewani rini wu wakini wu i ini rini wu hei nambwe. O sumbu hinga keke Pita

ni aulindaro au anaye hima ele ni ri kotimwosini wunu yeni dinga ti wosi kinani mwanji ti funda bwani ya wu mendi. Wosini Herot Jutiya mapwa ri andosini Sisariya ko tokwe ri raisini ya ri da.

Herot haro

²⁰ Herot, Taiya himako ga Saiton himako ga wunu ni omwemendini enge ya ri anda. Wondawani wunu mwanji funda wu bwani wu mendisini rini tambwa ya wu ta. Wosini metengei naha king apukolaka tukuyandau aka tipa ki aulindau hima, Balasitas, wunu okula kinani sumbu kipe naha ti ya rini wu wosi, Herot i sembe enge a tini ri wahapi kinani. Hinde wowani, ele hima king apukolaka i nuwe ki siraro ahirahi ni wu rani wu andau.

²¹ O hinga wu wowani Herot gisi fo ya ri sawesi. Wosiwani o gisi tawani king apukolaka injindau nika'ari kipe naha ri injisini king apukolaka litindau tei tiki ri litisini mwanji laka ya wunu ri bwanda. ²² Wondawani ele himiyama hurahama ka hinga ya wu ucha, “Ka Gotri mwanji laka hinga! Hima i mwanji hinga mina.” ²³ Ete wowani metengei ete Apukolaka i ensel Herot ni ya ri ye. Hopo cheche le rini sewani ya ri ha. Hinde wowani Herot Gotri hi rasainda nambwe.

²⁴ Wosiwani Gotri mwanji to kwambu sirani ele ko hinga ihiro.

²⁵ Wondawani Banapas hima pi Sol to Jerusalem sios himako ni ya ti okulano tau fihi fi humbusini Jerusalem ko fi hanja'aisini ya fi ai i. Fi ikoni Jon, ri hi fo Mak, ni fi ra ra ya wu i.

13

Banapas hima pi Sol ni wu humbwewani Gotri tau ra ki fi iro

¹ Andiok ko pe sios ki Gotri mwanji bwarakarandau hima lenga ondiyakandiyandau hima lenga ya wu da. Hi wuhi ti kale: Banapas, Saimon hi rihi foti Naisa, Lusiyas Sairini pe, Maneyeni rini Herot Teterak ga muku funda fi andaro, e, Sol. ² Wunu Apukolaka ni wu lotu wondani ahirahi ya wu hakinda. Wondawani Gotri Himamwale kipe ya sawe, “Kunu Banapas hima pi Sol ma ku esisiwa o fini ani ucharo tau sa fi ra.” ³ Wosiwani ahirahi wu hakisini Gotri ni wu uchahambwasini tapa wuhi ti tape tenge fihitiki ya wu owe. Wosini fini wu humbwewani ya fi i.

Saipuras mapwa ki Gotri mwanji fi bwaro

⁴ Gotri Himamwale kipe fini humbwewani fi ini Selusiya ko ki ya fi rai. Selusiya ko ki fi raini sipi tiki fi rau fi litisiwani sipi fini ra ra Saipuras mapwa tokwe ya fini rakachi. ⁵ Wosiwani Salamis ko ki fi raruni Juta hima kupule lotu wondau aka ki Gotri mwanji ya fi bwanda. Wondawani Jon fini okulanda ki fini ga ya da.

⁶ Wosini fini ele Saipuras ko cheche hinga ya tinda fi i. Wosini fi ini Pefos ko ki ya fi raru. Pefos ko o ki hima fori ya fi hei. Ori hima rini saya wosi ga humwe mwa'ambwe ga wondau hima. Rini Juta hima kupu fori, woro nimba gambo gotri mwanji bwarakarandau hima. Hi rihi ti Ba Jisas. ⁷ Woroti rini gapiman apukolaka ga ri daro, hi rihi ti Sesiya Polas. Sesiya Polas

hambwa rihi kipe naha. O keke Banapas hima pi Sol i kinani ya fini ri ucha, Gotri mwanji ti ri mendi ki. ⁸ Wondawani ori hima, Girik mwanji tiki jamekoni rini uchasiro ti Elimas, Gotri tau fihi o tini ya ri rakainda. Hima mwe ri saya wosi, ba fo ba fo humwe mwa'ambwe wosindau hima. Wondani gapiman apukolaka ri inaka tini ri jamekowa sembe ha numbo ti ri ando kinani. ⁹ O gisi Sol ni uchandaro hi foti Pol, Apukolaka ri Himamwale rini ki talesiwani Elimas ni miya kwambu tiki ri hei heini ya ri sawe, ¹⁰ “Mini Saiten i che! Mini ele sumbu kipe ni miho mi wosindau. Ele nimba gambo mwanji ga ele kapwa sumbu ga mini ki ete talesindau. Mini do Apukolaka ri numbo kipe tini walambe sumbu mi wosindau. Do sumbu hinga ti hinde wowani mi ando nambwe sindau? ¹¹ Apa ma mendi, Apukolaka ri tapa tiki apa o mini yekonda. Wowa miya mihi ti o mini sakonda. Wosiwa hinde apa mi ma'aika'ai kumbwa, gisi hime laka hinga ete mi dano.” Pol o hinga sawekowani metengei ba ete Elimas miya hundukoni hiki hinga foti sikani miya rihi ti ete yoho. O hinga wosiwani ri ini hima foti tapa tiki rini torosini rini ra'ichi'ucha kinani ya ri dirindari. ¹² Wowani gapiman apukolaka o sumbu ni ri heini sembe ti ya ri ha. Hinde wowani, Apukolaka i mwanji ni ri mendikoni inaka rihi ti au rini saindaro.

Fini Pisitiya mapwa Andiok ko tiki tau ete fi randaro

¹³ Wosini Pol ga ele hima rini ga tau rani indaro lenga Pefos ko wu andosini sipi tenge tiki

wu litisiwani Pamufiliya mapwa Peka ko tokwe ya wunu ra'ai. Wosiwani Jon wunu andosini Jerusalem ko tokwe ya ri i. ¹⁴ Peka ko ti wu andosini wu ini Pisitiya mapwa tokwe Andiok ko tiki ya wu raru. Wosini himati gisi tawani Juta hima kupu lei lotu wo aka ki wu raruni ya wu liti. ¹⁵ Wosiwani sios aka aulindau hima laka le, Gotri lo mwanji kaisindau chengi lenga Gotri mwanji bwarakarandaro hima lei chengi lenga wu hambwasini Pol ga rini ga tau randau hima lenga mwanji ti wunu humbweni ya wu sawe, “Nui hiparakambwe le, kunu fori dele himiyama hurahama lei sembe wunu okulano mwanji kipe fo dawa ma bwawa sa wu mendi.” ¹⁶ Ete wowani Pol sai'etisini tapa ti ri ra'ichi'uchasini ya ri sawe,

“Kunu Isurel hima kupu lenga, Gotri ni akin-dau hima ba fwelenga ma ku mendi. ¹⁷ Do Isurel hima kupu lei Gotri to nui atei hima ni metengei rihi nasini ri ondiyasiro. Woro wunu imbi-humbwa Isip ko tiki hima kicha naha wu dawani Gotri to wunu okulawani hima kupu miyafu naha wu sukwaro. Da hinga woni ri kwambu omwesika ki wunu okulasiwani Isip ko wu andosini ya wu ta. ¹⁸ Wosini ka hima da nambwe nuwe ki wunu ni ete ri enependawani asama ti 40 hinga ya i. ¹⁹ Wosini Kenan mapwa tokwe dau tapa'angi ini hatachi fisi ko pe himiyama hurahama leni ri yeni ri sisini o nuwe hinga Isurel hima kupu leni ya ri ha. Ete wowani o nuwe ya wu toro. Kale sumbu hinga wu wosindaro asama ti 450 hinga. ²⁰ Wosini Isurel ko tiki hi'ucha hima le ri esi esi i ini Gotri mwanji bwarakarandaro hima kari, Samiyel, sukwaro gisi tiki ya ambwe.

21 “Ete wosiwani o gisi ki Gotri ni ya wu uchanda, king apukolaka fori wu rata kinani. Wowani Gotri Kisi ri che fori, Sol, ni ya wunu ha. Rini Benesamin hima kupu fo. Wosiwani rindo king apukolaka ri wa'aisini ete ri da dawani asama ti 40 ya i. 22 Ete wowani Gotri ai rini andosini Defit ni king apukolaka wuhi hinga ya ri ai esi. Rini Defit keke ele hima ni ka hinga ya ri sawe, ‘Ani ani heihiro, Jesi che ri, Defit. Inaka ahi ti kari hima keke a wondau. Rindo apa dele ai okokona hinga ri sirinandano.’ 23 Wosini Gotri o imbihumbwa funda bwani ri mendiro sumbu hinga tini ya ri wosi. Gotri Defit ri anitafenita leki ai nunu ra'aino hima fori, ka Jisas ni Isurel hima kupu leni ya ri ha.

24 “Jisas ta nambwe dawani uku yasindau hima kari, Jon, Isurel hima kupu leni mwanji ya ri sawe, kapwa sumbu wuhi ti gumwa wu sisini fwa tiki wu raiwa uku wunu yasi kinani. 25 Jon ele ri tau kamindache naha ri humbukondani ya ri sawe, ‘Kunu ani ni hinde hinga ku hambwandau? Ani do ku nikisindau hima, mina. Woroti ma ku mendi. Hima fori ai gumwa tokwe tano ti, rini hima omwesika naha. Ani kapwacheche naha. A randau tau ti kapwacheche, rindo ri rano tau ti omwesika naha.’

26 “Dele ai hiparakambwe, kunu Epuraham hima kupu le, e, kunu Gotri ni akindau hima ba fwele, doha'a nunu ai ra'aino Gotri mwanji ti, oti Gotri nunu keke humbwewani tasinda. 27 Kale Jerusalem ko laka ki dau hima lenga wui hi'ucha hima lenga wunu kari hima ni wu hikisandau. Wunu ka Gotri mwanji bwarakarandaro hima

lei chengi ni ele himati gisi hinga wu hambwandararo ti norukweni wu hambwa nambwe, mina. Wunu rini ni kotimwoni ka imbihumbwa Gotri mwanji bwarakarandaro hima le bwaro hinga tini ya rini wu wosi. ²⁸ Wu wakini wu heiwani sumbu fo rini ki sukwa nambwe, nimba rini wu yen i wu si kinani wu wondaro. O keke Pailat ni ya wu uchanda, ri tani nindumwasari rini yewa ri ha kinani. ²⁹ Wunu imbihumbwa kale Gotri mwanji bwarakarandaro hima lei chengi ki kaisini sawero hinga ele sumbu hinga tinda ya wu wosi. Wosiwani dani ini me yapweke tiki rini numwasini ra'aini matimat fotiki ya rini eini wu si. ³⁰ Ete wosiwani Gotri matimat tiki ya rini ai rasai. ³¹ Wosiwani ele ri himache Galili wu andosini Jerusalem ko laka tokwe rini depi funda wu indawani gisi miyafu ya rini wu heinda. O keke apa ele hima ele ri mwanji ni Juta hima kupu leni ya wu sawenda.

³² “Imbihumbwa Gotri nui atei hima ni ha kinani sawero Gotri mwanji kipe ni ka hinga o kunu nu sawenda. ³³ Mwanji mwe ti Gotri wui anitafenita nunu ni o ri hasinda. Rini Jisas ni ai ri rasairo ti, ri bwasiro hinga tini ri ai ri wosiro. Do sumbu Gotri chengi ki sawero ti, Sam chengi sapta fisi ki o da:

‘Mini ai che naha. Apambwa naha mini a raro.’

³⁴ Gotri matimat tiki rini ai rasairo keke apa matimat tiki ri ai raini tape rihi ti kupwa'ai hinga. Hinde wowani, Gotri mwanji ka hinga sawero:

‘Apa mwa'ambwe kipe hinga tini o kunu ani hakonda, imbihumbwa Defit ni mwe naha a sawesiro hingambwa.’

³⁵ Ete wosini Sam chengi fotiki ka hinga sawesinda:

‘Hima kipe naha mihi ti mi ani hanja'aisiwa wa tiki apa ai tape ti kupwa'ai hinga.’

³⁶ Woro nunu o nu hambwanda, Defit sawero mwanji oti rinjenga ri sawe nambwe. Hinde wowani, Defit Gotri okokona tini sirinani ele himiyama hurahama wui nindo tiki Gotri tau tini ri rasini ri hawani wu ra'aini ri atei hima ni siro wa tukumbwa rini wu sisiwani ya ete ri kupwa'ai. ³⁷ Woroti kari hima Gotri rini rasairo ti rini kupwa'ai nambwe. ³⁸ O hinga keke, kunu ai hiparakambwe le, kipe ma ku hambwanda, nunu ka mwanji hinga tini kunu nu sawendau, kari hima tombwa kapwa sumbu kuhi ti rani ri humbweno. ³⁹ Moses kairo Gotri lo mwanji hinga to kapwa sumbu kuhi hinde rani humbwe kumbwa. Wosini hima kipe hinde kunu ucha kumbwa. Hinde wowani, kari hima numbwa sembe hawa kapwa sumbu wuhi ti ri rani ri humbwesinimbwa hima kipe wunu ri uchano.

⁴⁰ O hinga keke kunu ma hambwafwa'ainda, imbihumbwa kale Gotri mwanji bwarakarandaro hima Gotri chengi ki sawero ka sumbu hinga kunu ki tano keke. Wunu ka hinga ya wu sawe:

⁴¹ ‘Kunu hima saweholiya hima tiya, inaka tenge miyafu ma ku hambwa. O keke walambe ma ete kunu i.

Kundo ku dau gisi fotiki sumbu fo a wosikonda. Woroti hima fori o sumbu ni kunu sawehambwawa o sumbu ni hinde apa sembe ku ha kumbwa.” ’

⁴² Ete wosini Pol hima pi Banapas hoko tokwe fi sirakowani ele himiyama hurahama ya sawe,

“Himati gisi ki do mwanji numbwa ma ki ai bwawa nu mendi.” ⁴³ Wosini lotu wo aka wu andosini hoko tokwe ya wu sira. Wunu Juta hima kupu fwelenga ele Gotri ni akindau hima ba fwelenga o mwanji hinga wu sawero. Dele hima ba fwele, wunu Juta hima kupu lei lotu wo sumbu hinga tinda wu tororo. Wosini Pol hima pi Banapas ni ya wu sirinanda. Wondawani Gotri mwanji tini ya wunu fi sawenda, wowa sembe wuhi ti wunu yeni rasaindawa Gotri hima keke wondau sumbu ti wunu ri humbwewa kwambu tiki wu eti ki.

⁴⁴ Dani ini himati gisi fo tawani o ko laka pe himiyama hurahama tani Gotri mwanji tini wu mendi kinani ya wu wau. ⁴⁵ Wondawani Juta hima kupu le heiwani himiyama hurahama miyafu naha waundawani sembe enge fini wu andani Pol mwanji ni wu takichandani ya rini saweholiyanda. ⁴⁶ O hinga keke Pol hima pi Banapas kwambu tiki amwei ya wunu sawe, “Mwe naha Gotri sini ondiyasiwani do Gotri mwanji metengei naha kunu ni si ra'airo. Wowani kunu do mwanji ni gumwa ti ku sindau. Wosini kunjenga ka hinga ku sawendau, ‘Nunu ete da ete da himamwale kipe kati hinde apa nu toro kumbwa.’ O hinga keke ma ku mendi, apa kunu si andosini hima ba fwele tambwa ya si ikonda. ⁴⁷ Apukolaka ka hinga ri chengi ki nunu sawero:

‘Apa mini ni kale biya hima ba fwele keke hi hinga mini ani okusiwa mi okundano.

Wosiwa apa do nuwe ki dau ko pe himiyama hurahama leni tinda wunu mi okulano. O

hinga wosiwa apa Gotri sa ai wunu ra'ai.”

⁴⁸ Ete wowani himiyama hurahama ba fwele o mwanji ni wu mendikoni sembe wuhi ti kipe naha ti ya i. Wokoni wunu Apukolaka i mwanji ni ya wu eripe. Wosini ele himiyama hurahama ete da ete da himamwale wu toro kinani Gotri wunu ondiyasiro le, wundo sembe ti ya wu ha.

⁴⁹ Ete wowani Apukolaka i mwanji ti o mapwa ki ele ko ele ko tinda ete ya ichi'ucha. ⁵⁰ Woroti Juta hima kupu ele to Gotri ni akindau hi chele humwe fwelenga o ko laka ki dau hi'ucha hima fwelenga wui sembe tini ya wu yeni rasai. Wosiwani wu saini Pol hima pi Banapas ni kapwa sumbu ti wu wosisini o wui ko ki fi dawani ya fini wu humbwe. ⁵¹ Ete wowani fi saini wunu golo ni fi rawakasini Aikoniyam ko tokwe ya fi i. ⁵² Ete wowani ele sembe haro himako Himamwale kipe ti wunu ki talesiwani ya wu eripe'aripenda.

14

Fini Aikoniyam ko ki Gotri tau fi raro

¹ Wosini Aikoniyam ko ki o hingambwa ya fi ai wosi. Ele Juta hima kupu lei lotu wo aka ki fi raruni Gotri mwanji ti ya fi bwanda. Fini kipe naha tumbwa ete fi bwandawani Juta hima kupu fwelenga Girik pe hima lenga sembe ti ya wu ha. ² Ete wowani Juta hima kupu fwele sembe ti wu ha nambwe wu dasini ele himiyama hurahama ba fwelei sembe tini ya wu rasainda. Ete wokowani ele sembe ha himako ni kapwa inaka ti ya wu hambwa. ³ Wondawani fini Aikoniyam ko

tiki gisi huwe laka hingache fi dani Apukolaka i mwanji ti kwambu tiki ya fi bwanda. Wondawani Apukolaka tapa fihiti ti finii okulasiwani ele ba fo ba fo sumbu ya fi wosinda. Wondawani ele himiyama hurahama ele sumbu ni wu heini ya wu sawe, “Do Gotri mwanji hima keke woni ri humbwero ti mwe naha tumbwa.” ⁴ Ete wowani o ko kipe hima le nerimbe fisi ya huwa. Fwele Juta hima kupu lenga sembe funda wu etiwani, fwele Pol hima pi Banapas ga sembe funda ya wu eti. ⁵ Dani ini ele hima ba fwelenga Juta hima kupu lenga ele wui hi'ucha hima lenga funda wu wausini, Pol hima pi Banapas ni kapwa sumbu finii wu woni humokuto tiki finii wu ekeheni yewa ha kinani mwanji ti funda bwani ya wu mendi. ⁶ Ete wowani finii o sumbu ni fi hambwakowani fi sai fi akini Likiyoniya mapwa tokwe dau ko laka pi Lisitara, Depi ko laka tokwe opi ko laka ni takaisindau ele koche tokwe ya fi i. ⁷ Wosini Gotri mwanji kipe tini ele ko ki ya fi bwanda.

Fini Lisitara ko ki tau fi raro

⁸ Lisitara ko tiki hima fori ya lilinda, seke rihi ti dinga ba. Imbihumbwa ri nuwai sembe we ki ri dawani seke rihi ti ete rini kapwa wosiro. Kari hima rini ichi'uchanda nambwe. ⁹ Woro ori hima Pol mwanji ni ya ri mendinda. Wondawani Pol ri miya ti kwambu tiki rini misindani ri heiwani ori hima Gotri kipe rini wosi kinani sembe ti rini numbwa hasindau. ¹⁰ Ete wowani Pol kwambu tiki amwei ka hinga ya sawe, “Mini ma sai'eti.” Ete wowani ri chunani saini ya ri i.

¹¹ Ete wowani ele himiyama hurahama miyafu Pol wosiro sumbu tini ya wu hei. Wokoni

Likiyoniya mwanji tiki ka hinga ya wu sawe, “Dele gotri miyafu, hima hinga wa'aisini nunu ki sikaro.” ¹² Wosini Banapas ni wui gotri hi foki, Sus, ya wu uchasi. Pol rini mwanji bwa hima naha. O hinga keke wui gotri hi foki, Hemis, ya rini wu uchasi. ¹³ Sus aka laka ti o ko laka i gamba naha tokwe kai enindau. Wosiwani o aka laka ki dau bwangu mu hima rito bulumakau hura fwelenga me so ki wosiro ka'apwe fwelenga ya rata. Wosini o ko laka lengenumbo tiki ya ri ta, rini ga ele himiyama hurahama ga ele bulumakau wu yesini wui gotri ni handau hinga fini ni wu ha kinani.

¹⁴ Wowani Gotri tau ra himache kapi, Banapas hima pi Pol, fini o tini fi mendikoni nika'ari fihi ti ya fi lefehe. Wosini fi namani fi ini ele himiyama hurahama wui nindo tiki ya fi ucha, ¹⁵ “Kunu dele hima, bwele keke do sumbu hinga tini ku wosindau? Sini hima minde, kunu hingambwa. Sini Gotri mwanji kipe tini kunu si sawendau. Kunu kale bai nimba gambo sumbu hinga ma ando. Wosini ete da ete dau Gotri tambwa ma ku ta. Rindombwa niri ti, nuwe ti, soluwara ti, ele ki dau mwa'ambwe hinga tinda ri wosiro. ¹⁶ Mwe naha, imbihumbwa ele gisi hinga dele nuwe ki dau himiyama hurahama le ri andosiwani wui sumbu hukwe tumbwa wu sirinandaro. ¹⁷ Woroti Gotri ri sumbu tinda kunu ri hikisa numbwa. Mina. Rini sumbu kipe tumbwa ete nunu ri wosindau. Rini hewen ko tiki dasini mwa ti kunu keke humbwewani sikandani a miyafu naha wosiwani kipe tumbwa sukwandau. Wosini rini ele ahirahi funda kunu ri chikindani sembe wahapi kunu hasiwani ku eripendau.”

¹⁸ Fini o mwanji hinga fi bwasi ni ele himiyama hurahama ni tau kwambu naha fi rani wui gotri ni handau hinga fini ni wu hano sumbu ti ya fi etipenda.

Pol ni wu ye ki humokuto wu ekehero

¹⁹ Ete wosiwani Andiok pe Aikoniyam pe Juta hima kupu fwele ya wu ta. Wosini wundo ele himiyama hurahama leni sembe ti wu rasaiwani humokuto ti wu ekeheni Pol ni ya wu ye. Wosini hima tape rihi ti wu longoni o ko takai hoko tokwe ya rini wu rakwai. Wunu ka hinga wu hambwaro, ori hima hahiro. ²⁰ Ete wosiwani ele sembe ha himako tani rini wu haweisiwani ri ai saini o ko laka ki ya ri ai raru. Wosini dani ini lindanawani Banapas ga Depi ko laka fo tokwe ya fi i.

²¹ Wosini o ko laka ki Gotri mwanji kipe ti fi bwandani ele himiyama hurahama miyafo fi okulawani Jisas ni sirinandau hima hinga ya sukwa. Da hinga woni Lisitara, Aikoniyam, Andiok ko laka tokwe ya fi ai i. ²² Wosini ele Jisas ni sirinandau himako lei sembe tini kwambu tiki ya fi okulanda. Fini kwambu tiki ka hinga ya wunu sawe, “Kunu sembe ha sumbu ti kwambu tiki ma ku toronambu. Nunu metengei ele nomo hinga nu rasinimbwa ka Gotri ko kipe naha ki nu raruno.” ²³ Ete wosini fini ele sios hinga tinda, sembe ha himako wui nindo tiki mekupu hima hinga funda funda ya wunu fi esi. Wosini ahirahi fi hakisini Gotri ni fi uchahambwani ele sios hima hinga tinda ete ka sembe wu handau hima ri, wui Apukolaka i tapa tenge tiki ya fi ha.

Fini Andiok ko Siriya mapwa tokwe fi ai iro

²⁴ Dani ini Pisitiya mapwa nindo ki fi ini Pamufiliya mapwa ki ya fi raru. ²⁵ Wosini Gotri mwanji ti Peka ko tiki fi bwasini Ateliya ko tokwe ya fi rai. ²⁶ Ateliya ko ki fi raini sipi tenge tiki fi rauni fi litiwani sipi o to fini ra ra Andiok ko tokwe ya fini ra'ai. Imbihumbwa o ko ki sios hima le Gotri tapa tenge tiki fini hasini humbwewani fi iro, Apukolaka tau fi randawa Gotri fini ga dani fi tau okula kinani. Woroti o tau fi ra ra apa o ko ki fi ai taro. ²⁷ Andiok ko o ki fi raruni sios hima le fi heini wunu uchawani wu tani wu wausiwani Gotri fini ga randaro tau ti ya wunu fi sawe. Wosini ya fi sawe, "Gotri ele hima ba fwele keke numbo ti nambusindau, sembe wu ha ki." ²⁸ Wosini gisi miyafu hinga Gotri ni sirinandau hima lenga ya fi da.

15

Jerusalem sios ki hima miyafu naha wauro

¹ O ko ki Jutiya pe hima fwele sikani sembe ha hima lenga mwanji wu anambwani ya wu sawe, "E, Moses sawero Gotri lo mwanji tini ku sirinani hima tape kupu kuhi kunu kuto nambwe siwa, Gotri hinde apa kunu ra'ai kumbwa." ² O hinga wu bwasiwani Pol hima pi Banapas sembe amwaka laka wunu fi ani mwanji kwambu tiki wunu ga ya fi anambwanda. O hinga keke ele sembe ha himako hima fwelenga Pol hima pi Banapas ga ya wunu humbwe, wowa Jerusalem wu ini Jisas himache lenga sios mekupu hima lenga o mwanji ni wu wonorukwe kinani.

³ Wosini ele sios hima le biya hinga wunu ra'aisini wunu wese'asini wu ini Finisiya, Sameriya mapwa nindo ki wu i i o mapwa fisi kipe sembe ha hima leni hima ba fwele sembe Gotri ni haro tini ya wu sawehambwanda. O hinga wu wosiwani ele sembe ha himako sembe ti kipe naha ya wu eripenda.

⁴ Wosini wu ini Jerusalem ko ti wu raruwani sios hima le, Jisas himache le, e, sios mekupu hima le ya wunu wese'a. Wosiwani Pol hima pi Banapas Gotri fini ga randaro tau leni ya wunu fi sawehambwanda.

⁵ Ete wowani Jisas ni sembe haro Farisi hima fwele saini ya wunu sawe, “Kunu ele hima ba fweleni ma ku sawewa hima tape kupu wuhi ti sa wu kutosini Moses sawesiro Gotri lo mwanji tini sa wu sirinanda.”

⁶ O hinga keke o mwanji ni wu wonorukwe kinani Jisas himache lenga ele sios mekupu hima lenga funda ya wu wau. ⁷ Wosini mwanji miyafu wu anambwasini Pita to sai'etisini ya ri sawe, “Ai hiparakambwe le, kunu ku hambwandau, injelembwa Gotri tau ti nunu hasini ani ni ri esisiwani ele biya hima ba fweleni Gotri mwanji a bwawani wu mendini sembe ti wu haro. ⁸ Gotri ele hima i inaka ni kipe naha hambwandau ti, o Gotri to nunu mekuro, ri sembe ti ele biya hima ba fwele keke okwe ri wondau. Gotri ri Himamwale kipe wunu haro, nunu ni ri haro hingambwa. ⁹ Rini sumbu ba fo hinga nunu wosisini sumbu ba fo hinga wunu wosinda nambwe, mina. Wunu sembe rini haro keke sembe wuhi ti ako naha. ¹⁰ O hinga keke hinde

wowani Gotri ni ku simiyaneheindau? Kunu apa Moses kairo Gotri lo mwanji tinda norukweni sirinano tau kwambu hinga ti sembe haro hima ba fweleni ku ha kei. Injelebwa nui metele lenga apa nunu okwe o tau kwambu hinde nu ra kumbwa. ¹¹ Nunu ka hinga nu hambwandau, Jisas Apukolaka to nunu keke ri woni nunu uchawani sembe ti nu hasiwani Gotri ya nunu ri ra'aikonda. Woroti Gotri ele hima ba fwele keke okwe o hingambwa ri wondau.”

¹² Pita o hinga ri sawesiwani ele wausini bwandaro hima le mwanji fo wu bwa nambwe. O hinga keke wunu wasamba wu owesini Banapas hima pi Pol mwanji tunumbwa ya wu mendinda. Fini ele hima ba fwele nindo tiki Gotri ba fo ba fo sumbu ti fi tapa tenge ki fini haro tini ya fi bwanda.

¹³ Mwanji fi bwasiwani Jemis ga ya sawe, “Ai hiparakambwe le, mwanji ahi ma ku mendi. ¹⁴ Saimon tambwa ka kunu sawero ti, Gotri metengei naha ele hima ba fwele keke ri woni wui nindo tiki ri hi tini uchano himache rihi fwele ri esiro tini ri sawero. ¹⁵ Kale imbihumbwa Gotri mwanji bwarakarandaro hima lei mwanji okwe o hingambwa sawesindau. Wui chengi foki ka hinga sawero:

¹⁶ ‘Apukolaka ete sawe, “Ichai ai a tano, wowa Defit aka wu londoro ti ani ai rasaiwa o etikonda.

Ele aka pe mwa'ambwe hinga tinda kapwa woro.

Woroti o aka o ani ai wokonda.

Wosini a rasaini ai ani esino.

¹⁷ O hinga wosiwa ele hima ba fwele Apukolaka ni sa apa wu wakinehei.

Wunu ele mapwa ki dau hima ba fwele ahi wunu a nasini wunu ani esisiro.”

¹⁸ Imbihumbwa kapwa Apukolaka to do mwanji sawesiro ti apa okwe o hingambwa o sawesinda.’

¹⁹ “Wosiwani ai inaka ti ka hinga ani hambwandau. Ele hima ba fwele Gotri ni sembe ti wu handawa nunu tau kwambu ti wunu ni nu ha hinga. ²⁰ Mina. Nunu chengi foti ma nu kaini ka hinga ma nu sawe, ‘Kunu gambolombo gotri ni haro ba fo ba fo angu'omwe kapwa le ma ku hara'ai. Wosini ele humwe sawe sumbu ma ku ratako. Hima le kupu ti omwe i kwele tiki injiwani haro omwe le apa ku a kei. Omwe fi ti okwe ku a hinga.’ ²¹ Do chengi hinga ti nu kaikon-dau ti, hinde wowani, nunu nu hambwasindau, imbihumbwa ete ta tani apa okwe, ele ko laka hinga Moses kaisiro Gotri lo mwanji bwandau hima fwele ele da. Wosini ele himati gisi hinga o mwanji ni lotu wondau aka tiki wu bwandau.”

Chengi ti sembe haro hima kupu ba fweleni ekehero

²² Ete wosini Jisas himache ele ga ele sios pe mekupu hima lenga ele sios hima le okwe, mwanji ti funda wu bwani wu mendisini wunu ga dau hima fopi ya wu ondiyasi, Pol hima pi Banapas ga fini humbwewa Andiok ko tokwe wu i ki. Hima mwe pi, fi hi ti ka, Jutas, hi rihi foti Basapas, rini ga Sailas ga. O fini ele sembe haro himako i nindo ki dau hima laka. ²³ Fi ikowani fi tapa tenge tiki chengi foti wu haro ti ka hinga saweni kairo,

“Nunu Jisas himache lenga sios pe mekupu hima lenga kunu nu sawekonda. Nunu kui hiparakambwe. Doha'a chengi nu kairo ti, kunu hima ba fweleto sembe ku hasini Andiok ko tiki, Siriya ko tiki, e, Silisiya ko tiki ku dau leni nu kairo. Se'e, nui hiparakambwe le. ²⁴ Nunu nu mendiro, nui nau fweleto wu ini mwanji foti kunu wu bwawani wui mwanji ti keke inaka tenge miyafu ku hambwandaro ti, e, kui inaka tini rakai kinani wu wosindaro ti. Woroti o sumbu hinga kunu wu wosi kinani wunu nu sawe nambwe. ²⁵ O mwanji hinga ni nu mendisini nunu sembe fundu nu hambwani mwanji ti fundu nu bwani nu mendisini nui hiparakambwe fopi kunu tambwa nu humbwewani opi inda, nu okokonandau hima fisi pi Sol hima pi Banapas ga. ²⁶ Fini nui Apukolaka Jisas Kurais hi tiki fi himamwale ti fi ohumbweno tini fi akinda nambwe. ²⁷ Nui takisopo ki fundu nu bwani nu mendiro mwanji tini kunu sawe kinani Jutas hima pi Sailas nu humbwewani opi inda. ²⁸ Gotri Himamwale kipe ti nunu ga dawani mwanji ti ka hinga fundu nu bwani nu mendiro. Apa tau kwambu miyafu kunu ni ai nu ha hinga. Ka sumbu hinga tumbwa ma ku sirinanda. ²⁹ Apa ele nimba gambo gotri ni ha kinani owero angu'omwe ti ku a kei. Omwe fi ti ku a kei. Hima le kwele tiki injiwani haro omwe ti apa ku a kei. Ele humwe ni sawe sumbu ti ma ku ratako. Kunu dele sumbu kunu nu sawero tini ku ratakowa, oti kipe naha. Se'e le. Kunu kipe kumbwa ete ya ma ku da.”

³⁰ Sios hima le o chengi hinga ni wu kaisini

wunu humbwewani Andiok tokwe ya wu rai. Wosini ele sios hima funda wunu wausini o chengi ya wunu ha. ³¹ Ete wowani ele sios hima o chengi ni wu hambwasini ya wu eripe. Hinde wowani, o chengi wui sembe tini okularo. ³² Jutas hima pi Sailas, fini Gotri mwanji bwarakarandau hima. Worotiki ele sembe haro hima leni mwanji kipe miyafu naha ki fi bwarakarandani wui sembe tini fi rasaindani ya wunu fi okulanda. ³³ Wondani Andiok ko tiki gisi miyafu hinga ya fi da. Wosiwani Andiok kipe sembe ha himako ele kipe naha fini wese'asini fini ai wu humbwewani metengei fini humbwero hima le tambwa ya fi ai i. ³⁴ [Wondawani Sailas ri inaka ti Andiok ko tiki ri da ki ya ri hambwanda.] ³⁵ Pol hima pi Banapas fini o Andiok ko ki fi dani ele sembe ha hima lenga tau funda wu randani ele himiyama hurahama ni Gotri mwanji ti wu ondiyakandiyandani Apukolaka i mwanji kipe tini ya wu bwanda.

Pol hima pi Banapas apumbwa apu fi iro

³⁶ Dani ini gisi fwele isiwani Pol Banapas ni ya sawe, “Sini ko laka mapwa tokwe ma ai si ini si hiparakambwe le ai si hei, imbihumbwa Apukolaka ri mwanji si bwarakarandaro ko leki. O keke si ini wunu si hei ki, kipe tumbwa wu dau'u, mina.” ³⁷ Wosini Banapas, Jon Mak ga wu i kinani ya ri hambwa. ³⁸ Wowani Pol ya sawe, “Ori hima imbihumbwa Pamufiliya mapwa ki nunu andosiro. Wosini tau ti nunu heini nunu ga ri ra nambwe. O keke nunu ga apa ri i hinga.” ³⁹ Ori hima keke mwanji kwambu tiki fi anambwasini tau ti funda ai fi ra nambwe. Wosini Banapas Mak ni ra ra rini ga fi ini sipi

tenge fotiki rauni fi litisiwani sipi o to fini ra ra Saipuras ko tokwe ya fini rakachi. ⁴⁰ Wowani Pol Sailas ga fi ikowani sembe ha himako ka hinga ya fini sawe, “Apukolaka ri okokona ti kini ga sa apa funda ku i.” ⁴¹ Ete wowani Siriya, Silisiya mapwa ki fi indani sios hima leni kwambu tiki wu eti kinani ya wunu fi okulanda.

16

Timoti Pol ga iro

¹ Fi ini Depi ko ki fi rarusinimbwa Lisitara ko okwe ya fi i. O ko ki Jisas ni sirinandau hima fori ya da, hi rihi ti Timoti. Rini Juta hima kupu humwe fo, ti che, tini sembe ha humwe. Woro ri yapai rini Girik pe hima. ² Lisitara pe Aikoniyam pe sembe ha himako le ri sumbu tini wu heini ka hinga ya wu sawenda, “Timoti hima kipe naha.” ³ Pol Timoti ni ra'ai kinani ri wondau. O keke rini ra'aini hima tape kupu rihi ti ya rini kuto. Hinde wowani, rini ka hinga ri hambwaro, Timoti hima tape kupu rini kuto nambwe nawa ele Juta hima kupu mwanji rini saweno. Hinde wowani, wunu tinda wu hambwasindau, Timoti yapai rini Girik pe hima. O keke Timoti hima tape kupu rini kuto nambwe ri daro. ⁴ Wosini ele ko laka tokwe wu ini mwase Jisas himache lenga sios pe mekupu hima lenga Jerusalem ki funda wu bwani wu mendiwo mwanji o tini sembe ha himako ni ya wu handa. Wosini ya wu sawe, “Kunu aha'a sumbu ni ma ku sirinanda.” ⁵ O hinga wosiwani sembe haro sios hima ele kwambu tiki ya wu eti. Wondawani sembe handau hima le gisi gisi miyafu naha ete ya sukwanda.

Pol Masetoniya pe hima forini tukuyaneheiro

⁶ Ete wondawani Gotri Himamwale kipe ti Esiya mapwa ki Gotri mwanji ti wu bwano keke minambwe wunu nasiwani wu ini Firisiya, Gale-siya opi mapwa fisi nindo ki ya wu i. ⁷ Wu ini Misiya mapwa ki wu ambwesini Bitiniya mapwa tokwe wu raru kinani ya wu simiyanda, hinde wowani, Jisas Himamwale tito wunu ichakisiwani. ⁸ O hinga wunu wosiwani Misiya mapwa wu andosini Toroas ko tokwe ya wu rai. ⁹ Wosini niliki ki Pol tukuyaneheini mwa'ambwe foti ya ri hei. Ri heiwani Masetoniya pe hima fori enindani Pol ni ya ri ekichasinda, “Mini soluwara oti ma yetikinani Masetoniya mapwa tokwe sikani ma nunu okula.” ¹⁰ Ete wowani Pol o sumbu ri heisini metengei mwanji ti funda nu bwani ya nu mendi, numbo ete nu wakini Masetoniya mapwa tokwe ma nu i. Nu hambwanda, Gotri o nunu uchanda, Gotri mwanji kipe wunu nu sawe ki.

Litiya sembe haro

¹¹ O hinga keke Toroas ko ki sipi tiki nu rau nu litisiwani sipi metengei ete nunu rani Samoteres ko ki ya nunu ra'ai. Wosiwani o gisi hundusini lindanawani nurumbu o sipi ki ai nu rau nu litisiwani Niyapolis ko tokwe ya i. ¹² Wowani o ko nu hanja'aisini Filipai ko laka ki ya nu raru. Ka ko injelebwa Rom pe himako to tani litiro. O ko, ko omwesika laka, ele Masetoniya mapwa tokwe dau ko ni dikiro. O ko laka ki gisi fwele ya nu da. ¹³ Wondawani himati gisi tawani hoko tokwe nu ini ini injiro ko laka lengenumbo tiki nu raruni fwa foki ya nu i. Nunu ete nu hambwa,

ka fwa takai ki Gotri ni uchahambwano michi fo o da. Ka fwa nu heiwani himiyama fwele o ki wu wausiwani nu litisini wunu ga mwanji ya nu anambwanda. ¹⁴ Wowani humwe fo, hi ti Litiya, tindo ka mwanji ya ti mendi. Tini Gotri ni lotu wondau. Tini Taiyataira ko laka pe humwe. Tini nika'ari naro ki ya tau ti randau. Wowani Apukolaka to sembe tihi jamekowani wasamba owesini Pol bwandau mwanji ti ya ti mendinda. ¹⁵ Wosini uku ya ti ya. Ele ti hima kupu le, wunu okwe, tini ga uku ti ya wu ya. Wosini ya nunu ti sawe, “E, ete ku hambwawa, ani Apukolaka ni sembe mwe naha ani haro. O hinga nawa ma ku tani ai aka ki ku da.” O hinga ya nunu ti ekichasinda. Wondawani ti mwanji tini nu mendini ya nu sirina.

Pol hima pi Sailas Filipai ko ki kalapus aka fini rawaruro

¹⁶ Gisi foki Gotri ni uchahambwandau michi o tokwe nu indawani tau ra humwe fo tani numbo tiki ya nunu hei. O tau ra humwe himamwale kapwa tini ga dawani wupa ti ya ti wonda. Wondawani o humwe o himamwale kapwa ni ba fo ba fo mwanji ti ti silindawani o himamwale kapwa ga mwanji wasa ya tini bwanda. O hinga wondawani o humwe ni oweni dau hima le wunu ya laka wu torondau. ¹⁷ Woro o humwe Pol ga nunu ga gisi gisi ti sirinani ti i i ka hinga ti uchandau, “Kale bai hima kari kau dau Gotri ni tau randau hima mwe naha. Wunu Gotri nunu ra'aino numbo ni nunu sawendau.” ¹⁸ Gisi gisi do humwe o sumbu hinga ni ete ti wo wowani Pol diyahani ri jamekoni o himamwale kapwa ni ya

ri sawe, “Jisas Kurais hi tiki mini a sawendau, do humwe ma andosini ma i.” Ete wowani metengei ete o humwe ni andosini ya i.

¹⁹ Wowani o humwe ni oweni dau hima ele o himamwale kapwa ki ya wu torondau numbo ti wu heiwani humburo. O hinga keke Pol hima pi Sailas wu toro'injisini ele koti mendindau hima laka ni sawe kinani hima waundau apweli tiki ya fini ra'ai. ²⁰ Wosini ya wu sawe, “Dopiha'a Juta hima kupu. Fini do ko laka pe himiyama hurahama nuhi leni walambe sumbu fi wosindau. ²¹ Wosini nunu Rom pe himako ohounani nu toroni nu sirinanda nambwe sumbu ele ni ya fi sawenda.” ²² Wondawani ele himiyama hurahama mwanji fini ni au hinga wu bwandani ya fini omwemendinda. O hinga wowani ele koti mendindau hima laka ya wu sawe, nika'ari fihungosini gasa kumbo tiki fini wu tanambwa ki. ²³ Ete wowani gasa kumbo tiki fini wu tanambwasini kalapus tiki ya fini rawaru. Wosini o kalapus aka aulindau hima ni mwanji kwambu ki ya wu sawe, norukweni fini ri aulinda ki. ²⁴ Wowani aulindau hima ori mwanji kwambu ki rini sawewani ya ri mendi. Wosini kalapus aka tipa we naha ki fini rawarusini seke fihiti me domo fo toroni ya fini ri injisi.

²⁵ Wosiwani kalapus aka tiki wu dasini o nili wemi ki Pol hima pi Sailas Gotri ni fi uchahambwandani hukwa ti fi randawani kalapus tiki dau hima le ya wu mendinda. ²⁶ Wowani metengei ete minawe omwesika naha ti dikoni ele aka kiro worumbo o tini ya ra'ichi'uchanda. Ete wowani ele aka lei lengenumbo ti randokoni kalapus ki

dau hima leni injisiro seni kupu ti ya hungoni sika. ²⁷ Wondawani o kalapus aka aulindau hima ri, ri apapanani ri saini o aka lengenumbo ni heiwani tinda ete randosinda. Ete wowani ya ri wohambwakahambwa, kalapus himako tinda wu akini wu ihiro. Wokoni ri gipi huweche ri longosini rinjenga ya ri ai ri yenii si ki. ²⁸ O hinga ya ri wosikondawani Pol hapa tinga ri uchani ya rini sawe, “Apa minjenga ai yenii si kei. Nunu tinda ete do nu da.” ²⁹ Ete wowani ori kalapus aka aulindau hima lamu keke ata ti au laka ri uchandau tinga ri saini Pol hima pi Sailas tambwa kalapus aka we tokwe ya ri raru. Wosini ri akindani seke tapa rihi ti rikirikinandani fi seke mu tiki ya ri opulisi. ³⁰ Wosini finii rani hoko tokwe rarusini ya finii ri sawe, “Kini hima omwesika naha. Ani apa hinde hinga a wosiwa Gotri ani okulani ra'aino?”

³¹ Ete wowani ya rini fi sawe, “Jisas Apukolaka ni sembe mihi ti ma hawambwa Gotri minii ai ri ratani rihi minii ri nano. Wosini mi hima kupu le okwe o hingambwa wunu ri wosikonda.”

³² Wosini Apukolaka i mwanji tini ori hima ga ele ri aka ki dau hima kupu lenga ya wunu fi bwanda.

³³ Wosiwani metengei o gisi kumbwa finii ra'aisini okwe fihii tini ya finii ri injinda. Wosini rini ga ri hima kupu lenga metengei naha uku ti ya wu ya. ³⁴ Ete wosini finii ri rani ri aka tokwe wu isini ahirahi ti ya finii ri yakwa. Wosini Gotri ni sembe wuhi wu haro ti keke ele ri hima kupu lenga ya wu eripe'aripenda.

³⁵ Da hinga woni lindanawani kotii mendindau hima laka leto apungwandai kicha himako fwe-

leni kalapus aka tokwe wunu humbwewani wu ini ya wu sawe, “Opi hima fisi ma hanja'aiwa sa fi i.” ³⁶ Ete wowani kalapus aka ni aulindau hima ori o mwanji ri ra'aini Pol hima pini ya ri sawe, “Koti mendindau hima laka le kini ani hanja'aisiwa ki i kinani mwanji wu sawero. O keke kini kalapus tiki ki daro ti, ya ma ki iwa sembe kihi ti sa wahapi.”

³⁷ Ete wowani Pol ga mwanji wasa ti ya wunu ri sawe, “Sini Rom pe hima hinga si wa'aisindau. Woroti kunu si mwanji ti ku wonorukweni ku mendi nambwe, mina. Wosini ele himiyama hurahama i mwakambe tiki nindumwasari sini ku tanambwasini kalapus tiki sini ku rawaruro. Wosini apa nimba sini ni ku yanini ku humbwewa si i ki'i? Minambwe naha. Kunjenga ku tanimbwa apa hoko tokwe sini ku rawarano.”

³⁸ Ete wowani ele apungwandai kicha himako mwanji ti koti mendindau hima laka le tambwa ya wu ra'ai. Wowani ele koti mendindau hima laka le o mwanji ya wu mendi, fini Rom pe hima hinga fi wa'aisindau. Ete wokoni ya wu aki. Wosini ya wu hambwa, fini Rom pe hima pini norukweni koti wo nambwe. ³⁹ O hinga wu hambwafuni wunjenga wu ini mwanji wahapi tiki fini keke wu bwani hoko tokwe ya fini wu rasira. Ete wosini ya fini wu sawe, ka ko laka fi andosini mapwa fo tokwe fi i kinani. ⁴⁰ Wowani o kalapus aka fi andosini Litiya i aka tokwe ya fi i. Fi ini sembe ha hima fwele fi heini wunu okulano mwanji fwele ya wunu fi ha. Wosini ya fi i.

17

Tesalonaika pe hima le Pol hima pi Sailas ni wu ye ki wauro

¹ Pol hima pi Sailas fi ini Amifipolis ko ya fi raru. Wosini ai fi ini Apoloniya ko ti fi raruni o ko fi andosini fi ini Tesalonaika ko laka tiki ya fi raru. O ko ki Juta hima kupu lei lotu wo aka foki ya da. ² Ete wosini Pol o imbihumbwa ri wosindaro sumbu hinga ya ri ai wosi. Ka lotu wo aka laka ki ele hima ga ya wu raru. Wosini himati gisi namili ki ele hima ga Gotri chengi tiki kaisiro mwanji tini ya wu bwanda. ³ Rini ka Gotri mwanji mu naha tini ri bwandani ya wunu ri sawe, “Kurais metengei amwaka ri mendini ri hasini ri ai sairo.” Wosini ya ri sawe, “Jisas hi tini kunu a sawendau ti, ori Kurais, Gotri ri tau ra kinani humbwero hima.” ⁴ Wosiwani Juta hima kupu fwele wui nindo tiki o mwanji ni kipe wu hambwasini sembe ti wu hasini Pol hima pi Sailas ni wu sirinani ya wu i. O ko ki dau Gotri ni akindau Girik pe hima fwelenga hi chele hima wui humwe lenga wunu okwe o sumbu hingambwa ya wu wosi.

⁵ Ete wowani Juta hima kupu le, ka sumbu ni wu heini sembe amwaka ti ya wu a. O hinga keke ele rasikoli hima ni ya wu rata. Wunu kapwa hima naha, ele gisi hinga hima waundau apweli tiki wu dau. O hinga wunu wu ratasini o ko laka kipe hima lei sembe tini wu yeni rasaiwani sembe enge a ti ya wunu sukwa. Wokowani Jeson aka tini wu haweisini ya fini wu wakinda, hoko tokwe fini wu rakwaini ele himiyama hurahama ni ha

kinani. ⁶ Wu wakini fini wu hei nambwe. O hinga keke Jeson ga sembe ha hima fwelenga wunu ni rani o ko laka kipe koti mendindau hima laka le tambwa ya wu ra'ai. Wosini ka hinga ya wu sawe, "Dele hima deleha'a nuwe ki dau hima leni sembe wu rasairo. Wosini wu tani doha'a ki wu dau. ⁷ Ete wowani Jeson wunu rani aka rihi tokwe ya wunu ra'ai. Dele hima hinga tinda wunu Sisa king apukolaka ri mwanji ti wu yetupwandau. Wunu ka hinga sawendau, 'King fo o da, hi rihi Jisas.'" ⁸ Kale himiyama hurahama ga o ko laka pe koti mendindau hima laka lenga o mwanji ni wu mendikoni ete ya wu apapana. ⁹ O hinga keke kale koti mendindau hima laka leto Jeson ga ele rini ga daro hima fwelenga wunu sawewani wunu kotimworo ya ti wu hasinimbwa wunu andosini ya wu i.

Pol hima pi Sailas Beriya ko ki tau fi raro

¹⁰ Wosini o niliki kumbwa ele hiparakambwe Pol hima pi Sailas ni wu humbwewani Beriya ko ki ya fi i. Fi ini Beriya ko ki fi rarusini Juta hima kupu lei lotu wo aka ki ya fi raru. ¹¹ Juta hima kupu le Beriya ko ki wu dau ti, wunu hima kipe naha. Tesalonaika ki dau Juta hima kupu leni wu dikindau. Beriya ko ki dau Juta hima kupu le Gotri mwanji wu mendini o keke wu wondau. Wosini gisi gisi Gotri chengi tiki dau mwanji tini wu kilindani ete wu hambwandau, mwanji fihi mwe naha umo, mina. ¹² O hinga wu wo wo wunu hima miyafu sembe wuhi ti ya wu ha. Girik pe hi chele humwe fwelenga Girik pe hima fwelenga wunu okwe sembe ti ya wu

ha. ¹³ Ete wondawani Tesalonaika ko ki dau Juta hima kupu le wu mendiwani Pol Beriya ko pe hima leni Gotri mwanji ya ri bwanda. Wosini ka ko ki ya wu i. Wosini ele himiyama hurahama wui inaka ni wu jamekowani ya wu apapana. ¹⁴ Ete wowani metengei ete ele sembe haro hima Pol ni wu humbwewani hapimwai tokwe ya ri rai. Wondawani Sailas hima pi Timoti to Beriya ko ki ya ete fi da. ¹⁵ Ete wondawani Pol ni numbo ki ra'airo hima le ete rini ra'aini Atenes ko ki ya rini rakaru. Dani ini wu ai ikowani Pol Sailas hima pi Timoti ni mwanji ka hinga ya ri humbwe, “Kini ani tambwa ma ki tamata.”

Pol Atenes ko ki Gotri mwanji ri bwaro

¹⁶ Wosini Pol Atenes ko ki ri dani fini ri nikisindani ri heiwani o ko laka ki gambolombo gotri miyafu naha o ki ya da. Wowani sembe rihi ti o mwa'ambwe ni kapwa naha ya ri mendi. ¹⁷ Ete wofunu Juta hima kupu lei lotu wo aka ki ri ini Juta hima kupu lenga ele Gotri ni akindau hima ba fwelenga ya wu anambwanda. Wondani gisi gisi hima waundau apweli ki ri ini ele hima wausiwani wunu ga mwanji ya ri bwanda. ¹⁸ Wondawani hambwa kipe hambwandau hima fwele, wunu fwele Epikuriyan hi uchandau, wunu fwele Sitoik hi uchandau, woro wunu mwanji ti rini ga au hinga ya wu anayenda. Wondani fwele ete sawe, “Ka bai perumbwa perumbwandau hima bwele mwanji ni ri bwakondau?” Wowani fwele sawe, “Do hima ko ba fwelei gotri leni ri sawendau.” Pol Jisas mwanji ga ri hasini ai ri sairo mwanji ga wunu ri bwandawani wunu o hinga ya wu sawenda. ¹⁹ Ete wosini Pol

ni Ariyopakas ki wauro kanisol hima le tambwa ya rini wu ra'ai. Wosini ya wu sawe, "Nunu kale himiyama hurahama leni mwanji anandi mi bwandau tini nu hambwa ki. ²⁰ Mi mwanji nu mendini nu hambwawani ba fo hinga. Woroti mwanji mu mwe tini nu mendi ki." ²¹ Ele Atenes ko kipe hima lenga o ko ki dau hima kicha lenga wunu sumbu kipe hinga wu wonda nambwe, mina. Wunu gisi gisi mwanji anandi hinga tini wu mendi mendi wu bwa bwa ele tau ra gisi wuhi nimba ete ini hambundau.

²² Ete wowani Pol Ariyopakas ki wauro kanisol hima le nindo ki etisini ya ri sawe, "Kunu Atenes pe hima. Kunu ani heiwani kui gotri leni lotu wondau sumbu hinga tinda ete ku torosindau. ²³ Mwase ani ini ele ku lotu wondau mwa'ambwe leni ani heisinimbwa ani ini kui gotri keke yaro tei foti okwe ani heiro. O tei tenge ki mwanji foti ka hinga kaisinda, 'Aha'a tei oti nu hikisandau gotri fo keke, rihi.' Woro kunu nimba ete rini ku lotu wondau ti, apa o Gotri mwanji mu mwe ti kunu a sawekonda.

²⁴ "Gotri tombwa aha'a nuwe ri wosini kalaha'a nuwe ki dau mwa'ambwe hinga tinda ri wosiro. Do Gotri mwe ri niri tinga nuwe tinga rindombwa Apukolaka. O hinga keke rini hima to kiro lotu wo aka tiki raruni ri litinda nambwe. ²⁵ Rini mwa'ambwe foti keke heifunda nambwe. O keke hima i tapa foki apa hinde rini okula kumbwa, mina. Rini rinjenga hima i himamwale ri owesini ele mwa'ambwe hinga tinda ete ele hima ni ri handau. ²⁶ Rindombwa nui atei funda naha ri wosiwani o atei tombwa ele himiyama hurahama miyafu wosiwani

sukwaro. Wosiwani do nuwe ki ele mapwa ele mapwa wunu humbwero. Rinjenga gisi ti wunu oweni nuwe woro ti ele mapwa hinga tinda wunu fikasiro. ²⁷ Ele sumbu hinga ri wosiwo ti, ele hima Gotri ni wu wakinehei ki. Rini wu wakinehei ki ete wu simiya simiyawa mwe naha ki apa rini wu hei sindau. Hinde wowani, rini nunu funda funda ki apahime ri da numbwa. ²⁸ Nunu rini ki himamwale ti, e, kwambu ti nu torosinimbwa nu ichi'uchandau. Wosini nunu rini funda naha kekembwa nu dau, ele kui nindo ki dau hambwandau hima fwele ka hinga sawero hinga, 'Nunu okwe ri che hinga nu dau.' ²⁹ O hinga nunu ri che hinga nu dasini ka hinga nu hambwa hinga, Gotri rini gol, silifa, e, humokuto tiki wosindau mwa'ambwe hinga. Wondani nunu ka hinga nu hambwa hinga, o hima i inaka tiki hima i tapa tiki rini wosiwo. ³⁰ Imbihumbwa pe hima le Gotri ni wu hikisasini wu wondaro sumbu tini Gotri o gisi ki mwanji kwambu tiki wunu sawe nambwe. Woroti apa ele ko ele ko pe hima leni mwanji kwambu tiki ya wunu sawenda, wunu kapwa sumbu wuhi gumwa wu si kinani. ³¹ Hinde wowani, koti wono gisi foti o kunu owesinda. O gisi ki ele himiyama hurahama lei sumbu tini wunu silikonda. Mwanji rihi ti kipe naha tumbwa ete indano. Gotri hima foni o rini esisinda. Rindo ka koti wono gisi tini aulindano. Ori hima hasiwani Gotri matimat ki ai rini rasairo. O keke sembe mwe naha ma rini nu ha."

³² Wowani hasini matimat ki ai sairo mwanji o tini wu mendini hima fwele rini sawehingiwani hima fwele ete ya wu sawe, "Mi sawero mwanji

ti ai nu mendi ki.” ³³ O hinga wowani Pol wunu andosini ya ri i. ³⁴ Wowani hima fwele ri mwanji ni sirinani sembe ti ya wu ha. Wui nindo ki hima fori Daiyonisiyas, rini Ariyopakas ki waundau kanisol hima fori, humwe foti hi tihi ti Damaris, e, hima fwele okwe o hingambwa sembe ti ya wu ha.

18

Pol Korin ko ki tau raro

¹ Dani ini Pol Atenes ko hanja'aisini Korin ko ki ya ri i. ² Ri ini Juta hima kupu fori ya ri hei, hi rihi ti Akwila, ko hapa rihi ti Pondas. Imbihumbwa hinga rini ga ri humwe Pirisila ga Itali mapwa fi hanja'aisini fi taro. Hinde wowani, Rom pe king apukolaka, Kolotiyas, Juta hima kupu leni ete sawero, “Kunu ma saini Rom ku andosini mapwa foki i.” Ete wondawani Pol ini ya fini hei. ³ Fini rini ga ya tau funda fi randau hima. O keke fi aka ki funda wu dani tau ya wu randa. Wunu nika'ari ba kindau aka tini wu wosindau. ⁴ Ele himati gisi hinga Pol ini Juta hima kupu lei lotu wo aka ki ri raruni Gotri mwanji ya ri bwanda. Rini Juta hima kupu lenga, e, Girik pe himako lenga Jisas ni sembe wu ha kinani sembe wuhi ti ya ri yenda.

⁵ Wondawani dani ini Sailas hima pi Timoti Masetoniya fi andosini fi sikasiwani Pol Gotri mwanji ti gisi gisi o ki ri bwandani ka hinga ya ri sawe, “Jisas rini Kurais.” ⁶ Ete wowani wunu ri mwanji ni wu yetupwasini ya rini saweholiya. O hinga wu wosiwani ri saini kowe ri jamekoni tombokosini ya wunu ri sawe, “Hinde wowani kunu ku tikihewa o kui sumbu fo. Ani o keke

kapwa sumbu nambwe. Apa ani hima ba fwele tambwa ani ikonda.” ⁷ Wosini Pol o lotu wo aka andosini hima fori aka tokwe ya ri i, hi rihi ti Tisiyas Jasitas. Ori hima Gotri ni lotu wondau. Aka rihi ti Juta hima kupu lei lotu wo aka takai naha ki dau. ⁸ Juta hima kupu lei lotu wo aka aulindau mekupu hima ri, hi ti Kurisupas, rini ga ri hima kupu lenga Apukolaka ni sembe ti funda wu haro. Ete wondawani Korin ko pe hima miyafu naha Pol mwanji tini wu mendini sembe ti wu hawani uku ti ya wunu yasinda.

⁹ Wosini gisi fo niliki Pol mwa'ambwe fo-tini tukuyaneheindau hinga amwei ri heiwani Apukolaka ya rini sawe, “Mini apa aki kei. Mina. Amwei ma ete wunu sawenda. Mini takisopo ti apa dimi kei. ¹⁰ Ani mini ga a dau. Hinde na hima forito apa saini mini yeni walambe sumbu ti mini wosi kumbwa. Ani ai himiyama hurahama miyafu naha o ko laka ki o da.” ¹¹ Wosiwani Pol Korin ko ki ri dawani asama fori ini nika le tapa'angi ini hatachi funda ya i. O ki ri dani Gotri mwanji tini ya wunu ri ondiyakandiyanda.

¹² Wondawani Galiyo Girik mapwa pe gapiman hima laka hinga daro gisi tiki Juta hima kupu le funda wu saini Pol ni sembe enge ti wu ani rini toroni Galiyo tambwa wu ra'aisini ya wu sawe, ¹³ “Dori hima dele himiyama hurahama ni ri ondiyakandiyandau ti Moses sawero Gotri lo mwanji ti wu yetupwasini Gotri sumbu ba fo hinga ni wu lotu wonda ki.” ¹⁴ Wowani Pol mwanji wasa ri bwakondawani Galiyo to Juta hima kupu leni ya ri sawe, “Kunu dele Juta hima kupu, e, dori hima gapiman lo mwanji ti

ri yetupwasini bwelefo kapwa sumbu fotini ri wosipo apa kui mwanji ti a mendiu. ¹⁵ Woroti aha'a kunjenga ku tani kui mwanji tinga kui hi tinga, e, kui Gotri sumbu tinga ku ani siliro. Woroti sa biya da. Kunjenga do sumbu ma ku wonorukwe. Ani kale sumbu hinga keke kui koti a mendi hinga.” ¹⁶ Wosini wunu humbwewani koti wondau aka wu andosini ya wu i. ¹⁷ O hinga wowani Juta hima kupu lei lotu wo aka tini aulindau mekupu hima fori, hi ti Sositenis, rini ni wu toronambusini o koti wondau aka lengu tiki ya rini wu ye. Wosiwani Galiyo o sumbu hinga tini inaka tenge miyafu ri hambwa nambwe.

Pol Siriya mapwa Andiok ko tokwe ai iro

¹⁸ Wondawani Pol o ki gisi miyafu hinga ya ri da. Wosini ri ikoni sembe ha hima ele ni ri wese'asini sipi ti ri rauwani sipi oti o ko andosini Siriya mapwa tokwe ya i. Ete wowani Pisisila hima pi Akwila rini ga ya i. Wu indani Sengiriya ko tiki Pol mwa kopika rihi ti ya ri yeto. Hinde wowani, rini sumbu fo ri wosi kinani Gotri ni mwanji kwambu tiki ri funda ri bwani ri mendiro. ¹⁹ Ete wosini wu ini Efesas ko wu raruni Pol o ko ki ya fini ando. Wosini rindombwa ele Juta hima kupu lei lotu wo aka tiki ri raruni wunu ga ya wu anambwanda. ²⁰ Wondawani ya rini wu sawe, “Mini nunu ga gisi huwe laka hingache ma da.” Wowani rini o mwanji ni minambwe ya ri na. ²¹ Da hinga woni wunu ri wese'asini ya ri sawe, “E, Gotri okokona nawa gisi fo kunu tambwa ani ai tano.” Wosini sipi tenge tiki ri ai rauwani Efesas ko andosini ya i. ²² O sipi ini

Sisariya ko tiki yenjimbelewani Pol saini sipi oti andosini Jerusalem ko tokwe ri ini sios hima leni ya ri wese'a. O hinga ri wosini Andiok ko tokwe ya ri rai.

Apolos Efesas ko tiki Gotri mwanji ti ri bwaro

²³ Wosini Pol Andiok ko tiki gisi miyafu hinga ri dasinimbwa ya ri ai i. Ri ini Galesiya mapwa, Firisiya mapwa tokwe dau ele ko ele ko ri i i ele sembe haro hima leni kwambu tiki eti kinani ya wunu ri okulanda.

²⁴ Wondawani Juta hima kupu fori, ri ko hapa ti Alekisandiriya, hi rihi ti Apolos, ri ini Efesas ko tiki ya ri da. Rini Gotri chengi hukwe ti tinda norukweni ri hambwasini mwanji kipe naha tumbwa bwandau hima. ²⁵ Metengei naha ko foki ri dawani Apukolaka i numbo kipe tini rini ondiyakandiyawani sembe rihi ti Apukolaka ni ri sirina kinani au ti ya rini sai. Wondani rini ele himiyama hurahama ni Jisas to wosindaro sumbu tini norukweni ya wunu ri sawenda. Woroti Jon to ele hima ni uku minde ki yasindaro sumbu tunumbwa ri hambwandaro. Jisas Gotri Himamwale kipe ki uku yasindau sumbu ti ri hambwa nambwe. ²⁶ Rini ele himiyama hurahama ni ri aki nambwe Juta hima kupu lei lotu wo aka tiki ri rarusini Gotri mwanji ti ya ri bwanda. Wondawani Pirisila hima pi Akwila o mwanji ni fi mendifuni rini fi ra'aisini kipe naha ri hambwa kinani Gotri numbo ni mwanji fwelenga norukweni ya rini ai mekutakunda. ²⁷ Da hinga woni Apolos Girik ko tokwe ri i ki ri hambwandawani Efesas pe sembe haro himako

ri inaka tini wu hambwasini rini okulani Girik pe sembe haro hima leni chengi foti ya wu kai, ri ini ri raruwa wu tani wu eripeni rini wu ra'ai kinani. Wosiwani Apolos ri ini Girik ko tiki ri rarusini ele sembe ha himako ni kipe naha ya wunu ri okulanda. Mwase Gotri wunu keke woni wunu okulasiwani sembe ti Gotri ni wu haro. ²⁸ Wondani ele hima i mwakambe tiki Juta hima kupu lei hambwa ni ri diki kinani mwanji kipe naha ya wunu ri sawekawenda. Rini Gotri chengi tiki dau mwanji tini ri toronambusini amwei naha ya wunu ri sawekawenda, Jisas rini Kurais, Gotri ri tau ra kinani humbwero hima.

19

Pol tau ti Efesas ko tiki ri raro

¹ Apolos Korin ko tiki daro gisi tiki Pol ele kimba laka dau mapwa ki ri i ini Efesas ko tiki ya ri raru. Wosini o Efesas ko ki Jisas ni sirinandau hima fwele ya wunu ri hei. ² Wosini ya wunu ri sili, “Imbihumbwa sembe ku haro gisi tiki Gotri Himamwale kipe ti kunu ki rairo'o?” Ete wowani wunu ga mwanji wasa ti ya wu sawe, “Mina. Nunu Gotri Himamwale kipe dau mwanji ti nu mendi nambwe.” ³ Ete wowani Pol ga ya wunu sawe, “Wo, o hinga ti kunu bwele uku hinga tini ku yaro?” Wowani wunu ga ya wu ai sawe, “Nunu Jon ri sawendaro uku ya sumbu ni nu sirinani uku nu yaro.”

⁴ Ete wowani Pol ya wunu sawe, “Imbihumbwa Jon ele hima ni uku ti wunu ri yasisini wunu sawe, ‘Kunu kapwa sumbu kuhi ti gumwa ma ku sisini uku ti ma ku ya. Wosini ai gumwa tokwe

tano hima ni sembe kuhi ti ma rini ku ha.' Hima mwe ri rini Jisas." ⁵ Wowani o mwanji ni wu mendini sembe ti Apukolaka Jisas ni wu handau tinga uku ti ya wu ya. ⁶ Ete wowani Pol ri tapa ti wui tape tenge tiki wunu ri owewani Gotri Himamwale kipe ti wunu tambwa raiwani ba fo ba fo mwanji gale hinga wu bwandau tinga Gotri mwanji tini ya wu bwarakaranda. ⁷ Ele sembe haro hima wunu tapa'angi tapa'angi hatachi fisi hima hinga ya da.

⁸ Wosini Pol ele Juta hima kupu lei lotu wo aka tiki ri rarusini kwambu tiki ri etisini au laka Gotri mwanji ti ya ri bwanda. Wondani wunu ga ri bwandani Gotri kwambu tini kipe wu hambwa kinani wui sembe tini ya wunu yeni rasainda. Wondawani nika ti namili ya uchasi. ⁹ Wondawani hima fwele sembe wuhi ti wu ha nambwe emendiki naha wu dani ele himiyama hurahama i mwakambe tiki Apukolaka i numbo tini kapwa mwanji ti ya wu sawenda. Ete wowani Pol wunu hanja'aisini ele Jisas ni sirinandau himako numbwa wunu ni rani ya wu i. Wosini ele gisi hinga Tiranasi sukul wondaro aka laka ki Gotri mwanji ti ya wunu ri bwanda. ¹⁰ O tau ni ri randawani asama fisi ya i. Wowani Esiya mapwa ki dau hima le tinda ete Apukolaka i mwanji ti ya wu mendi. Juta hima kupu fwelenga Girik pe hima fwelenga wunu okwe o mwanji numbwa ya wu mendi.

Sifa i hurahama che

¹¹ Ete wondawani Gotri Pol tapa tiki ba fo ba fo sumbu kwambu ti ri wosindaro. ¹² Wondawani ele hima nika'ari sumbu fwele wu ratani Pol ri

tape tenge tiki wu owesiwani da hinga woni wu ai ra ra ele hahungondau hima le tambwa wu ra'aini wui tape tiki owewani himamwale kapwa wunu ga daro ti sirani ikowani hahungo wuhi ti ya humbu.

¹³ Ka gisi ki Juta hima kupu fwele ya da. Wunu ya tau wuhi ti ele ko ele ko wu ini himamwale kapwa hima ga dau ni rani wu rumbwendau. Wunu fwele Jisas hi tiki nimba wu uchani simiyaneheindaro. Wondani ka hinga ya wu uchani sawenda, “Pol Jisas hi tiki ri mwanji ri bwandau, woro o hi ki kwambu tiki kunu a sawenda.” ¹⁴ Do tau hinga randaro ti kale Sifa i tapa'angi hatachi fisi che leto randaro. Sifa rini Juta hima kupu lei puris hima apukolaka. ¹⁵ O hinga wu wosiwani o himamwale kapwa mwanji wasa ka hinga ya wunu sawe, “Ani Jisas ani hambwandau. Pol okwe rini ani hambwandau. Wo kunu namo?” ¹⁶ Ete wowani o himamwale kapwa ga dau hima ori ri chunani wui tenge ki ri rauni wunu yeni ya wunu engina'i enginata. Wosini wui tape ti kapwa sumbu naha ti wunu ri wosini nika'ari wuhi ti ya ri sefehe. O sumbu hinga keke o aka wu andosini sirani hima tape ba wu akini ya wu i. ¹⁷ Da hinga woni Efesas ko ki dau Juta hima kupu lenga Girik pe hima lenga wunu tinda ka mwanji ni wu mendikoni aki omwesika naha wunu ki ya sukwa. Ete wokoni Apukolaka ri Jisas hi tumbwa ya wu rasai. ¹⁸ Wondani ele himiyama hurahama miyafu wunu sembe ti wu hasini wu tani ele imbihumbwa wu wosindaro sumbu leni tinda amwei ya wu sawefikanda. ¹⁹ Wondani

ele himiyama hurahama miyafu saya wosindau sumbu, humwe mwa'ambwe wosindau sumbu wu wosindaro leto ele sumbu ni kairo chengi wuhi wu ratani hi tiki ele himiyama hurahama wui mwakambe tiki wu tusiwani ya unda. Wosini ele buku hinga tinda wu raro ya ti wu gendiwani ya mwe ti 50,000 ya silifa hinga sukwaro. ²⁰ Ka sumbu hinga wosiro keke Apukolaka mwanji ti kwambu naha sukwani omwesika laka ya i.

Efesas ko pe hima le Pol ni hapa tinga wu uchandaro

²¹ Wosini da hinga woni Gotri Himamwale kipe ti Pol inaka ti ondiyasiwani mwanji fundu ri bwani ya ri mendi, Masetoniya mapwa ga Girik mapwa ga ri isini o ki ri da hinga wosinimbwa Jerusalem ko tokwe ri i ki. Wosini ya ri sawe, “Dele ko hinga ani isinimbwa Rom ko ani hei ki ani ai ino.” ²² Wosini rini okulandau hima pini ri sawewani Masetoniya mapwa tokwe ya fi i, Timoti ga Irasutas ga. Fi ini fi dawani Pol gisi fwele Esiya mapwa ki ya ete ri da.

²³ Wondawani o gisi ki hima fwele Apukolaka i numbo tini miho wu tangindani ata omwesika laka tiki ya wu ginda. ²⁴ Wondawani o ki hima fori ya da, hi rihi ti Demitiriyas. Rini silifa tiki mwa'ambwe fwele wosindau hima. Ri ya tau ti, wui gotri Atemis, ti aka laka ni ri hei hei aka cheche miyafu o hingambwa silifa ki ri wosindau. Ri tau ra hima le okwe tau rini okulani ya omwesika naha tiki ete wu torondau. ²⁵ Ete wosini ele ri tau ra hima lenga ri randau tau hinga randau hima okwe wunu ri wausini

ya ri sawe, “Kunu ani ga tau funda ku randau hima. Kunu ku hambwandau, ya kipe mu torondau ti, o ya silifa tau nu randau ki sukwandau. ²⁶ Wondawani ori hima Pol himiyama hurahama miyafu ri ra'aindani inaka wuhi ti ri jamekondau. Hima mwe ri ka ku heini ku hambwanda. Rini Efesas kumbwa o hinga ri wonda nambwe, mina. Rini ele Esiya mapwa ki dau ko ko hinga tinda ri wondau. Wondani ka hinga ri sawendau, ele hima tapa ki wosindau gotri mwe naha mina. ²⁷ O hinga wokoni Pol mwanji o to ya tau hi nuhi ti o walambe ikonda. Woro o sumbu tombwa, mina. O mwanji rihi keke apa himiyama hinga wosiro gotri, Atemis apukolaka, ti aka laka ti, hi cheche hinga himiyama hurahama lei inaka tiki o sukwakonda. Mwase Esiya kipe hima lenga ele nuwe kipe himiyama hurahama hinga tinda o himiyama hinga wosiro gotri ni lotu wu wondaro. Wosiwani Pol mwanji tito ti hi laka ni ya rakaikonda.”

²⁸ Wosini o mwanji ni wu mendikoni sembe enge omwesika wu akoni au laka ya wu ucha, “Efesas ko pe Atemis gotri nuhi tombwa kipe naha!” ²⁹ O hinga keke ata omwesika naha o ko laka ki sukwandani ele himiyama hurahama au laka uchani ya wu sawenda. Wunu tinda ete wu saini hima waundau michi laka ki wu ini ya wu wau. Wu ikoni Gaiyas ga Arisutakas ga wu yelongoni wunu ga ya wu i. Fini Masetoniya pe hima, Pol ga funda fi ichi'uchandau. ³⁰ O hinga wu wowani Pol ele himiyama hurahama ga ri ikowani Jisas ni sirinandau hima le ya rini torosi. ³¹ Wondawani Esiya pe Pol nau le, gapiman hima

fwele, wunu okwe mwanji ya rini humbwe, apa o hima waundau michi laka ki ri raruno keke.

³² Ete wondawani ele wauro himiyama hurahama miyafa lei inaka ti walambe tumbwa ya i. Wondani hima fwele ata ba fweleki gindawani hima fwele ata ba fweleki ya ginda. Ete wondani himiyama hurahama miyafa ya wu hikisanda, hinde wowani do michi ki nu wauro. ³³ O sumbu hinga wu hambwakoni Juta hima kupu le Alekisanda ni wu epikinani nindo tiki ya rini wu rawaru. Wosiwani hima fwele ya rini sawe, “Mwanji mu ti ma sawe.” Wowani Alekisanda ele himiyama hurahama leni mwanji wasa ri sawe kinani tapa ri rasaini ya wunu yeti'ati. ³⁴ Wowani rini wu heini ya wu hambwa, rini Juta hima kupu fori. Ete wowani ata ti numbo funda laka wu gini ya wu sawe, “Efesas ko pe Atemis gotri nuhi tombwa kipe naha!” O hinga wu gi giwani huwe laka hinga ya ete i.

³⁵ Da hinga woni Efesas ko kipe chengi himiki kaindau hima ri tani ele himiyama hurahama ni sawewani wu gainasiwani ya ri sawe, “Kunu Efesas ko kipe hima, hinde na hima to Efesas ko pe Atemis apukolaka ga hewen ko ki sikaro humokuto hukwe ga Efesas ko kipe hima leto aulindau tini hambwanda nambwe. ³⁶ Hima fori o mwanji ni hinde apa yetupwa kumbwa. O hinga keke kunu ma ku gaina. Wosini kunu ki sumbu fo sukwawa apa ku amaha amaha kei. ³⁷ Woro dopi hima o kunjenga ku rataro. Woroti Atemis aka pe mwa'ambwe fwele hili fi ya nambwe. Fini himiyama hinga wosiro nui gotri ni saweholiya nambwe. ³⁸ Woroti Demitiriyas ga

ele rini ga tau funda randau hima lenga hima fonga mwanji wu bwa kinawa koti wono gisi ki gapiman apukolaka le o da. Mwanji ti wunu ga ma ku wonorukwe. ³⁹ E, kunu mwanji fwele ete dawa do ko pe hima funda waundano gisi naha kumbwa ma ku wonorukwe. ⁴⁰ Woroti nunu apa nomo ti nu rakoro, hinde wowani, nunjenga nika tinga au mu ti nu musuro ti keke. Woro o sumbu oti mwanji mu nambwe. Do kapwa gisi ki nu wauro ti nunu sili kinapo apa mwanji wasa hinde hinga nu bwakoro.” ⁴¹ Chengi himiki kaindau hima ori o hinga wunu sawesini ele himiyama hurahama ri sawewani ya wu ai i.

20

Pol Masetoniya mapwa tokwe ri isini Girik mapwa tokwe ri ai iro

¹ Ka ata hapa tinga wu gindaro ti, humbuwani Pol ele Jisas ni sirinandau hima rini tambwa wu ta kinani ya wunu ri ucha. Wosini kwambu ki wu eti kinani mwanji fwele ya wunu ri ha. Ete wosini wunu ri wese'asini Masetoniya mapwa tokwe ya ri i. ² Rini kale mapwa ki ri ichi'uchandani mwanji miyafu naha ele sembe ha himako ni sembe wuhi ti kwambu tiki wu eti kinani ya wunu ri bwanda. Wosini da hinga woni Girik mapwa tokwe ya ri raru. ³ Ete wosini nika namili Girik mapwa ki ya ri da. Da hinga woni sipi ti ri torosini Siriya mapwa tokwe ri ikoni Juta hima kupu le rini yeni dinga wosi kinani mwanji funda wu bwani wu mendiro tini ya ri mendi. O sumbu hinga keke Masetoniya mapwa tokwe ri ai

i kinani inaka rihi ti ya ai jameko. ⁴ Beriya ko pe hima fori hi ti Sopata rini Piras che, Tesalonaika ko pe hima pi fisi Arisutakas ga Sekandas ga, e, Depi ko pe hima fori Gaiyas, Timoti, Esiya nuwe mapwa pe hima fopi Tikikas ga Torofimas ga, ele hima wunu Pol ga funda wu ichi'uchandaro. ⁵ Woro wundo mwaseni wu ini Toroas ko tiki ya nunu wu ma'ainda. ⁶ Wondawani Juta hima kupu lei bereti hehenandau wo, yis, owe nambwe gisi laka ti isiwanimbwa da hinga woni nunu Filipai ko ki sipi ti ya nu rau. Wosiwani gisi ti tapa'angi hinga iwani Toroas ko ki nu raruni ya wunu nu hei. Wosini Toroas ko tiki gisi ti tapa'angi hatachi fisi ya nu da.

Toroas ko tiki Pol Yutikas ni ai rasairo

⁷ Himati gisi foki sunduya iwani nunu ele sembe ha himako lenga funda nu wausini Jisas a ni ya nu anda. Wondawani Pol ele himiyama hurahama ni mwanji ti ya ri bwanda. Hinde wowani, icheki ya ri ikonda. O hinga keke mwanji huwe ti ri bwa bwawani ete i ini nili wemi ya i. ⁸ Ka nu wausini nu daro aka tipa kau oti lamu miyafa naha daro. ⁹ Wondawani hima wapache fori, hi ti Yutikas, rindo winduwa tiki ya lilinda. Wondawani Pol mwanji ti ete bwandawani Yutikas miya tinga ya rini hipinda. Dani ini ri tukuyahikisakoni aka tipa namili ki kau ri lilinindaro ti ri lembaunani nuwe tokwe ya ri sika. Wowani ele hima raini rini rasaiwani mina, ri hahiro. ¹⁰ Ete wowani Pol ya rai. Ri raini ori hima wapache i tenge tiki ri opulisini tapa tiki rini torosini ya wunu sawe, “Kunu apa

apapana kei, himamwale rihi ti o da.” ¹¹ Wosini Pol ai rauni bereti lepikasini ya ri a. Ete wosini wunu ga mwanji huwe laka hinga ri bwandawani ya ete ini lindana. Lindanasiwani nurumbu Pol ya i. ¹² Wondawani ori hima wapache kipe ti wosisiwani ya rini wu ra'ai. Ete wowani sembe wuhi ti ya wu eripe.

Pol Toroas ko ki andosini Mailitas ko tokwe ri iro

¹³ Metengei naha Pol rinjenga mwanji ti ka hinga funda ri bwani ya ri mendi, rini apa nuwe numbo ti ri ini Asos ko tiki ri dano. O hinga keke nundo sipi tiki nu mwaseni nu ini Asos ko ti ya nu raru. Wosiwanumbwa Pol gumwa ki tani sipi tiki ya ri raukonda. ¹⁴ Dani ini Pol ri tani Asos ko tiki nu anaheini sipi tiki nu rauni Mitilini ko tokwe ya nu i. ¹⁵ Wosini Mitilini ko nu andosini o sipi kumbwa nu iwani numbo tiki sunduwani sipi tenge o ki nu tukuyandawani sipi oti ini Kaiyos ko ti takaindawani ya lindana. Wosiwani nurumbu ete nu ini Semos ko ti nu raruwani ya ai nunu sundu. Wosiwani ai lindanawani nu ai ini Mailitas ko ti ya nu raru. ¹⁶ Pol ri inaka ti Esiya mapwa ki gisi miyafu ri dano ti diyaha. O keke Efesas ko ri dikisini ri i kinani ya ri hambwanda. Hinde wowani, rini ri inaka ti ri ima'aini Jerusalem ko ti ri rarusiwambwa Pendikos gisi laka ti ta kinani.

Pol Efesas pe sios mekupu hima leni ri wese'aro

¹⁷ Wosini Mailitas ko tiki nu dani Pol Efesas pe sios mekupu hima le rini tambwa wu ta kinani

mwanji ti ri hambwewani ya i. ¹⁸ Wosiwani rini tambwa wu tani wu sirawani ya wunu ri sawe,

“Kunjenga ka ku hambwanda to, metengei naha a tani Esiya mapwa ki a sirasini kunu ga a dani a wosindaro sumbu ti. ¹⁹ Kunu ku hambwanda, Juta hima kupu le gisi gisi ai tau tini wu rakai kinani mwanji ti fundu wu bwani wu mendisini walambe sumbu wu wosindawani ani sembe amwaka tinga simiyanehei sumbu tinga nomo miyafu naha a randaro ti. Wondawani anjenga hi ahi ti a rakaisini Apukolaka hi tumbwa a rasaindaro. ²⁰ Wosini kunu okulano Gotri mwanji ti kunu a bwa kinani ani aki nambwe. E, fundu laka ku wauro michi ki, fundu fundu kui aka ki kunu ani ondiyakandiyandaro ti ku hambwandau. ²¹ Ani Juta hima kupu lenga Girik pe hima lenga au laka wunu a sawendaro ti, kapwa sumbu wuhi ti gumwa wu sisini sembe Gotri ni wu hasini Apukolaka Jisas numbwa wu sirina kinani. ²² Woroti apa ma ku mendi. Gotri Himamwale kipe to ani ondiyasiwani Jerusalem ya ani ikonda. Ani a hikisandau, bwele sumbu hinga fo Jerusalem ko tiki ani ki sirakondau. ²³ Gotri Himamwale kipe ti apa kwambu tiki ani sawendau ti ka hinga. Ele ko ele ko hinga tinda ani indani apa nomo miyafu a rakoni kalapus tiki a rarukonda.

²⁴ “Woroti ani ai himamwale tini ani enepesi kinani ani hambwa nambwe, mina. Ani ai inaka naha ti, Jisas Apukolaka ani haro do numbo ni ete a sirinandani Gotri ele hima keke woni wunu haro mwanji kipe ni bwano tau ahi tumbwa a randani tau jipe a humbu ki.

²⁵ “Woroti apa ma ku mendi, imbihumbwa kui nindo tiki ani ichi'uchandani Gotri kwambu ti a bwandaro. Woroti apa ani hambwandau, ichai kunu tinda miyaningisopo ahi ti hinde apa ai ku ani hei kumbwa. ²⁶ O keke apa do mwanji kunu a bwandau. E, hima fori kui nindo tiki himamwale ga rini humbuwa o sumbu hinga ti ani mina, rihi fo. ²⁷ Ani Gotri hambwandau ele sumbu hinga tinda ete kunu ni a bwa kinani ani aki nambwe. ²⁸ Woroti apa kunjenga ma ku aulindani Gotri dele ri fe che asa che le okwe ku aulinda. Hinde wowani, Gotri Himamwale kipe ti o tau ni ku ra kinani kunu esiro. O keke Gotri sios ti ma ku aulinda, hinde wowani, oti ri fi tiki wungwa ti ri jiro. ²⁹ Ani ani hambwandau, kunu ani andosini ani indawa ai gumwa tokwe kapwa asa fwele tani kui nindo tiki dasini apa Gotri fe che asa che leni walambe sumbu o wunu wosikonda. ³⁰ Wowa apa kunu fweleto Jisas ni sirinandau hima leni ai ra'ai kinani wu saini mwanji gambo fwele o sawekonda. ³¹ O keke kunu gisi gisi ku hambwafwa'aisini ya ma ku da. Woro kunu ka tini ma ku hambwa, asama namili laka ani kui inaka ni rasaini kunu okula kinani a diyaha nambwe niliki tapwaki kwambu tiki ete a randaro ti. Kunu ani ondiyakandiyandawani meri'uku ahi ti kunu keke ete sikandaro.

³² “Woroti apa Apukolaka ri mwanji tinga hima keke wo sumbu rihi ga tapa tenge rihi ki o kunu ani hasikonda. Ka mwanji to o ya kunu okulasikonda. Wosini ele himiyama hurahama Gotri rihi nasiro hima le wui nindo tiki ele mwa'ambwe kipe naha kuhi o ya kunu hakonda. ³³ Ani ya, nika'ari mwa'ambwe keke ani okoko-

nani hima forini a sili nambwe. ³⁴ Kunjenga ka sumbu ni ma ku hambwa, ani anjenga ai tapa ki tau a rani ani okulandani, ele heifundau hima ani ga dau le okwe wunu ani okulandaro. ³⁵ Dele ai tau hinga tinda kunu a mekusiro ti, kunu okwe o hingambwa kwambu tiki tau ma ku randani ele heifundau hima leni ku okulanda. Wosini nunu Apukolaka Jisas to sawero mwanji ni ma hambwawa nu hambwanda, ka hinga ri sawero ti, 'Hima fori mwa'ambwe ti hima forini hano ti, haro hima ori ri eripe'aripe sumbu ti o mwa'ambwe tororo hima ri eripe'aripe sumbu ni dikindau.' '

³⁶ Pol o mwanji hinga ri bwani ri humbusini tatumbu ti ri ombungwesini ele sios mekupu hima lenga tinda Gotri ni ya wu uchahambwanda. ³⁷ Da hinga woni ichaka miyafu naha wu ichakandani Pol ni wu toronambusini ya rini wu tumwatamwa'anda. ³⁸ Wosini tambwa Pol wunu sawero mwanji, "Apa ai miyaningisopo ti hinde ai ku ani hei kumbwa," o tini wu ai hambwawani sembe nomo omwesika naha ya wunu a. Wosini rini wu ra'aiwani sipi tiki ya ri i.

21

Pol sipi ki ri rauni ri litisiwani sipi Jerusalem mapwa ki rini ra'airo

¹ Wosiwani wunu nu hanja'aisini sipi ki nu rau nu litisiwani sipi ya i. Nu ini Kos ko ki ete ya nu raru. Wosini linnanawani Ros ko ki ya nu raru. Ros ko nu ai hanja'aisini Patara ko ki ya nu raru. ² Wosini sipi fo nu wakini nu heiwani Finisiya mapwa tokwe ikowani o sipi ki

nu rauni nu litisiwani sipi ya i. ³ Wosini dani ini Saipuras ko cheche nu heisini tapa usanji tokwe ya nu hanja'ai. Wosini nu ini Siriya mapwa laka ki nu raruni biya hinga nu ini sipi o Taiya ko ki ya yenjimbele. Wosiwani sipi o ko ki mwa'ambwe ya rawaka. ⁴ Wosiwani nu ini Jisas ni sirinandau hima ele ni nu wakini nu heisini o ko ki gisi tapa'angi hatachi fisi wunu ga ya nu da. Wondawani Gotri Himamwale kipe ti ele hima inaka wuhi rasaiwani Pol ni wu autangini ya wu sawe, Jerusalem apa ri i hinga. ⁵ Ete wowani do ko ki nu da ki nu hambwaro gisi nuhi ti ya humbu. Wosiwanumbwa do ko ya nu hanja'ai. Wowani Jisas ni sirinandau hima ele ga wui che humwe lenga ko laka hoko tokwe ya nunu wu rakaru. Wosini hapimwai o ki tatumbu ti nu ombungwesini Gotri ni ya nu uchahambwanda. ⁶ Wosinumbwa wunu ga nu anawese'asini sipi ki nu rauwani wunu ko wuhi tokwe ya wu ai i.

Sisariya ko ki Gotri mwanji bwarakarandau hima fori Akapas Pol ni mwanji ri bwaro

⁷ Sipi ki nu rau nu litisiwani Taiya ko hanja'aisini Tolemes ko ki ya iraru. Wosiwani sembe haro hima ele nu wese'asini wunu ga gisi funda ya nu da. ⁸ Dani ini lindanawani Tolemes ko nu hanja'aisini Sisariya ko ki ya nu raru. Wosini nu ini Gotri mwanji bwandau hima fori, Filip, ri aka ki nu raruni rini ga ya nu da. Rini okwe imbihumbwa Jerusalem sios sembe haro himako leto Jisas himache leni okula kinani wunu esisiro kale tapa'angi hatachi fisi hima fori. ⁹ Himiyama che rihi le opuri'opuri,

wunu hura li nambwe. Wunu Gotri mwanji wu bwarakarandau.

¹⁰ Sisariya ko o ki gisi fwelenga ya nu da. Wondawani Gotri mwanji bwarakarandau hima fori, hi rihi ti Akapas, Jutiya mapwa ri hanja'aisini Sisariya ko tokwe ya ri sika. ¹¹ Wosini nunu tambwa ri tani Pol leti ri torosini tapa rihi ga seke rihi ga rinjenga ya ri inji. Wosini ya ri sawe, "Gotri Himamwale kipe ete sawe, 'Jerusalem pe Juta hima kupu le yapai chele leti ni ka hinga wu injisini hima kupu ba fwelei tapa tenge tiki rini hano.'" ' "

¹² Ete wowani o mwanji nu mendisini nunu ga o ko kipe himako lenga Pol Jerusalem ko ki ino keke mwanji kwambu tiki ya rini nu sawenda.

¹³ Wowani Pol ga mwanji wasa ya ri sawe, "Hinde wowani ku ichakandani inaka ahi ti walambe ku wondau? Ani Jerusalem ko ki Apukolaka Jisas hi keke kupu tiki ani injino ti, e, ani hano ti okwe ani akinda nambwe ani otokunasindau." ¹⁴ O hinga ri sawesiwani ri inaka nu jameko ki ai nu hambwa nambwe. O hinga keke tambwa nu sawero mwanji hinga ti nu hanja'aisini ka hinga ya rini nu sawe, "Apukolaka ri okokona ti sa ri wosi."

Jerusalem ko ki Pol sios mekupu hima leni ri randau tau mwanji ti sawehambwaro

¹⁵ Gisi fwele isiwani mwa'ambwe le nu otokunasini Jerusalem ko tokwe ya nu i. ¹⁶ Wowani Sisariya ko ki dau Jisas ni sirinandau hima fwele okwe nunu ga ya wu i. Nu iwani Neson ri aka tokwe ya nunu wu ra'ai, rini Saipuras kipe hima, imbihumbwa sembe ri hasini Jisas ni ete

ri sirinandau. Ri okokona ti aka rihi tiki ete nu da ki. ¹⁷ Ete wosini Jerusalem ko ki nu rauwani sembe ha hima le nunu ra'ai ki ya wu eripe.

¹⁸ Wosini lindanawani Pol Jemis ni hei ki nunu ga ya ri i. Nu ini nu heiwani sios mekupu hima ele Jemis ga ya wu da. ¹⁹ Wowani Pol wunu wese'asini ele himiyama hurahama ba fwelei nindo tiki Gotri rini okulani randaro tau tini kipe naha ya wunu ri sawenda.

*Pol sios mekupu hima lei mwanji tini mendini
Gotri aka laka tokwe iro*

²⁰ Wowani ri mwanji ni wu mendisini Gotri hi tini ya wu rasainda. Wondani ya rini wu sawe, "Nui hipache Pol, mini mi hambwandau, Juta hima kupu miyafu naha sembe hahiro. Wosini ele sembe haro himako hinga tinda ete Moses kaisiro Gotri lo mwanji tini kwambu tiki ya wu sirinanda. ²¹ Wondawani hima fwele sumbu mihi tini wunu ni ka hinga ya wu sawe, Juta hima kupu leni ele hima ba fwelei nindo ki ete mi sawendau, 'Kunu Moses kairo Gotri lo mwanji tini ku sirina kei.' Mini ka hinga mi sawendau, 'Kunu kui che lei hima tape kupu ti apa ku kuto kei. Wosini imbihumbwa pe sumbu ti ma hanja'ai.' ²² Mini mi taro mwanji ti o ya wu mendikonda. Wowa apa hinde nu wono? ²³ Ma mendi, mwanji fo mini nu sawesiwa o hinga ma wosi. Nunu hima opuri'opuri o da, sumbu fo wu wosi kinani wunu Gotri ga mwanji funda wu bwani wu mendiro. ²⁴ Woroti mini ele hima Gotri aka laka ki ma ra'ai. Wosini ele hakindau sumbu ti wunu ga ma sirinani wo. Wosini hakindau sumbu keke ya ti ma wunu okulawa

mwa kopika wuhi sa wunu yeto. O hinga mi wowa ele hima sa wu hambwa, ka mwanji mini wu sawero ti nimba gambo. Ete wowa wunu wu hambwakonda, mini okwe Moses kaisiro Gotri lo mwanji tini mi sirinandau. ²⁵ E, ele sembe haro hima ba fwele wunu keke imbihumbwa funda nu bwani nu mendiro mwanji hinga ni chengi nu kaisini nu humbweni o wunu nu sawesinda. Woro wunu sa wu hambwanda, wunu apa ele hima gambolombo gotri ni haro angu'omwe wu a hinga, omwe fi ti okwe wu a hinga, hima le kupu ti omwe i kwele tiki injisiwani haro omwe le wu a hinga, e, hima i humwe ni wu sawe hinga.” ²⁶ Ete wowani o mwanji hinga ni ri mendisini, Pol ele hima opuri'opuri ni ri ra'aisini lindanawani wunu ga ele hakindau sumbu ni ya wu haki. O hinga wu wosini Gotri aka laka ki ri raruni puris hima leni ya ri sawe, hinde gisi ki apa wu hakino gisi wu humbusini Gotri ni wu hano omwe wuhi funda funda wu ratano.

Juta hima kupu le Gotri aka laka ki Pol ni wu toroningiro

²⁷ Dani ini hakino gisi tapa'angi hatachi fisi ikowani Esiya kipe Juta hima kupu le Pol ni wu heiواني Gotri aka laka ki ya kwai ri da. Wosini ele himiyama hurahama sembe tini ya wu rasai. Wokoni Pol ni ya wu toroningi. ²⁸ Wosini hapa tinga ka hinga ya wu ucha, “Kunu Isurel hima kupu, ma nunu okula. Doriha'a hima ele ko kipe hima ni ondiyakandiyandau ti, nui hima kupu ga Moses kaisiro Gotri lo mwanji ga do Gotri aka laka okwe rakai kinani ri wondau. Woro doha'a sumbu tombwa mina. Girik pe hima fwele ri

ratani do Gotri aka laka we ki ri rasirasini o aka kipe naha ni ri woyemuro okwe.”²⁹ Wunu o hinga wu sawero ti, injelebwa Efesas ko kipe Torofimas Pol ga Jerusalem ko ki kwai fi dawani wu heiro. O hinga keke ya wu hambwa, Pol o hima ni rani Gotri aka laka we ki rini rakaruro.

³⁰ Ete wowani o mwanji hinga ni wu mendikoni Jerusalem ko kipe himiyama hurahama le wu apapanani wu tani ya wu wau. Wosini Pol ni wu toroni Gotri aka laka hoko tokwe wu longoni ya rini wu rasira. Wosini metengei Gotri aka laka duwa ti ya wu dimi.

Rom pe au anaye hima wui apukolaka Pol ni ri ra'airo

³¹ Wosini Pol ni ya wu yenda. Wondawani o mwanji to au anaye hima wui apukolaka tambwa ini ya raru. Raruni ya sawe, “Jerusalem hima le nimba wu apapanani hima foni wu yenda.”

³² O hinga wowani metengei ba ri ini au anaye hima fwelenga wunu aulindau hima fwelenga ri ra ra wunu tambwa namani ya wu rai. Wowani au anaye hima wui apukolaka ga ele ri au anaye hima lenga wu heikoni Pol ni ai wu ye nambwe ya rini wu hanja'ai. ³³ Wosiwani au anaye hima wui apukolaka takai tani Pol ni ri torosini ele au anaye hima leni ya ri sawe, “Kari namo? Bwele sumbu hinga ni ri woro?” ³⁴ Wondawani himiyama hurahama miyafu naha o ki wu dani fwele ata ba fweleki gindawani fwele ata ba fweleki ya wu ginda. Ele ata hinga wu gindawani wasamba miyafu naha ti ete sukwandawani o au anaye hima wui apukolaka mwanji mu ti hinde hinga apa ri mendino. O hinga keke Pol ni au

anaye hima lei aka tiki rakaru kinani ya ri sawe. ³⁵ Wowani Pol lata huwe laka tiki eti eti aka tokwe ri raundawani himiyama hurahama le rini ye kinani au anaye hima leni ya wu ginanda. Ete wokondawani au anaye hima le rini kichani ya rini wu rakau. ³⁶ Wondawani ele himiyama hurahama miyafu naha wunu sirinandani au laka ya wu uchanda, “Ma rini yewa sa ha!”

Pol sembe ri haro sumbu mu tini Juta hima kupu leni ri sawero

³⁷ Wondawani ele au anaye hima Pol ni ra ra wui aka we tokwe rakarukowani Pol au anaye hima lei apukolaka ni Girik mwanji ki ya ri sawe, “Mwanji fo mini a saweno'o?” Ete wani au anaye hima lei apukolaka ori ya rini sawe, “Wo mini Girik mwanji mi hambwandau. ³⁸ Ani ete ani hambwaro, oti mini Isip pe hima po, imbi-humbwa hinga gapiman ga au ti ku anayesini 4,000 hima gipi au naha tinga ku torosini wunu mi ra ra mi ini hima da nambwe nuwe tiki mi akini mi iro. Woro hima mwe mindo'o, mina?” ³⁹ Ete wowani Pol ga ya ai sawe, “Ani Juta hima kupu fo. Ai ko ti Tasas, Silisiya mapwa ki dau. Ko ahi hi chele. Woroti ma fiya ani ohounawa ele bai himiyama hurahama ni mwanji wunu a sawe.” ⁴⁰ Ete wowani ori au anaye hima lei apukolaka ya ri ohouna. Wowani Pol aka lata ki kau ri etisini tapa rihi ti ri rasaisini ele himiyama hurahama ni ya ri yeti'ati. Wowani wunu tinda ete takisopo wuhi ti wu dimiwani Pol mwanji ti Hipuru mwanji tiki ka hinga ya wunu ri sawe:

22

¹ “Ai hiparakambwe lenga ai yapai hima ga, ma ku mendi. Ani ga mwanji wasa foti ya kunu a sawekonda.” ² Pol Hipuru mwanji ki ri bwan-dawani wunu mwanjiche fo wu bwa nambwe nimba wu gainasini ya wu da. Wondawani Pol ya ri sawe,

³ “Ani Juta hima kupu fo, ai nuwai Tasas ko Silisiya mapwa ki ani rasiwani doha'a ko laka ki a sairo. Wosiwani Gameliyel to ani ondiyakandiyaro. Wowani nui atei hima i sumbu ti tinda ani hambwasindau. Wosiwani ani apa do ku sirinandau hingambwa Gotri ni kwambu tiki a sirinandaro. ⁴ Wondani ani do apa a sirinandau numbo hinga ni sirinandaro hima leni walambe sumbu wunu a wosindawani fwele o keke handaro. Wosini fwele seni tiki wunu ani injisini kalapus tokwe wunu a ra'aindaro. ⁵ Doha'a mwanji puris hima apukolaka ga kanisol mekupu hima lenga apa o kunu sawewa ku mendikonda. Chengi foti Damasukas ki dau hiparakambwe leni wu kaisini wu ani hasiwani kalapus tiki wunu ani owe ki ya a rai, wosini Jerusalem wunu a ratawa wui sembe ha sumbu ti keke amwaka ti wu mendi ki.

Pol sembe haro sumbu tini wunu ri sawero

⁶ “Wosiwani ani indawani nika ti gondi naha indawani Damasukas ko ti ya a takai. Ete wowani metengei ete hewen kipe hi hinga okundau ti lepakinani miyaningisopo ahi tiki ya oku. ⁷ Ete wowani nuwe tiki a raini a yo'osikitasini a tukuyandani a mendiwani tumwa foti ya ani sawe, ‘Sol, Sol, hinde wani walambe sumbu mi

ani wosindau?’ ⁸ Ete wowani ani ga mwanji wasa ya rini a sawe, ‘Apukolaka mini namo?’ Ete wowani rini ga ya ai ani sawe, ‘Ani Nasaret pe Jisas, walambe sumbu ete mi ani wosindau.’ ⁹ Ani ga iro hima le hi tumbwa okuro tini wu heiro. Woroti, ori hima ani sawero mwanji ti wu hambwa nambwe.

¹⁰ “Wowani ani ga mwanji wasa ya a sawe, ‘Apukolaka, hinde hinga apa a wosino?’ Ete wowani Apukolaka ya ri ani sawe, ‘Ma saini Damasukas ko tokwe ya ma i. Wosiwa o ko ki mi rano tau ti mini ani ondiyaro ti hima fori o mini sawekawekonda.’ ¹¹ Hi mwe ti nika tito sukwandau hinga. Wosiwani ani hei ki heifuro. Wowani ani ga iro hima leto tapa tiki wu ani toro toro nu ini Damasukas ko ti ya nu raru.

¹² “Woro hima fori o ko ki ya da, hi rihi ti Ananaiyas. Rini Gotri ni akindani Moses kaisiro Gotri lo mwanji ni hambwandau hima naha. Damasukas ko tiki dau hima le ete rini sawendau, ori hima kipe naha. ¹³ Rindo ri tani ai mu tiki ri etisini ya ri ani sawe, ‘Ai hipache ri Sol, miya mihi ti kipe sa mini wosi.’ Ete wowani metengei ba ete miya ahi ti kipe wosiwani ya rini ani hei. ¹⁴ Wowani ya ri ani sawe, ‘Nui atei hima i Gotri rinjenga mini ondiyasini ri inaka ti mini ri mekusiwani ka hima kipe naha ni mi heini ri takisopo ki tandau mwanji ti mi mendiro. ¹⁵ O keke apa mi heiro sumbu ga mi mendiro mwanji ga rini keke ele hima hinga tinda ete wunu ni mi bwani mi indano. ¹⁶ Bwele keke ete mi nikisindau? Ma saini hi rihi tini uchani uku ti mi yawa fi rihi ki kapwa sumbu mihi ti sa ri rani

rumbwe.’

Gotri Pol ni hima kupu ba fwele keke rini humbwewani ri iro

¹⁷ “Ete wosiwani da hinga woni a saini Jerusalem ko tokwe ani ai raisini Gotri aka laka ki a raruni Gotri ni ani uchahambwandani tukuyaneheindau hinga ¹⁸ Apukolaka ni amwei ya rini ani hei. Wowani ka hinga ya ri ani sawe, ‘Ma huwainani Jerusalem andosini i. E, doha'a ki ete mi dani ai mwanji ti mi bwawa wunu hinde apa mini mendi kumbwa.’ ¹⁹ Wowani ani ga ya rini a sawe, ‘Apukolaka, wunu wu hambwandau, imbihumbwa ele lotu wondau aka hinga ani ichi'uchani mini ni sembe haro hima leni wunu a tanambwandani kalapus tiki wunu ani owendaro ti. ²⁰ Imbihumbwa mi mwanji bwandaro hima kari, Sitifen, ni wu yen i wu siro gisi tiki ani okwe o kumbwa ani enindani ohounawani rini wu yero. Wu yendawani ani wui nika'ari mwa'ambwe tini ani aulindaro.’ ²¹ O hinga a bwawani ya ri ani sawe, ‘Ya ma i. Apa mini a humbwewa ele biya hima kupu ba fweleni mi okula ki numbo sumbwe ki o mi ikonda.” ’

Rom pe au anaye hima lei apukolaka Pol ni enepero

²² Ete wowani Juta hima kupu le Pol ri mwanji tini wu mendiwani ini ka mwanji tipa hinga ki ambwewani ata ti au laka wu gini ya wu sawe, “Ete na hima miya hinga ti do nuwe ki hinde ri da kumbwa. Ma rini yen i si!” ²³ Wokoni ata ti wu gi'i gitandau tinga tapa tiki wu torosiro nika'ari le wu humbwendani hapi ti wu tapuni ya wu rawaunda. ²⁴ Ete wowani au anaye hima

lei apukolaka sawewani Pol ni wu ra ra ele au anaye hima lei aka we tokwe ya rini wu rakaru. Wosini ele ri au anaye hima leni ya ri sawe, “Ma rini ku tanambwawa mwanji mu ti sa ri sawe.” Rini norukweni ri hambwa ki, hinde wowani kale hima ata wu gindani Pol ni kale sumbu hinga wu wosindau.

²⁵ Ete wowani leti tiki Pol ni wu injisiwani 100 au anaye hima leni aulindau hima rito Pol ni takaisini ya ri eti. Wowani Pol ka hinga ya rini sawe, “Gapiman lo mwanji ti Rom pe hima forini o sumbu hinga ni wosi kinani sawero'o? Ani Rom pe hima hinga a dau. Ai mwanji ku mendi nambwe nindumwasari ya ku ani tanambwandakonda. Woro, o sumbu hinga kipe'e?”

²⁶ Wowani au anaye hima laka ori o mwanji hinga ri mendifuni ri ini au anaye hima lei apukolaka ni ya ri sawe, “Hinde hinga rini mi wosikondau? Kari hima rini Rom pe hima hinga wa'airo to sa.” ²⁷ Ete wowani au anaye hima lei apukolaka ori Pol tambwa ri tani ya rini sawe, “Mini Rom pe hima hinga mi wa'airo'o?” Ete wowani Pol ga ya rini ai sawe, “Ei, oto.”

²⁸ Wowani au anaye hima lei apukolaka ya rini sawe, “Ani Rom pe hima hinga a wa'airo ti, ya miyafa a humbwero.” O hinga ri bwawani Pol ga ya rini sawe, “Ani mina. Ani ai nuwai to ani raro gisi ki ete ta tani apa okwe ani Rom pe hima.” ²⁹ Ete wowani ele rini tanambwasini rini wu silikoro hima le wu hambwafuni metengei ya wu ai lembeni. Ete wowani au anaye hima lei apukolaka, Pol rinjenga Rom pe hima ri nawani seni tiki rini injiro ti keke rini okwe ya ri ai aki.

³⁰ Wosini au anaye hima le wui apukolaka ori ya ri hambwanda, Pol bwele sumbu ni Juta hima kupu leni ri wosiwani rini wu kotimwondau. Wosiwani lindanawani o mwanji mu tini ri hambwa kinani Pol ni injisiro seni ti ya rini wu hungo. Wosini ele puris hima i apukolaka ga kanisol hima lenga mwanji ti wunu humbwewani ya i. Wosiwani wu tani wu wausiwani rini Pol ni ri ra ra rini rakaruni wui miyaningisopo ki ya rini esi.

23

Pol Juta hima kupu lei kanisol leni mwanji bwaro

¹ Wosiwani Pol miya kwambu tiki kanisol hima leni hei hei ya ri sawe, “Ai apwai hima, ani Gotri miyaningisopo ki ani ichi'uchandau. Ani ichi'uchandau ti sembe ahi ti ani hambwawani kipe naha tumbwa ete ta tani apa ya ete da. Ani kapwa sumbu fo a wosi nambwe.” ² O hinga ri sawewani puris hima le wui apukolaka, Ananaiyas, ele rini takaini enindau hima leni takisopo tokwe rini ye kinani ya ri sawe. ³ Wowani Pol ya rini sawe, “Mini ini kapwa, peni wamwa ti hoko tokwembwa hindisindau hinga. Gotri o mini yekonda. Mini Gotri lo mwanji ni mi wakini mi ani kotimwo kinani aha'a ki mi linindau. Woro, minjenga Gotri lo mwanji ti o mi yetupwasinda. Hinde wowani nindumwasari wu ani ye kinani mi sawero?”

⁴ Wowani ele rini takaisini enindau hima le ya rini sawe, “Mini puris hima i apukolaka dori ni kapwa mwanji ti mi bwandau.”

⁵ Wowani Pol ga ya ai wunu sawe, “Ai apwai hima, ani puris hima i apukolaka hinga rini ani hambwa nambwe. Ani hambwapo o hinga hinde rini a sawekoro ambwa. Gotri chengi ki mwe naha ka hinga sawesinda, ‘Mini ele mi hi'ucha hima laka leni kapwa mwanji bwa kei.’ O mwanji ani hambwanda.”

⁶ Wosinumbwa Pol ya ri hambwa, kale kanisol hima wunu fwele Satiyusi hima, fwele Farisi hima. Wosini kanisol hima leni ka hinga uchani ya ri sawe, “Ai apwai hima, ani Farisi hima, ai yapai okwe Farisi hima. Ani okwe haro hima ele ichai ai wu saino tini sembe ani hasindau. Wosini ani o mwanji ni a bwandau. Woro o mwanji mu keke apa ka wu ani kotimwonda.”

⁷ O mwanji hinga ri bwasiwani anangiya omwesika ti Satiyusi hima lenga Farisi hima lenga o wui nindo tiki ya sukwa. Wokoni wu wausini mwanji wu anambwandaro ti ya ete wu huwa. ⁸ Satiyusi hima le ete wu hambwandaro, hima matimat ki hinde ai sai kumbwa, ensel nambwe, himamwale nambwe. Wondawani Farisi hima le ele sumbu ni sembe apumbwa apu wu handaro. ⁹ Wondani ata laka wu gindani gamwe tinga hapa ga ya wu ginda. Wondawani Farisi hima fwele Gotri lo mwanji hambwandau hima leto wu sai wu etisini hapa tinga ka hinga ya wu sawe, “O bai hima nu heiwani sumbu ba fo rini ki da nambwe. Nu hambwawani himamwale foto'o ensel foto mwanji ti rini ga fi bwaro.”

¹⁰ Ete wowani anangiya omwesika naha ki sukwandawani au anaye hima wui apukolaka ya aki, foki ele hima nerimbe fisi wu etisini Pol ni

tipa tipa wu toroni rini lekutowa ri hano ti keke. O hinga keke au anaye hima leni mwanji ya ri sawe, wowa wu ini Pol ni wu rani ele nerimbe fisi hima lei nindo ki wu toroni hoko tokwe rini wu rasirani au anaye hima lei aka tokwe rini ra'ai ki.

¹¹ Wosiwani o niliki kumbwa Apukolaka Pol mu tiki etisini ya rini sawe, “Mini kwambu tiki ma eti. Mini apa aki kei. Mini ai mwanji ti Jerusalem ko ki kwambu tiki mi bwaro hingambwa Rom ko ti okwe o hingambwa ma bwa.” Apukolaka o hinga ya rini sawe.

Juta hima kupu le Pol ni wu ye kinani mwanji funda wu bwani mendi

¹² Lindanawani Juta hima kupu le wu wausini mwanji funda wu bwani wu mendisini ya wu sawe, “Mwe naha kari kau Pol nu yewa ha sindau. E, rini nu ye nambwe nawa apa ahirahi ga uku sumbwe ga nu a hinga.” ¹³ Ele hima mwe naha kari kau wu nani mwanji funda wu bwani wu mendi hima le wu gendiwani 40 ni dikiro. ¹⁴ Ete wosini puris himako wui apukolaka lenga mekupu hima lenga wunu tambwa wu ini ya wu sawe, “Nunu mwanji kwambu foti ka hinga funda nu bwani nu mendisinda, mwe naha kari kau apa ahirahiche fo nu a hinga, ete nu dani Pol nu yewa hawambwa. ¹⁵ Woro kunjenga ele kanisol hima ga mwanji ti au anaye hima le wui apukolaka ni ma ku humbwewa Pol nunu tambwa sa rasika. Mwanji ti ka hinga gamboni ma ku humbwe, nunu Pol ni nu siliwa mwanji mu ti ri bwawa nu mendi ki. Nunu nu otokunasinda, ri tani kunu ki ete ri i nambwe dawa numbo alase ki rini nu yewa ri hano.”

¹⁶ Ete wowani Pol ruwache to ya ri mendi, wu tani numbo ki wu litisini Pol wu yewa ri hano tini. Ete wosini ri ini au anaye himako i aka ki ri ini ri raruni Pol ni ya ri sawe. ¹⁷ Wowani Pol 100 au anaye hima leni aulindau hima forini ri uchani ya ri sawe, “Dori hima wapache au anaye himako i apukolaka tambwa ma rini ra'ai. Rini mwanji fo rini sawe ki.” ¹⁸ Ete wowani 100 au anaye hima leni aulindau hima ori rini ra ra ri apukolaka tambwa rini ra'aisini ya rini sawe, “Kalapus ki dau hima ri, Pol, ani uchasini ete ri ani sawe, dori hima wapache mini tambwa a ratawa mwanji fo mini ga ri bwa ki.”

¹⁹ Wowani au anaye hima wui apukolaka tapa ki rini toroni biya hinga ya rini ra'ai. Wosini fini bati fi dani ya rini sili, “Bwele mwanji ni mi ani sawe ki?” ²⁰ Ete wowani hima wapache ori ya sawe, “Juta hima kupu le mwanji ka hinga funda wu bwani wu mendiro, icheki mwanji mini wu humbwewa Pol mi ra ra kanisol hima le tambwa mi rasika ki. Woro o nimba wu gamboni o mwanji mu numbwa ai rini wu sili kinani o sumbu hinga wu wosikonda. ²¹ Woroti wui mwanji ti apa mendi kei. Wu gendiwani 40 ni dikiro hima le mwe naha kari kau wu nasini ahirahi ti, e, uku sumbwe ti funda wu hakisindau, waya Pol wu yewa hawambwa. Woro ele himako to tani numbo ki ele wu dakonda. Wunu wu otokunasini wui mwanji ohouna kinani wu nikisindau.” ²² O hinga fi kwasini au anaye hima wui apukolaka rini humbwewani ya ri i. Ri ikowani mwanji kwambu ki ka hinga ya rini sawe, “Apa mi ini hima forini do mi tani mi ani

sawero mwanji ti apa sawe kei.”

Au anaye hima wui apukolaka Pol ni gapiman apukolaka Filikis tambwa ri humbwero

²³ Wosini au anaye hima wui apukolaka ri tako tokwe dau 100 au anaye hima leni aulindau hima fisi pini ri uchani ya ri sawe, “Kini au anaye hima le ki rawa 200 hima cherimbe ga gipi ga sa torowa, 70 hima hosi ki sa iwa, e, 200 hima rambu sa toro. Kini ele hima ma wunu ki otokunasini 9 kilok niliki hinga ma ku i. ²⁴ Wosini Pol litino hosi fo okwe ma ki otokunasi. Wosini gapiman apukolaka Filikis tambwa kipe tumbwa ma rini ku ra'ai.” ²⁵ Ete wosini au anaye hima lei wui apukolaka chengi fo ka hinga ya ri kai:

²⁶ “Se'le ani Kolotiyas Lisiyas to do chengi gapiman apukolaka, Filikis, mini ni a kaindau.

²⁷ A mendiwani Juta hima kupu le Pol ni wu toroningini wu yeni sikoro. Woro a mendiwo, rini Rom pe hima. O keke ani ga ele au anaye hima lenga nu ini ele hima wui tapa tenge tiki rini nu rataro. ²⁸ Wosini ani rini wu kotimwondau mwanji mu mwe tini a mendi kinani dori hima ni wui kanisol hima le tambwa ya rini a rakai.

²⁹ Wosini wunu a siliwani wu ani sawero ti, wui Gotri sumbu keke rini wu kotimwondau. Woro o bomo hinga keke apa hinde rini nu yeni si kumbwa, e, kalapus hinde rini nu wo kumbwa.

³⁰ Wosiwani mwanji apa chumbwa ani ki tani sukwaro ti, wundo mwanji fo yanini ori hima ni ye ki funda wu bwani wu mendiwo. O sumbu hinga keke rini a humbwewani mini tambwa ori inda. Wosini ele rini kotimwondau hima le okwe a sawehambwawani ele ikonda. Wosiwa mi mu

naha ki mwanji mu mwe ti sa wu bwawa o rini kotimwokoro mwanji mwe ti ma mendi.” Chengi ti o hinga ya ri kai.

³¹ Wosiwani o ri mwanji wu mendini au anaye hima le niliki wu ini Andipatiris ko ki ya rini wu rakaru. ³² Wosini lindanawani ele au anaye hima fwele wui ko tokwe ya ai wu i. Wondawani ele hosi tenge ki indau au anaye hima lembwa Pol ni wu ra'aini ³³ Sisariya ko ki ya wu raru. Wosini chengi oti gapiman apukolaka ni wu hasini Pol okwe wu ra'aini ri miyaningisopo ki ya rini wu esi. ³⁴ Wowani gapiman apukolaka chengi oti ri hambwasini Pol ni ya ri sili, “Mini so mapwa kipe?” Wowani Pol ga ya ai sawe, “Ani Silisiya mapwa pe hima.” ³⁵ Ete wowani ya ri sawe, “Ele mini kotimwondau hima le tawambwa kui mwanji ti a mendino.” Wosini ya ri ai sawe, “Pol ni Herot kiro aka ki ma rini rawarusi.”

24

Juta hima kupu lei mekupu le Pol ni kotimworo

¹ Dani ini gisi tapa'angi hinga iwani puris hima i apukolaka Ananaiyas ga mekupu hima fwelenga wui wa ki etisini mwanji bwano hima ri Tetalas ga ya wu sika. Wosini Pol ni wu kotimwono mwanji ti gapiman hima laka ni wu sawe ki. ² Wosiwani gapiman hima laka Pol ni ri uchawani ya ri ta. Wosiwani Tetalas rini kotimwondau mwanji mu ti ka hinga ya ri sawe, “Apukolaka Filikis, mini kipe naha nunu mi aulindawani au anaye sumbu fo sukwanda nambwe kipe tumbwa nu dau. Mini sumbu kipe naha nunu mi wosiwani apa ele ko ele ko nuhi

kipe naha sukwani ya inda. ³ Ete wosiwani nui sembe ti kipe naha iwani mini ni nu wese'andau.

⁴ “Ani apa mini a torosini mwanji huwe laka mini a sawe hinga. Mwanji faiche nuhi ti a sawekondau ti nunu keke mi woni ma mendi.

⁵ Nunu dori hima nu heiwani sembe enge rasaindau bomo miyafo naha ri rasukwandau. Rindombwa dele nuwe laka ki dau Juta hima kupu le wui nindo tiki mwanji mu ti ri musundani sembe wuhi ti ri rasainda. Wosini rindo hima laka hinga nunu ri huwasini wunu Nasaret pe hima ri, Jisas, ri hima kupu wu nandau.

⁶ Rini Gotri aka laka ni woyemukowani rini nu toroningiro. [Wosini nui Gotri lo mwanji ni nu sirinani rini nu kotimwondaro. ⁷ Wondawani au anaye hima lei apukolaka Lisiyas to ri tani kwambu tiki nui tapa tenge ki daro hima dori ni nunu ri leningini ya rini ra'ai. ⁸ Wosini ka hinga ya nunu ri sawe, Pol rini ni nu kotimwo kinawa mini tambwa nu tani mi miyaningisopo ki nu etino.] O keke nu taro. Woroti minjenga apa ori hima ni ma silineheiwa rini nu kotimwondau mwanji mu mwe ti ri takisopo ki sa mini sawewa ma mendi. Wowa mi hambwa ki, hinde wowani rini nu kotimwondau.” Tetalas o hinga ya ri sawe.

⁹ Wosiwani Juta hima kupu le okwe rini ni wu okulani mwanji ti ya wu sawe, “Dele mini ri sawero mwanji ti tinda ete mwe naha tumbwa.”

Pol Filikis ni mwanji ti ri sawero

¹⁰ O hinga wu bwasiwani gapiman hima laka ri mwa ti Pol ni ri yenduwekinawani Pol ga mwanji wasa ti ka hinga ya ri sawe, “Ani ani hambwandau, asama miyafo dele hima ni koti

torondau hima hinga mi dau. O keke mwanji wasa ti mini a sawekoni ai sembe ti ani eripendau. ¹¹ Apa wunu mi siliwa ka mwanji hinga ni o mi mendikonda. Ani Jerusalem ko ki a lotu wo ki a rarusiwani gisi ti tapa'angi tapa'angi hatachi fisi ya i. ¹² Wosini Jerusalem ko ki a dawani Juta hima kupu le wu ani heiwani hima foringa mwanji ti au hinga Gotri aka laka ki si anambwa nambwe. Ani ele himiyama hurahama ga lotu wo aka foriki nu wau nambwe. E, ko laka foki nu wau nambwe, mina. Wunu okwe o hingambwa wu hambwandau. ¹³ O keke apa do wu ani kotimwondau mwanji ti mwanji mu mwe naha fo wu bwawa apa mi mendini mwe naha hinde mi na kumbwa.

¹⁴ “Woroti ani ka mwanji forini mini a sawekonda. Nunu Jisas hima kupu le nu huwaro bomo ti ka bai wunjenga wu sawenda to, oti mwe naha a sirinandau. Ka numbo ni a sirinandau ti, nui atei hima i Gotri numbwa a lotu wondau. Ani ka Moses kaisiro Gotri lo mwanji ti, e, kale Gotri mwanji bwarakarandaro hima le kaisiro chengi ti tinda ete mwe naha sembe ani hasindau. ¹⁵ Ani sembe ani hasini haro hima le, kapwa hima lenga hima kipe lenga, Gotri wunu ai rasaino tini a nikisindau. Woro kale bai hima okwe sembe o hingambwa wu hasini wu nikisinda. ¹⁶ O keke ele gisi hinga inaka ahi ti sumbu kipe tumbwa ani hambwa kinani Gotri miyaningisopo ga ele hima i miyaningisopo ti okwe kapwa sumbu nambwe a da ki tau kwambu a randau.

¹⁷ “Ani asama fwele ele ko ba fweleki a daro. Wosinumbwa dani ini ai hima kupu le tambwa ani ai taro, ya mwa'ambwe ti ele heifundau hima

leni ani okulandani Gotri ni angu'omwe fwele ani ha kinani. ¹⁸ O sumbu hinga a wosindani Gotri aka laka we tiki ele hakindau sumbu ni a woni a humbusiwani wu ani heiro. Woroti hima miyafu ani ga da nambwe. Wondawani hima fwele girupunda nambwe wu daro. ¹⁹ Wondawani Esiya pe Juta hima kupu leto tani ya wu ani toroningi. Woroti ele hima ani ga mwanji fo wu bwa kinawa sa wu tani mi mwakambe tiki etisini sa wu ani kotimwo. ²⁰ E, minambwe nawa dele hima ya sa mini sawe, kanisol hima lei mwakambe tiki ani etiro gisi ki bwele kapwa sumbu ni a wowani wu ani heiro. ²¹ Ani hambwawani mwanji bomo funda naha, imbihumbwa wui nindo tiki ani etisini ani uchani ka hinga a sawero, Gotri ni sembe ani hasindau, haro hima le ai saino. Woro o sumbu hinga keke kui mwakambe ki do ya wu ani kotimwonda.” Pol o hinga ya sawe.

²² Wowani Filikis Jisas numbo tini kipe ri hambwasindau ki Juta hima kupu le rini wu kotimwono gisi anandi ri ai owesini ya ri sawe, “Waya, au anaye hima lei apukolaka, Lisiyas sikawambwa do kui mwanji a wonorukweno.” ²³ Wosini 100 au anaye hima leni aulindau hima rini ya ri sawe, Pol ni kalapus tiki ri owe kinani. Wosini ya ri ai sawe, “Apa kalapus ki tau kwambu rini ha kei. E, ri nau le mwa'ambwe rini ha kinawa minambwe na kei.”

Filikis Pol ni asama fisi kalapus woro

²⁴ Gisi fwele iwani Filikis ri humwe Durusila ga ya fi ta. Durusila tini Juta hima kupu fo. Wosini Filikis Pol ni ya ri ucha, mwanji rihi fwele ri

mendi kinani. Ete wowani Pol Jisas ni sembe hano mwanji ti ya rini sawe, wowa rini okwe sembe ti ri ha ki. ²⁵ Pol mwanji kipe tumbwa bomo namili rini sawero, bomo foti sumbu kipe wosindau, foti rinjenga ri hima tape ri aulindau sumbu ti, foti ichai Gotri nunu kotimwono ti. Pol o hinga ri sawesiwani Filikis ri akini ya ri sawe, “Mini ya ma i. E, gisi fo nimba a dawa ai mini ani uchano.” ²⁶ Filikis ya mwa'ambwe fo rini ha kinani ri nikisindaro. O hinga keke gisi miyafu Pol ni ri uchawani tani rini ga mwanji ete fi bwandaro.

²⁷ Dani ini asama fisi isiwani Posiyas Fesitas, Filikis tau wa ti ya ri ai eti. Ete wowani Juta hima kupu le wu eripe kinani Pol ni kalapus aka we tiki ri andosiwani kwai ya ete da.

25

Pol Sisa ni ri ucharo, ri mwanji mendi kinani

¹ Fesitas ri tani gapiman tau ya ri ai rasai. Ete wosini gisi namili ri dasinimbwa Sisariya ri andosini Jerusalem ko tokwe ya ri i. ² Ete wowani puris hima i apukolaka lenga Juta hima kupu lei hima laka lenga rini tambwa wu ini Pol ni mwanji kwambu tiki ka hinga ya wu bwanda, ³ “Mini ma nunu okulani dori hima humbwewa Jerusalem ko tokwe sa ri ta.” Woroti nimba wu gambondaro, numbo tiki wu wanisini Pol ni wu yeni dinga ti wu wosi kinani. ⁴ Ete wowani Fesitas ga mwanji wasa ya ai wunu ri sawe, “Pol kalapus tiki Sisariya mapwa tokwe dau, gamindache naha gisi faiche iwa Sisariya mapwa tokwe ya ani ai ikonda. ⁵ Woro o hinga ti nawa ele kui

mekupu hima sa wu tawa ani ga funda nu rai. E, ori hima kapwa sumbu fo rini ki dawa, sa rini wu kotimwo.”

⁶ Fesitas wunu ga dawani gisi ti tapa'angi ini hatachi namili iwani'i gisi ti tapa'angi tapa'angi iwani Sisariya ko tokwe ya ri ai ri rai. Wosini lindanawani koti torondau aka tiki ri litisini Pol ni wu rata kinani ya wunu ri ucha. ⁷ Ete wowani ri tasiwani Juta hima kupu le Jerusalem ko ti wu andosini sikaro hima leto rini ni wu haweini wu etisini nomo ri rano mwanji fwele ya rini wu bwanda. Woro ele mwanji wu bwaro ti mwanji mu nambwe. ⁸ Wosiwani Pol ga mwanji wasa ti ka hinga ya ri sawe, “Ani kapwa sumbu foti a wosi nambwe, Juta hima kupu lei Gotri lo mwanji ti walambe a wosi nambwe, Gotri aka laka ki kapwa sumbu foti a wosi nambwe. E, Rom pe king apukolaka Sisa owero lo mwanji foti a yetupwa nambwe, minambwe naha.”

⁹ Wosiwani Fesitas to Juta hima kupu lei sembe tini ri yewa wu eripe kinani Pol ni ka hinga ya ri sawe, “Mini hinde, Jerusalem ko tokwe mi ino'o? O hinga ti nawa Jerusalem ko ki pwe mi mwanji ti a bwe mendi.”

¹⁰ Ete wowani Pol ga ya sawe, “Doha'a aka apa do ani enindau ti, Sisa to koti mendindau aka. Do aka kumbwa apa koti ahi ti ku mendino. Mini mi hambwasindau, ani Juta hima kupu leni kapwa sumbu fori a wosi nambwe. ¹¹ Woroti kapwa sumbu keke, hima yeni sindau o kapwa sumbu hinga a wosipo wu ani yeni sino ti kipe. Woro dele mwanji wu ani kotimwondau ti mwanji mu norukweni wu bwa nambwe ti nawa apa

hima forito wui tapa tenge ki hinde ri ani ha kumbwa. Ani Rom pe king apukolaka Sisa ni ani uchawambwa koti ahi ti ri mendino.” ¹² O hinga ri bwawani rini heifuni Fesitas ri kanisol hima ga ri kwasini ya ri sawe, “Mini Sisa ni mi ucharo. O hinga ti nawa Sisa tambwa ya ma i. Wowa koti mihi sa toro.”

Fesitas Pol mwanji ni Akiripa ni siliro

¹³ Gisi fwele isiwani king apukolaka, Akiripa, ri humwe Benaisi ga Fesitas ni fi wese'a kinani Sisariya ko ki ya fi ta. ¹⁴ Wosini Sisariya ko o ki gisi miyafu ya fi da. Wondawani Fesitas Pol mwanji tini king apukolaka ni ya ri sawehambwa. Wosini ya ri sawe, “Hima fori aha'a ki o da, injelebwa Filikis kalapus ki rini rawarusiwani o ete ri da. ¹⁵ Injelebwa Jerusalem ko ki a dawani Juta hima kupu lei puris hima laka lenga wui mekupu hima lenga mwanji ti ya rini kotimwo, wowa nomo wasa rini ani ha kinani. ¹⁶ Ete wowani ani ga mwanji wasa ka hinga ya wunu a sawe, ‘Nunu Rom pe himako i nui sumbu ti hima forini nomo nindumwasari rini nu ha hinga. Hima mwanji chele ti rini kotimwondau hima i miyaningisopo ki waya ri etini ri bwasinimbwa.’

¹⁷ “O keke ani ga aha'a ki wu tasiwani ani anayiti nambwe ai lindanawani nurumbu koti wondau aka ki a litisini ori hima ni rata kinani ani uchawani ya ri ta. ¹⁸ Wowani ele rini kotimwondau hima le sai'etisini wui mwanji ti ya wu bwa. Woroti ele kapwa sumbu hinga keke rini wu bwa nambwe, mina. Mwe naha ri wosiro nani ani hambwandaro hinga mina. ¹⁹ Wunu rini ga wu anangiyandaro bomo ti wui lotu wo

sumbu tinga haro hima fori, Jisas, ri mwanji ga wu anangiyandaro. Pol rini ete sawero, Jisas hima tape ga ete ri dau. ²⁰ Woro ani do mwanji mu mwe ni a wakini ani hambwa ki. Woro mwaringamwe ahi ti amwei i numbwa. O keke rini a siliro. Jerusalem ko ki ri rauwambwa koti rihi a mendino. ²¹ Ete wowani Pol ka hinga ya ani sawe, rini kalapus ki ete ri dawambwa Sisa king apukolaka to mwanji rihi mendino. Ete wowani kalapus ki ri da ki ya rini ohouna, waya anjenga Sisa apukolaka tambwa rini a humbwewa ri ino.” ²² Wowani Akiripa Fesitas ni ya ri sawe, “Ani anjenga kari hima i mwanji a mendi ki.” Ete wowani Fesitas ga ya ai sawe, “Icheke pwe bwe mendi.”

²³ Wosiwani lindanawani Akiripa ga ri humwe Benaisi ga ka'apwe miyafu fi owesini ya fi ta. Fi tani au anaye hima le wui apukolaka lenga o ko laka ki dau hima laka lenga koti mendindau aka o ki fi raruni ya wu wau. Wosini Fesitas mwanji humbwewani Pol ya wu rata. ²⁴ Wosiwani Fesitas ya sawe, “King Akiripa ga do ki wausini linindau hima lenga, dori hima ma ku hei. Ele ko ele ko ki dau Juta hima kupu le, doha'a ko, Jerusalem, ki dau okwe, wunu dori hima ni ai miyaningisopo tiki rini wu kotimwoni hapa tinga ya wu uchanda, ‘Ma rini yewa sa ha. Apa ete ri da ki.’ ²⁵ Woroti rini ani heiwani sumbu fo walambe ri wosi nambwe. O keke hinde rini a yeni a si kumbwa. Ete wosiwanumbwa Pol ya ri ucha, Sisa to koti rihi mendi ki. O keke mwanji ti funda a bwani a mendi, rini a humbwewa Sisa tambwa ri i ki. ²⁶ Woroti ani rini wu kotimwondau mwanji

mu mwe fo amwei sukwawani a mendinimbwa chengi ti a kaini nui king apukolaka ri tambwa a humbweno. O hinga keke king Akiripa, dori hima mini tambwa a rataro, mini ga dau hima le okwe. Wosini nunu tinda ete ri mwanji ti norukweni kipe naha nu mendini mwanji mu fwele nu wakiwa sukwawa chengi tiki a kai ki. ²⁷ E, kalapus hima fori rini kotimworo mwanji mwe ti a kaini rini ga a humbwe nambwe nawa o hinga ti ani hambwawani kipe mina.”

26

Pol Akiripa ni mwanji sawero

¹ Wosiwani king Akiripa Pol ni ya sawe, “Min-jenga mi mwanji ti ma sawe.” Ete wowani Pol tapa ri rasaisini mwanji rihi ti ka hinga ya ri sawe,

² “King Akiripa, ai mwanji ti mi miyaningisopo ki a bwano ti ani hambwawani kipe naha. Ani Juta hima kupu le ani kotimworo mwanji wasa tini a sawekondau. ³ Hinde wowani, mini Juta hima kupu lei nui sumbu ga ele inakahambwa inakahambwa sumbu nuhi ga mi hambwasindau. O keke apa ai mwanji ti ma mendi, apa ku diyaha kei.

⁴ “Imbihumbwa kichapwache gisi ete a ta tani apa ete a dau ti, ai hima kupu lenga ko ahi ki a daro ti, Jerusalem ko a daro okwe, e, ele numbo ani indaro ti, Juta hima kupu le tinda wu ani hambwasini dau. ⁵ Asama miyafu ete wu ani hambwandaro. Ai sumbu wu heiro ti wu bwa kinawa o sa wu bwa. Ani Farisi hima le sumbu tumbwa a sirinandaro. Aha'a sumbu oti tau

kwambu, ele nui lotu wo sumbu ni dikindau. ⁶Woro apa do ani etisiwani wu ani kotimwondau mwanji mu mwe ti ka hinga. Ani sembe Gotri numbwa ani hasini imbihumbwa Gotri nui atei hima ga mwanji funda wu bwani wu mendo ti mwe naha ri rasukwano tini a nikisindau. ⁷ Ele nui tapa'angi tapa'angi hatachi fisi metele wui anitafenita le okwe sembe mwe naha wu hasini Gotri ni niliki tapwaki lotu wondani Gotri sawero sumbu ri rasukwa kinani wu nikisindau. King, ani okwe o hingambwa sembe ti ani hasindau. Woro o bomo keke Juta hima kupu le wu ani kotimwondau. ⁸ Hinde wowani Juta hima kupu fwele ete ku hambwandau, Gotri haro hima ni hinde ai ri rasai kumbwa?

⁹ “Imbihumbwa ani okwe Nasaret pe Jisas ni a rakai kinani inakahambwa sumbu miyafa ani hambwandaro. ¹⁰ Wondani Jerusalem ko ki okwe o hingambwa a wosindaro. Ete wondani puris hima lei apukolaka ki kwambu a torosini Jisas ni sembe haro himiyama hurahama miyafa leni kalapus wunu a wondaro. Wondani wunu yeni sino mwanji ti wunu ani ohounandaro. ¹¹ Ete wondani Apukolaka hi tini wu saweholiya ki ele lotu wo aka ki nomo miyafa naha wunu ani handaro. Wondani sembe enge wunu ani akoni ele apahime pe ko laka hinga tinda wunu ani enginani ani indaro.

Pol sembe haro sumbu tini Akiripa ni ri sawero

¹² “O sumbu hinga keke puris hima i apukolaka le wunu ki kwambu a torosiwani wu ani humbewani Damasukas ko tokwe ya ani i. ¹³ King apukolaka, nika ti gondi naha tiki dawani numbo

ani indawani hi omwesika naha foti hewen kipe hi hinga okundau ti lepakinani miyaningisopo ahi ki ya oku. Hi mwe ti nika tini dikindau. Ete wowani ele hima ani ga indaro le, o hi sikani ani ki okukowani ele hima okwe o hingambwa ya wunu taiyani i. ¹⁴ Wowani nunu tinda ete nuwe tiki nu yo'osikitani nu raisini a mendiwani tumwa foti Hipuru mwanji tiki ya ani sawe, 'Sol, Sol, hinde wowani walambe sumbu ti mi ani wosindau? Lame chele me tiki mi yendani min-jenga amwaka ti mi mendindau.' ¹⁵ Ete wowani ya a sawe, 'Apukolaka, mini namo?' Wowani Apukolaka ya ani sawe, 'Ani Jisas, walambe sumbu tini ete mi ani wosindau. ¹⁶ Woroti ma saini eti. Ani dele sumbu mini a mekuro ti, apa mini ani ondiyasiwa ai tau ti mi torosini tambwa ani ki mi heiro sumbu ele ga mini a mekuno sumbu lenga ani keke ma saweni inda. ¹⁷ Wosiwa apa ele mi hima kupu ga ele hima ba fwelenga wui nindo tiki o mini ani aulindakonda. Wosiwa wunu tambwa mi ini ¹⁸ wunu mi okulawa wui sumbu hukwe ti sa wu hara'aisini gumwa ti hundu tini wu sisini sembe wuhi ti lindana tokwe sa wu ta. Wosiwa Saiten kwambu ti wu andosini Gotri tambwa sa wu ta. O hinga wu wowa kapwa sumbu wuhi ti a humbwesiwa ani ni sembe haro hima lenga kwambu ti funda wu torosini kipe tumbwa sa wu da.'

Pol Akiripa ni Gotri tau ri randaro tini ri sawero

¹⁹ "Woroti king Akiripa, ani ka sumbu hewen ko tiki sirawani ani heisini ri mwanji a yetupwa nambwe, mina. ²⁰ Ani ini Damasukas ko pe hima le a bwasinimbwa da hinga woni ani ini

Jerusalem pe hima le ya a sawe. Wosinumbwa Jutiya ko pe hima leni a sawesini ele biya ko ba fwele kipe hima le ya a sawe. Ani ka mwanji hinga tini ete a sawendaro, ‘Kunu kapwa sumbu kuhi gumwa ma ku sisini sembe Gotri ni ma ku ha. Wosini kunu sembe handau sumbu tumbwa ma ku sirinanda.’ ²¹ Ani o tau hinga ni a randawani Juta hima kupu le o keke Gotri aka laka we ki wu ani toroningisini wu ani yeni dinga wu wosikoro. ²² Woroti Gotri ani okulawani tau a rani a ta tani apa okwe hi nambwe hima ga hi chele hima ga funda ete do ya kunu a sawenda. Ani mwanji ba fweleni a bwanda nambwe. Ani imbihumbwa Gotri mwanji bwarakarandaro hima le kaisiro mwanji ga, Moses kaisiro mwanji ga ete a torosini do ya a bwanda. ²³ Chengi wuhi ka hinga sawero, ‘Kurais, Gotri ri tau ra kinani humbwero hima, nomo rani ri hasini ele haro hima ni dikisini ri ai saino. Wosini Isurel hima kupu lenga ele hima ba fwelenga lindana wunu ri hasini wunu ra'aino mwanji tini ya wunu sawendakonda.” ’

Pol Akiripa sembe ha kinani sawero

²⁴ Pol o mwanji hinga ri bwawani Fesitas au laka uchani ka hinga ya rini sawe, “Pol, mini ambwatinambwati! Mini sukul miyafu mi wo wowani hambwa mihi to mini laperumbwewani mi ambwatinambwatindau.” ²⁵ Ete wowani Pol ga ka hinga ya ri sawe, “Apukolaka hima, Fesitas, ani ani ambwatinda nambwe, mina. Ani inaka ahi ki ani hambwasini mwe naha ki o a sawenda. ²⁶ King Akiripa do mwanji a bwandau ti tinda ri hambwasindau. Worotiki ani ani aki nambwe

amwei do a sawenda. Ani ani hambwandau, dele a sawendau mwanji ti ri wasamba ki ri mendini ri miya ki ri heisindau. Rini tinda ri hambwandau. Hinde wowani, dele sumbu hinga wanini sukwa nambwe. ²⁷ Woroti king Akiripa, mini Gotri mwanji bwarakarandaro hima lei mwanji tini mi sembe mwe naha mi hasindau'u? Ani hambwawani mini sembe mihi mi hasindau.”

²⁸ Ete wowani king Akiripa ga Pol ni ya sawe, “Hinde hinga? Mini ka mwanji hinga mi ani sawendau ti, do gisi naha kumbwa mi ani okulasiwa sembe haro hima hinga a sirano'o?”

²⁹ O hinga ri bwawani Pol ya rini sawe, “E, apa ete sembe mi ha kinawa oti kipe. Da hinga wonumbwa sembe mi ha kinawa oti okwe kipe tumbwa. Ani ai okokona ti mini ga dele hima ga ai mwanji ti ku mendini sembe kuhi ti ani haro hingambwa ku ha ki. O keke Gotri ni ani uchahambwandau. Woroti kalapus ani woro sumbu hinga kunu ki sukwano ti sa biya da.”

³⁰ Pol o hinga ya ri sawe. Wowani king apukolaka ri humwe Benaisi, Fesitas, e, ele wunu ga dau hima lenga wu saini ya wu eti. ³¹ Wosini hoko tokwe wu rarusini wunjenga ka hinga ya wu anambwa anambwanda, “Dori hima kapwa sumbu fo ri wositowa kalapus tiki ri dani ri hano. Nu hambwawani rini kapwa sumbu nambwe.”

³² Wosini Akiripa Fesitas ni ya ri sawe, “E, kari hima Sisa to koti rihi ti mendi kinani ri ucha nambwe napo, rini mi hanja'aipo ya ri iu.”

27

Pol ni sipi ki rini wu hambwewani Rom ko ki iro

¹ Ete wosini sipi ti nu torosini Itali mapwa tokwe nu i kinani mwanji ti funda wu bwani ya wu mendi. Wosiwani Pol ga ele kalapus hima fwelenga 100 au anaye hima leni aulindau hima ri tapa tenge ki ya rini wu owe. Hima mwe ri, hi ti Juliyas. Rini Sisa ni aulindau au anaye hima fo. ² Woro sipi mwe ti Atiramitiyam ko kipe hima lehi. Sipi oti Esiya mapwa tokwe dau ko laka ele ki ya ikondau. Wowani o sipi ki nu rausini nu ikowani Masetoniya mapwa ki dau Tesalonaika ko pe hima fori Arisutakas, rini okwe ya funda nu i. ³ Wosini lindanawani ete nu ini Saiton fwa gamba ki ya yenjimbele. Wosiwani Juliyas Pol ni sumbu kipe naha ya rini wosinda. Pol ni ri ohounawani ri ini ri nau le ri heini ahirahi mwa'ambwe le wunu ki ya ri toro. ⁴ Wosini Saiton nu andosini nu iwani ausuwa laka ti sini nunu ginawani sipi oti usari usari i ini Saipuras ko cheche gumwa tokwe ya i. ⁵ Wosiwani nu ini Silisiya mapwa ga Pamufiliya mapwa ga takaisini dau soluwara ti nu yetikinani nu inimbwa Lisiya mapwa ki dau ko ti Maira ya nu raru.

⁶ O ko ki 100 au anaye hima leni aulindau hima ori ri ini Alekisandiriya lei sipi foti Itali mapwa tokwe ikondawani ya ri hei. Wosini o sipi ki nu rausini funda ya nu i. ⁷ Wondawani sipi oti usari nahache indawani gisi fwele ya i. O michi ki tau kwambu miyafo naha wu wo wonimbwa Naitas ko ti ya nu takai. Ausuwa tito ete nunu ekichandawani gamweche nu suku nambwe. O keke Kirit ko cheche gumwa tokwe nu ini Salumoni ko ti ya nu takai. ⁸ Wondani tau kwambu naha wu wo wowani Kirit hapimwai nu

hei hei ya nu i. Wosini ko foki ya nu raru, o ko hi ti Fwa Gamba Kipe. O ko Lasiya ko ni takaisindau.

⁹ Gisi miyafa o ko ki isiwani Juta hima kupu le ahirahi hakindau gisi okwe ini humbusini, woro o asama ya humbukondawani soluwara ti kwambu tiki ya ete yembekinanda. Wowani Pol ele hima ni ya sawe, ¹⁰ “Kunu dele hima, aha'a sumbu hinga wondawa nu iwa apa tau kwambu fotiki nu gi sindau. Nu iwa o sipi ga mwa'ambwe miyafa nuhi ti okwe nu ohumbwe sindau. Woro ele mwa'ambwe tombwa mina, nunu okwe walambe nunu ikondau. Ani o hinga do ani hambwanda.” ¹¹ Ete wowani 100 au anaye hima leni aulindnau hima ri sipi torondau hima ga yapai chele sipi ga fi mwanji ni ri ohounakoni Pol mwanji ni ya ri yetupwa. ¹² O sipi yenjimbelero fwa gamba ki wu dawa ausuwa laka sino gisi sukwawa kipe mina. O hinga keke ele sipi ki daro hima le mwanji fundu wu bwani ya wu mendi, o michi wu andosini kipe naha tumbwa wu ini Finikis ko ki wu da ki. Finikis ko ti Kirit ko cheche kumbwa dau, woro o fwa gamba, ausuwa laka sindawa sipi yanino michi ti kipe naha.

Ausuwa ti soluwara ni au laka yembekinaro

¹³ Dani ini ausuwa usari sindawani ya wu hambwa, o michi wu sawero ki kipe tumbwa wu ino. Ete wokoni sipi toronambusindau nomo chele mwa'ambwe wu rasukwasini Kirit hapimwai wu hei hei o michi ki wu i kinani wu dau ko ya wu hanja'ai. ¹⁴ Wosini biya hinga wu ikowani ausuwa laka ete ya ta. O ausuwa laka hi ti, Taliyo, wu uchandau, woro

Kirit mapwa tokwe ya ete sini ta. ¹⁵ Ete wokoni ausuwa oti sipi ni kwambu tiki ekichawani o sipi norukweni hinde i kumbwa. O keke sipi ga ya nimba nu bolopinda. ¹⁶⁻¹⁷ Wondani, Konda, uchandau ko cheche gumwa tokwe nu indani tau kwambu fotiki wu woni o sipi ga yekichinasini indaro kanuche wu longoni wu rasukwani sipi tenge ki kau ya wu owe. Wosini o sipi kwambu i kinani kupu kwambu ki wu haweini ya wu inji. Wosini wunu aki omwesika laka ki ya wu aki, foki wu ini Afirika mapwa takai ki dau hapimwai ki wu endeno keke. O keke sipi ki yekichinasindau nika'ari wu rasikasiwani ya nimba nu bolopinda. ¹⁸ Wondawani nurumbu ausuwa ga soluwara ga kwambu naha ki ya ete nunu ekichanda. Ete wondawani dani inumbwa mwa'ambwe ele soluwara ki ya nu rawainda. ¹⁹ Wosini gisi namili ai iwani wunjenga wui tapa ki sipi ni aulindau mwa'ambwe ele ni ya wu rawainda. ²⁰ Ete wondawani gisi miyafu nika ga isangi ga nu hei nambwe, ausuwa laka tumbwa ete sindaro. O keke nunu kipe tumbwa nu dani mapwa foki nu ino tini nu hambwa nambwe, mina. Nunu walambe nu ino sumbu tunumbwa nu hambwandaro.

²¹ Wondani gisi miyafu ahirahi wu a nambwe dawani Pol saine etisini ya wunu sawe, “Kunu dele hima, mwase kunu a sawero mwanji ahi ku sirinani Kirit ete nu dapo, do tau kwambu ga dele mwa'ambwe ga hinde apa nu ohumbwekoro ambwa. ²² Woro kunu a sawendau, sembe kuhi ti ma ku wahapi. Nunu dele hima fo walambe hinde nunu i kumbwa. Sipi tombwa walambe

o ikonda. ²³ Hinde wowani, ani Gotri tau ra himache, rini ni a lotu wondau. Tambwa niliki Gotri ensel ani ga takaini enindani ²⁴ ya ri sawe, 'Pol, mini apa aki kei. Mini Sisa miyaningisopo ki mwe naha mi etikondau. O sipi ki mini ga dau hima le hinde apa walambe wunu i kumbwa. Gotri ni mi uchahambwaro ti mini ri mendi.' ²⁵ O keke kunu dele hima, kunu apa aki kei. Ani Gotri ni sembe ani hasindau, apa ele mwanji ri ani sawero hingambwa o sukwakonda. ²⁶ Woroti ma nu ima'ini ko cheche foki hapi mwangi tenge ki nu ende."

²⁷ Wosiwani gisi tapa'angi tapa'angi hatachi opuri'opuri niliki ki Eteriya soluwara ki ya nu bolopinda. Wondawani nili wemi ikondawani sipi tau randau hima le ya wu hambwa, ko cheche fori o nu takainda. ²⁸ Wondawani wu saini kupu huwe laka foti huku ni rawaindau hinga fwa o tini wu rawaiwani 120 fit hinga ya i. Wosini biya hinga nu ai ini nu ai rawaiwani 90 fit hinga ya i. ²⁹ O keke ya wu aki, apa nu iwa sipi ti humokuto dau michi tiki rauno ti keke. Wokoni sipi ni torosindau nomo chele mwa'ambwe opuri'opuri sipi soko ki ya wu rawai. Wosini metengei lindana kinani Gotri ni ya nu uchahambwanda. ³⁰ Wondawani sipi tau randau hima le wu akini i kinani numbo ya wu wakinda. Wofunu o kanuche ni wu toroni sipi gamba ki ya wu rawainda, woroti sipi tini toronambusindau nomo chele mwa'ambwe tini wu rawaindau hinga gamboni ya wu rawainda. ³¹ Ete wowani Pol 100 au anaye hima leni aulindau hima ga au anaye hima lenga ya wunu ri sawe, "E, kale biya

hima tiya do sipi ki wu da nambwe siwa, kunu tinda walambe kunu i sindau.” ³² Ete wowani au anaye hima le saini o kanuche ni injisindau kupu tini takutowani soluwara ki ya rai.

³³ Wondawani lindana ya takaindawani Pol ele hima hinga tinda mwanji ti ya wunu ri sawenda, hinde wowani, a nambwe wu daro ti keke au wunu saini a ti wu a kinani. Ka hinga ya ri sawe, “Gisi miyafu wonorukweni nu litini a ti nu a nambwe sembe we ba ete nu dawani gisi ti tapa'angi tapa'angi hatachi opuri'opuri hinga ihiro. ³⁴ Woroti keke kunu a sawehambwandau, a ti ku ani ku ai ku yakina ki. Ma ku mendi, walambe hinde kunu i kumbwa. Mina. Kunu tinda ete kipe tumbwa ku dano.” ³⁵ O hinga wunu ri bwadini rini wui mwakambe tiki bereti ri rukosini Gotri ni ri wese'asini ri lepikasini ya ri a. ³⁶ O sumbu hinga keke ele hima sembe kipe wu hambwakoni wunu okwe a fwele ya wu a. ³⁷ Nunu do sipi tenge ki nu dau hima le tinda ete 276. ³⁸ Wu ani wu yakinasinimbwa sipi ni nomo hano ti keke witi fwele soluwara tiki ya wu rawai.

Sipi kapwaworo

³⁹ Wosiwani linnanawani ko foti ya wu hei, woroti o ko mwe hi ti ya wu hikisa. Wosini kwaimbwa ma'aini wu heiwani hapimwai kipe naha foti fwa lehepuni raruro tiki ya da. Wosini ya wu hambwanda, sipi ti ka hapimwai kipe ki ini rau kinani. ⁴⁰ O hinga keke o sipi toronambusi kinani rawairo nomo chele mwa'ambwe ni injisindau kupu ti wu takutosiwani soluwara ki ya kai da. Wosini sipi norukweni i kinani owero me ni injisiro kupu ti okwe ya wu hungo. Ete wosini

ausuwa toro kinani sipi gamba tokwe wu yekichinasiro nika'ari ti wu rasaiwani sipi ti hapimwai tokwe sapwapwanani ya i. ⁴¹ Ete wokoni o sipi ini soluwara nindo tiki humokuto hapi hinga wauro tiki rauni fwanginambusini endesini ya da. Wondawani fwa sai sai ta ta sipi soko tokwe ye yewani ya lopweke. ⁴² Ete wosiwani au anaye himako kale kalapus hima ni wu yeni dinga ti wu wosi kinani ya wu hambwa, apa wu yiri yiri wu akini wu ino ti keke. ⁴³ Wowani 100 au anaye hima leni aulindau hima rito Pol ni okula kinani ya wunu minambwe ri na. Wosini fwa yiri ni hambwandau hima leni ya ri sawe, soluwara ki chunani wu raisini wu yiri yiri wu ini hapimwai tiki wu rau kinani, ⁴⁴ wondawa hima fwele me tipa leki, e, sipi lopwekero tipa leki torosini bolopi bolopi wu ini wu rau ki. O hinga wu woni ele hima hinga tinda kipe tumbwa hapimwai ki ya wu rau.

28

Pol Molota ko cheche ki ri daro

¹ Kipe tumbwa nu ini hapimwai ki nu rarusini nu mendiwani o ko hi ti, Molota, ya wu uchanda.
² Wosiwani o ko kipe hima le sumbu kipe naha tunumbwa ya nunu wosinda. Mwa yeni tikiningo nu mendiro keke hi wu omongosini wu tani hi nu waru'u kinani tinda ya nunu wu ra'ai.
³ Wosiwani Pol to hi tene fo ri ratani ya ri diyanda. Wondawani au hopo foti hi au mendini sirani Pol tapa ki alekusini ya rini se. ⁴ Ete wowani o ko kipe himiyama hurahama le o au hopo wu heiwani sirani Pol tapa ki alekusiwani ya

wu sawe, “Oto mwe naha, dori hima hima yeni sindaro. Worokeke soluwara ki ri ha nambwe. O keke kapwa sumbu kilindau gotri ori hima do nuwe ete ri dano ti ri diyahandau.” ⁵ Ete wowani Pol o hopo ni yetupwawani hi tiki ya rai. Wosiwani Pol o rini sero michi ki walambe rini i nambwe. ⁶ Wondawani wunu ya wu nikisinda, apa o rini sero michi ki raukondau'u, metengei ri raini ri hakondau'u. Wondani wu linindani huwe laka wu nikisindani wu heiwani sumbu fo rini ki sukwa nambwe. Ete wowani inaka wuhi ti ai wunu jamekowani ya wu sawe, “Ka hima gotri fo'o?”

⁷ Nuwe laka foti do michi takai ki dau ti, o do ko cheche hima leni aulindau hima laka i ri nuwe, hi rihi ti Papiliyas. Ori hima to nunu rani ri aka tokwe nunu ri ra'aisini kipe naha tumbwa ete nunu enependawani gisi namili ya i. ⁸ Wondawani Papiliyas yapai hahungo ri mendindani ya ri tukuyanda. Hima mwe ri tape hi saindani se uku sikanda. Ete wondawani Pol ini Gotri ni ri uchahambwasini tape tenge rihi ki ri torowani kipe ya ai rini wosi. ⁹ O hinga ri wosiwani wu heikoni ele ko kipe hahungo hima ele Pol tambwa wu tawani kipe ya ai wunu ri wosinda. ¹⁰ O keke sumbu kipe naha ti ya nunu wu wosinda. Wosini dani ini nu ikowani nu heifundaro mwa'ambwe ele ni wu ratani sipi we ki ya nunu wu rawarusinda.

Pol Rom ko ki raruro

¹¹ Do ko cheche ki nu dawani nika namili isiwani sipi foki nu rau nu litisini ya nu i. Sipi mwe ti Alekisandiriya lei hi. Sipi tumwafu tokwe wui gotri, Sus, ri hurahama che fisi himamwale ni

wu yesinda. Asuwa laka sindawani sipi mwe ti o ko cheche ki daro. Woro o sipi ki ya nu i. ¹² Nu ini Sairakiyus ko ki ya nu raru. Wosini o ki gisi namili ya nu da. ¹³ Ete wosini Sairakiyus ko nu hanja'aisini nu haweini Risiyam ko ki ya nu raru. Wosini ai lindanawani ausuwa kipe siwani gisi fisi kumbwa Piyutiolai ko ya nu raru. ¹⁴ Wosini o ko ki sembe ha hima fwele ya nu hei. Wowani nunu wu sawewani wunu ga o ki gisi tapa'angi hatachi fisi ya nu da. Wosini dani inumbwa Rom ko ki ya nu rarukonda. ¹⁵ Wondawani Rom pe sembe ha himako le wu mendiwani ya nu tanda. Wosini wu ini wunu fwele mwa'ambwe wungwa jindau michi, Apiyas, ko tiki ya wu ambwe. Wowani wunu fwele ini, Hima Tukuya Aka Namili, wu uchandau ko ki ya wu ambwe. Wosiwani nu tani numbo tiki ya nu anahei. Wowani Pol Gotri ni ri wese'awani sembe rihi ti ya yakina.

¹⁶ Wosini nu ini Rom ko laka ya nu raru. Wowani gapiman apukolaka ri, aka foti rini ohounawani Pol ini rini aulino au anaye hima foringa ya funda fi da.

Pol Gotri mwanji ti Rom ko ki bwaro

¹⁷ Wosiwani gisi namili isiwani Pol o ko kipe Juta hima kupu lei mekupu leni ya ucha. Wowani wu tani wu wausiwani ka hinga ya wunu ri sawe, "Ai hiparakambwe le, ani sumbu foti nui hima kupu leni rakai kinani a wo nambwe, e, nui atei hima i sumbu ni a yetupwanda nambwe. Woro kalapus ti Jerusalem ko ki wu ani wosini Rom pe hima le tapa tenge tiki wu ani haro.

18 Wosiwani Rom pe hima leto koti ahi wu mendindaro. Woroti walambe sumbu naha foti a wotowa wu ani yewa ani hano. O keke ya wu ani andokowani ¹⁹ Juta hima kupu leto o mwanji ni ya wu yetupwa. O keke numbo ti a wakifuni Sisa koti ahi ri mendi ki ani ucharo. Woro ai hima kupu leni sumbu foti keke wunu a kotimwo nambwe. ²⁰ Woroti o mwanji mu keke kunu ani ucharo. Ani kunu ani heini mwanji ti kunu a bwa ki. Ani sembe ti ani hasini nunu Isurel hima kupu le nikisindau Kurais numbwa a nikisindau. O sumbu mu keke apa seni hinga tito do ani injisinda.”

²¹ Wosiwani wunu ga ya ai rini sawe, “Jutiya pe hima fori chengi nunu ki hambweni mini ni nunu sawe nambwe. O keke mini nu saweno mwanji ti nu hikisandau. E, Juta hima kupu fori tani aha'a ki mini ni mwanji fwele bwani kapwa mwanji fwelenga mini bwa nambwe. ²² Woroti nunu mi inaka ki mi hambwandau mwanji tini mi bwawa nu mendino. Nunu nu hambwandau, ele ko ele ko kipe Juta hima kupu hinga nunu ki huwasini sumbu ba fo hinga sirinandau himako ni kipe wu nanda nambwe.” Wunu o hinga ya sawe.

²³ Wosini gisi foti wu sawesiwani hima miyafu naha Pol tambwa ri dau aka tokwe ya wu i. Wosiwani Pol nurumbu sunduya Gotri mwanji mu mwe o tini ya ete wunu ri sawenda. Wondani Gotri kwambu ni kipe naha ri sawendani Moses kairo Gotri lo mwanji ga Gotri mwanji bwarakarandaro hima lei mwanji fwelenga ya wunu ri sawenda, wowa Jisas numbo ni wu sirina ki. ²⁴ Wowani hima fwele ri mwanji ni ya wu

sirina, fwele mina. ²⁵ Wosiwani wunjenga inaka ambwe inaka ambwe wu hambwa hambwa ya wu ikonda. Wokondawani Pol mwanji foti ka hinga ya wunu sawe, “Gotri Himamwale kipe Aisaiya takisopo ki nui atei hima ni mwe naha ka hinga sawesindau. Ete ri sawero,

²⁶ ‘Mini dele himiyama hurahama le tambwa mi ini ka hinga ma wunu sawe:

“Kunu mwanji ti ku mendi mendi mwanji mu mwe ti hinde ku hambwa kumbwa.

Miya kuhi ti ku ma'aika'ai ka'ai mwa'ambwe foti hinde ku hei kumbwa.

²⁷ Dele himiyama hurahama lei sembe ti emendiki naha.

Wasamba wuhi ti mwanji mendi ki diyahandau.

Wondawani miya wuhi ti hipisindau.

Woro ele sumbu nambwe napo mwa'ambwe ti wu heini wasamba wuhi ti wu mendini inaka wuhi ti mwanji mu ti wu hambwau.

Wopo sembe ti wu hani ani tambwa wu tau.

Ete wopo wunu a wosipo kipe ti ai wu sirau.’ ”

²⁸ “O hinga keke kunu ma ku hambwanda. Gotri nunu ai ra'aino mwanji kipe ti, Gotri ele himiyama hurahama ba fwele keke ri humbwero. Wundo Gotri mwanji ti wu mendino.”

²⁹ [Pol o mwanji hinga ri bwasiwani Juta hima kupu le ya wu i. Wu ini wunjenga wui nindo ki mwanji ya wu anambwanda.]

³⁰ Wondani asama fisi Pol rinjenga ri ya ki ri rasiro aka tiki ya ri da. Wondawani hima fwele rini tambwa wu indawani sumbu kipe tumbwa ya wunu ri wosinda. ³¹ Rini Gotri kwambu ni wunu ri sawekawendani Jisas Kurais Apukolaka

hi tini ya wunu ri sawenda. O mwanji hinga ri
bwandawani hima fori rini sawe nambwe.

Kwanga New Testament
The New Testament in the Kwanga Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kwanga long Niugini
copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwanga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

9b9d210f-fdb8-5c15-b5b1-101223ee7f43